

มาตรการทางอาญาต่อการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา

นายธีระพล โชติพันธ์

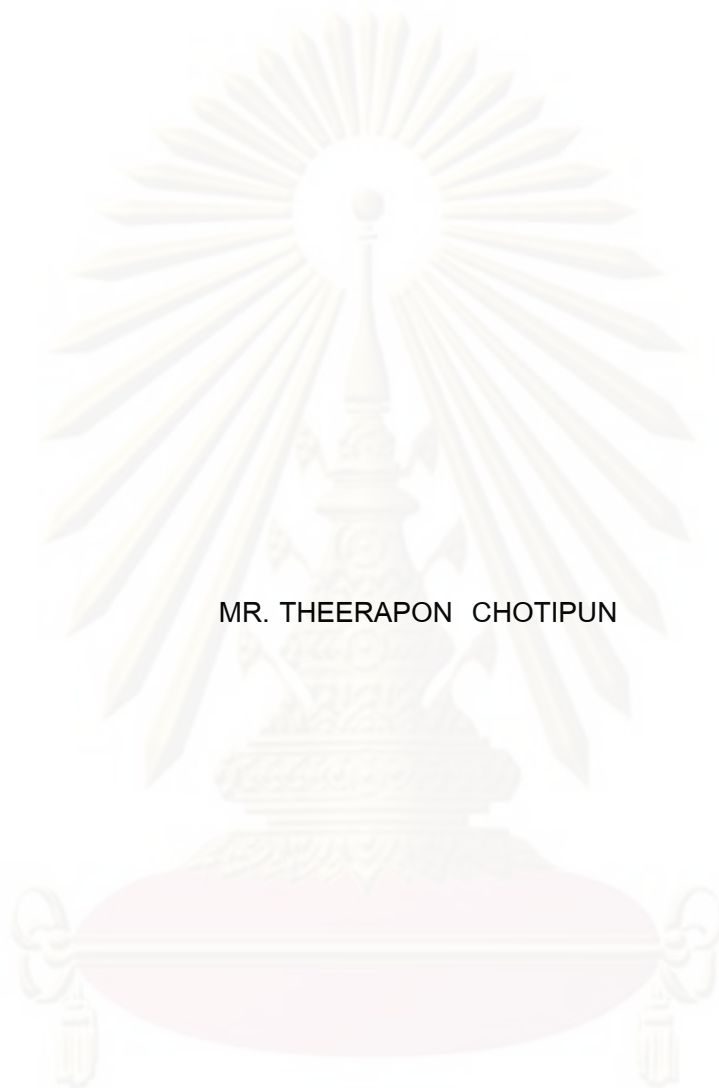
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PENAL SANCTION AGAINST INTELLECTUAL PROPERTY OFFENSES

MR. THEERAPON CHOTIPUN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS PROGRAM IN LAWS

FACULTY OF LAW

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2008

COPYRIGHT OF CHULALONGKORN UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการทางอาญาต่อการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน
ทางปัญญา

โดย

นายธีระพล โชติพันธ์

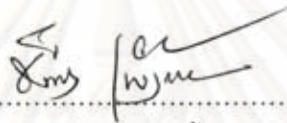
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส

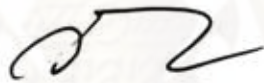
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ธีระพันธ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชัย อริยะนันทกะ)

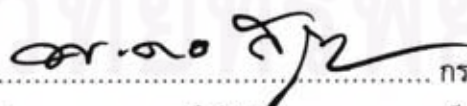
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตริรัตน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกสุรเชษฐ์ ชีวีวินิจ)

ศูนย์วิจัยกฎหมายอาญา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธีระพล โชติพันธ์ : มาตรการทางอาญาต่อการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา.
(PENEL SANCTION AGAINST INTELLECTUAL PROPERTY OFFENSES)
อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศ.วีระพงษ์ บุญโญภาส, 160 หน้า.

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหาร้ายแรงในเวทีภายในประเทศและระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดภาวะแก่สังคม อีกทั้งยังคุกคามต่อสุขภาพและความปลอดภัยแก่สาธารณชน ทำให้รัฐสูญเสียรายได้ ทำลายธุรกิจการค้าถูกกฎหมาย รวมทั้งเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีพรมแดน และสามารถเชื่อมโยงกับอาชญากรรมอื่น ๆ ได้ เนื่องจากได้รับผลตอบแทนสูง ผู้กระทำความผิดจึงพัฒนารูปแบบของการประกอบอาชญากรรม โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการกระทำความผิด

แต่การบังคับใช้กฎหมายยังก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านแม้ว่ากฎหมายอาญาจะมีสภาพในเชิงบังคับและเป็นเชิงบังคับที่รุนแรง แต่หากว่ากฎหมายอาญาไม่สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้แล้ว สภาวะปัญหาในบ้านเมืองก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา และถึงแม้กฎหมายอาญามีสาระสำคัญในการคุ้มครองปราบปรามการกระทำความผิด และมีการลงโทษนอกจากการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดแล้ว ยังจะต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นก็จะต้องลงโทษ ฉะนั้นถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ แต่การที่กฎหมายอาญาจะเข้ามาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหาย่อมจะเป็นการไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัญหาหลายปัญหาเป็นปัญหาที่เล็กน้อย หรือเป็นปัญหาที่ยังไม่สมควร หรือไม่จำเป็นถึงกับต้องใช้การลงโทษทางอาญา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอมาตรการและแนวทางต่าง ๆ เพื่อช่วยลดปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้

1. มาตรการบังคับโดยมุ่งเอาตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยมุ่งประเด็นว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือไม่

2. มาตรการเพิ่มความในบทนิยามคำว่า "ความผิดมูลฐาน" ของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิติสด.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

488 62369 34 : MAJOR LAW

KEYWORDS : PANEL / SANCTION / AGAINST / INTELLECTUAL / OFFENSES

THEERAPON CHOTIPUN: PENEL SANCTION AGAINST INTELLECTUAL
PROPERTY OFFENSES. ADVISOR: PROF.VIRAPHONG BOONYOBHAS, 160 pp.

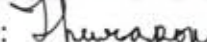
It has been widely recognized that intellectual property infringement is such a serious problem as being addressed at both domestic and international scales. This infringement has caused an encumbrance to the community, a menace to the public safety and health, a shortfall of the State's revenues, and a situation of being detrimental to legal enterprises. Consequently, the infringement is regarded as a crime without frontier, likely to be associated with other kinds of offences. Having been attracted by ultimate returns, the offenders have developed their criminal activities through the stuff being well equipped with newly high technologies.

Generally, the criminal law is considered as a severely imperative approach being aimed at community protection, crime suppression and punishment. Incapacity of the criminal law to ensure public security and safety is likely to throw the society into turmoil. Due enforcement could lead the criminal law to achieve its objectives as aforesaid. However, such due enforcement has currently given rise to numerous aspects of problems. Therefore, it is extremely incorrect to insist that the criminal law alone could cope with all those cases because some infringements are not severe or are unsuitable or unnecessary to be enforced and punished through the criminal law.

With a view to diminishing such infringement of intellectual property rights and giving the offenders a word of warning against the infringement, this thesis suggests certain appropriate measures and approaches as follows:

1. To impose physical sanctions on any properties that relate to the offences;
2. To include the term "intellectual property infringement" as one of the "fundamental offences" defined in section 3 of the Anti Money Laundering Act B.E. 2542 (1999).

Field of Study : LAWS

Student's Signature :

Academic Year : 2008

Advisor's Signature :

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียน และท่านได้ให้ความรู้ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะมีค่าอย่างยิ่งตั้งแต่ผู้เขียนเริ่มทำวิทยานิพนธ์ จวบจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งผู้เขียนมีความรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) อาจารย์วิชัย อริยะนันทกะ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อคิด บางประการเกี่ยวเนื้อหาบางส่วนของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. นवलน้อย ตีร์รัตน์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกสุรเชษฐ์ ชิววิณิช ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการทำ การตรวจพิจารณาวิทยานิพนธ์ ให้ความรู้ คำแนะนำทางวิชาการในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณท่านวราคมน์ เลี้ยงพันธ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะใน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ที่ท่านกรุณาช่วยเหลือในการ แปลภาษาต่างประเทศทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากขึ้น

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวของผู้เขียนที่ได้ให้ กำลังใจ ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เขียนมาโดยตลอด ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดา มารดา และครู อาจารย์ทุกๆ ท่านที่ประสิทธิ ประสาทวิชาความรู้ให้ ตลอดจนผู้แต่งหนังสือหรือตำราที่ท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ สำหรับความผิดพลาดและบกพร่องอันเกิดมีแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้ แต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
1.4 สมมุติฐานของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	4
บทที่ 2 โทษทางอาญากับความเป็นมาเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา..	5
2.1 คำนำ.....	5
2.2 ความมุ่งหมายของการลงโทษทางอาญา.....	5
2.3 ความหมายและความสำคัญของกฎหมายอาญา.....	8
2.4 วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด.....	9
2.4.1 ทฤษฎีในการจำแนกประเภทอาชญากรรม.....	12
2.4.1.1 การจำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดหลักกฎหมาย.....	12
2.4.1.1.1 แบ่งโดยยึดความร้ายแรงของการลงโทษ.....	12
2.4.1.1.2 แบ่งโดยยึดบุคคลและทรัพย์สิน.....	12
2.4.1.1.3 แบ่งโดยยึดศีลธรรม.....	13
2.4.1.2 การจำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลัก	
ปัจเจกบุคคล.....	14

2.4.1.3 การจำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลัก สังคม.....	16
2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมาย.....	24
2.4.2.1 การลงโทษตามกฎหมาย.....	25
2.4.2.1.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นให้แก่สังคม.....	25
2.4.2.1.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม.....	27
2.4.2.1.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด....	28
2.4.2.1.4 ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดหมายรวม.....	30
2.5 ประเภทของโทษและวิธีการลงโทษ.....	31
2.5.1 ประเภทของโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด.....	31
2.5.1.1 แยกตามความหนักเบาของโทษ.....	32
2.5.1.1.1 ความผิดลหุโทษ.....	32
2.5.1.1.2 ความผิดสามัญ.....	32
2.5.1.2 แยกตามลักษณะอันตรายต่อสังคม.....	32
2.5.1.3 แยกตามลักษณะของการกระทำ.....	33
2.5.1.3.1 ความผิดโดยการกระทำกับความผิดโดยการ ละเว้นกระทำ ความผิดโดยการกระทำ.....	33
2.5.1.3.2 การกระทำที่ต้องการมีผลปรากฏจึงจะเป็น ความผิดกับการกระทำที่ไม่ต้องมีผลปรากฏ เป็นความผิด.....	33
2.5.1.3.3 ความผิดอันเกิดแต่การกระทำกรรมเดียว กับความผิดอันเกิดแต่การกระทำหลายกรรม.....	33
2.5.1.4 แยกตามเจตนา.....	33
2.5.1.4.1 ความผิดที่กระทำโดยเจตนา.....	33
2.5.1.4.2 ความผิดที่กระทำโดยประมาท.....	33
2.5.1.4.3 ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนา.....	34

2.5.1.4.4 ความผิดอันเกิดขึ้นเกินเลยไปจากเจตนา ที่มีเป็นความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำ โดยเจตนา.....	34
2.5.1.5 แยกตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	34
2.5.1.6 แยกตามแง่ของศีลธรรม.....	34
2.5.2 การกำหนดประเภทของการลงโทษกับความร้ายแรง ของความผิด.....	34
2.5.2.1 โทษประหารชีวิต.....	35
2.5.2.2 โทษจำคุก.....	36
2.5.2.3 โทษกักขัง.....	37
2.5.2.4 โทษปรับ.....	38
2.5.2.5 โทษริบทรัพย์สิน.....	40
2.6 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา.....	43
2.6.1 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญาโดยทั่วไป.....	43
2.6.1 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญาของ WIPO และ TRIPs.....	45
2.7 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา.....	47
2.8 ระบบการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา.....	56
ก. การให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้า.....	57
ข. การให้ความคุ้มครองแก่งานอันลิขสิทธิ์.....	58
ค. การให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์.....	58
2.8.1 ประเภททรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มครอง.....	60
1. สิทธิบัตร.....	60
2. อสังหาริมทรัพย์.....	61
3. ทรัพย์สินทางปัญญา.....	61
2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา.....	65
2.9.1 แบบเสรีนิยม.....	65
2.9.2 แบบคุ้มครองป้องกัน.....	66

2.9.3	แบบสิทธิตามธรรมชาติ.....	66
2.9.4	แบบการให้รางวัล.....	66
2.9.5	แบบการเป็นเครื่องจูงใจ.....	67
2.9.6	แบบการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม.....	67
2.9.7	แบบการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและ การคุ้มครองผู้บริโภค.....	67
2.10	มาตรการทางอาญาในการบังคับต่อทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ.....	69
2.11	มาตรการบังคับทางอาญาตามความตกลง TRIPs.....	77
2.12	กฎหมายการค้าสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษ.....	78
2.12.1	การจัดสถานะประเทศไทยตามกฎหมายการค้าของสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษประจำปี 2550.....	79
2.12.2	ผลการพิจารณาสถานะของไทยภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษ ในอดีตจนถึงปัจจุบันและการดำเนินการที่ เกี่ยวข้องของไทย.....	82
<p>บทที่ 3 ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางอาญาต่อการกระทำความผิดทรัพย์สินทางปัญญา กับมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และมาตรการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน.....</p>		
3.1	มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์.....	86
3.1.1	การเยียวยาและการชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์.....	88
3.2	มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า.....	89
3.2.1	โทษตามประมวลกฎหมายอาญา.....	92
3.2.2	การเยียวยาและการชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า.....	93
3.3	มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตร.....	93
3.4	ความรับผิดทางแพ่ง.....	96
3.4.1	ความหมายของค่าเสียหายในทางละเมิด.....	96

3.4.2 การกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งในคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทย.....	98
3.5 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด.....	99
3.5.1 คำนำ.....	99
3.5.2 การริบทรัพย์.....	100
3.6 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	102
3.6.1 คำนำ.....	102
3.6.2 มาตรการสำคัญตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน....	104
3.6.2.1 การกำหนดโทษในทางอาญา.....	104
3.6.2.2 การใช้มาตรการทางแพ่ง.....	107
3.6.3 การริบทรัพย์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	111
บทที่ 4 วิเคราะห์โทษทางอาญาที่บังคับใช้กับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา...	113
4.1 วิเคราะห์ความมุ่งหมายของการลงโทษทางอาญา.....	113
4.2 วิเคราะห์ความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา.....	114
4.3 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์.....	116
4.3.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ.....	116
4.3.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์.....	116
4.4 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า.....	117
4.4.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ.....	117
4.4.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า.....	118
4.5 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตร.....	119
4.5.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ.....	119
4.5.2 อัตราโทษและปัญหาตามกฎหมายสิทธิบัตร.....	119

4.6	วิเคราะห์การเพิ่มโทษผู้กระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา.....	120
4.7	วิเคราะห์ความจำเป็นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็น ความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.....	122
4.7.1	ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์.....	122
4.7.2	ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์.....	126
4.7.3	ปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า.....	127
4.7.4	ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดเครื่องหมายการค้า.....	130
4.7.5	ปัญหาการละเมิดสิทธิบัตร.....	131
4.7.6	ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดสิทธิบัตร.....	131
4.7.7	ข้อจำกัดในการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา.....	132
4.7.8	ความจำเป็นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็น ความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน.....	133
บทที่ 5	บทสรุปข้อเสนอแนะ.....	138
5.1	บทสรุป.....	138
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	144
	รายการอ้างอิง.....	146
	ภาคผนวก.....	150
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	160

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ นั่นคือความรู้ นับว่าเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่ามากอีกประการหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เฉพาะที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติ การขาดความสามารถในการสร้างความรู้ ย่อมทำให้สูญเสียโอกาสในการแข่งขันในเศรษฐกิจยุคใหม่ เพราะเจ้าของเงินทุนหรือผู้ประกอบการที่ดีย่อมต้องการสนับสนุนหรือไปอยู่ในที่ที่ซึ่งสามารถหาความรู้ ข่าวสาร เทคโนโลยี และความท้าทายใหม่ ๆ เสมอ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่ามาก เพราะเป็นทรัพย์สินที่ยั่งยืนมีคุณค่าซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการกำหนดความได้เปรียบเสียเปรียบ หรือให้ผลแพ้ชนะต่อระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทรัพยากรที่มีรูปร่างเมื่อมีการใช้ไปก็จะเสื่อมสูญ หรือสิ้นเปลืองไป แตกต่างจากการใช้ทรัพย์สินที่เกิดจากปัญญาหรือที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะมีแต่เพิ่มพูนมากขึ้น และสามารถสร้างมูลค่าได้อย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันในชื่อของ “ทรัพย์สินทางปัญญา”

แม้ว่าตามแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิของเอกชน (PRIVATE RIGHTS) แต่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ย่อมก่อความเสียหายต่อสาธารณชนโดยอ้อม ยกตัวอย่างเช่น การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ย่อมทำให้รัฐสูญเสียภาษีเงินได้ อันส่งผลให้ความสามารถในการจ่ายภาครัฐลดลง ย่อมกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมต่าง ๆ และการกระทำเช่นนั้นย่อมสูญเสียการลงทุนในภาคธุรกิจอันส่งผลให้เกิดอัตราการว่างงาน และกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในสวนอื่น ๆ และแท้ที่จริงแล้วการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา คือการขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นโดยแท้ ไม่แตกต่างกับการลักทรัพย์ที่มีรูปร่าง การยกยอก ฉ้อโกง หรือหลีกเลียงชำระค่าภาษีอากรแต่อย่างใด

ปัญหาการก่ออาชญากรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหาร้ายแรงในเวทีระหว่างประเทศก่อภาระแก่สังคมเป็นมูลค่าหลายล้านเหรียญสหรัฐในแต่ละปี อีกทั้งยังคุกคามต่อสุขภาพและความปลอดภัยแก่สาธารณสุข ทำให้รัฐสูญเสียรายได้ ทำลายธุรกิจการค้า ถูกกฎหมาย การก่ออาชญากรรมประเภทนี้ในบางครั้งเป็นการกระทำความผิดที่ไม่มีพรมแดน และสามารถเชื่อมโยงกับอาชญากรรมอื่น ๆ ได้ จากหลักฐานในปัจจุบันปรากฏว่าการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเชื่อมโยงกับอาชญากรรมอื่น ๆ อัตราการเติบโตของอาชญากรรมด้านทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ต่อปี ของปริมาณการค้าในโลกเพื่อขจัดปัญหานี้ได้มีองค์การตำรวจสากลซึ่งได้จัดตั้งเป็นหน่วยเฉพาะกิจเพื่อปราบปรามการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาเป็นการเฉพาะโดยใช้ชื่อว่า “THE INTERPOL INTELLECTUAL PROPERTY CRIME ACTION GROUP (IIPCAG)”

ปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอาชญากรรมประเภทที่จะเพิ่มจำนวนและขยายขอบเขตมากขึ้น เพราะอาชญากรรมประเภทนี้สร้างรายได้อย่างมากแก่ผู้กระทำความผิด องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION) WIPO ได้กำหนดนิยามของ “ทรัพย์สินทางปัญญา” ใน Article 2 (vii) โดยไว้ให้หมายความถึง สิทธิเกี่ยวกับวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานทางด้านวิทยาศาสตร์ การแสดงงานด้านศิลปะ แผนภูมิ และการถ่ายทอดเสียง การประดิษฐ์ การค้นพบทางด้านวิทยาศาสตร์ การออกแบบทางด้านอุตสาหกรรม เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ ชื่อการค้า การออกแบบ และสิทธิอื่น ๆ ที่มีผลมาจากทรัพย์สินทางปัญญาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว ส่วนมากแล้วมักจะทำให้ผลตอบแทนเป็นมูลค่าสูง ผู้กระทำความผิดจึงพยายามพัฒนารูปแบบของการประกอบอาชญากรรม โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในเครื่องช่วยในการประกอบอาชญากรรม

การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบันนับวันมีความรุนแรงมากขึ้น การละเมิดมีแนวโน้มสูงขึ้นพบการละเมิดสิทธิในแต่ละปีมากกว่า 100 ครั้ง โดยเจ้าของสิทธิบางรายได้รับความเสียหายปีละมากกว่า 200 ล้านบาท สาเหตุที่มีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างแพร่หลายเพราะมีผลตอบแทนสูง หรือบางกรณีมีเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมมือกระทำความผิดด้วย เป็นต้น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในปัจจุบันแม้จะมีการลงโทษ

ทางอาญาแต่ก็ไม่สามารถปราบปรามการกระทำความผิดได้ แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง ก็มีส่วนรู้เห็นปล่อยปละละเลยและกระทำผิดเสียเอง ดังนั้น ปัญหาการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกิดจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควรกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เคารพสิทธิของผู้สร้างสรรค์ รัฐควรมีนโยบายการป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย แนวคิด และประวัติการประกอบอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและปรัชญาการลงโทษทางอาญา
3. เพื่อศึกษามาตรการคุ้มครอง ความเหมาะสมของบทลงโทษ และอัตราโทษในการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ ตลอดจนการกำหนดบทลงโทษและอัตราโทษตามกฎหมาย
4. เพื่อหามาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกัน ปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางทรัพย์สินทางปัญญา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา ประวัติและความเป็นมาเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา และศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันว่ามีข้อบกพร่องอย่างไร กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของสิทธิและควบคุมการกระทำความผิดได้เหมาะสมเพียงใด เพื่อเสนอแนวทางหรือมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนเหมาะสมเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิด เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.4 สมมติฐานการศึกษา

ปัจจุบันแนวคิดในการให้ความคุ้มครองต่อทรัพย์สินทางปัญญาแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากการที่นานาประเทศกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาอย่างถ้วนทั่ว ประเทศไทยในฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมโลกจึงได้กำหนดความผิดและโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาไว้ด้วย โดยมุ่งหวังจะให้การลงโทษทางอาญาจะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหลาบจำ และชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย แต่ในทางความเป็นจริงความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหามาตรการบังคับโทษทางอาญาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อสัมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้โทษทางอาญาต่อความผิดประเภทนี้ต่อไป

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (QUALITATIVE RESEARCH) ในลักษณะการวิจัยจากเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) ด้วยทฤษฎีหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำรากฎหมาย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และห้องสมุดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ทั้งเป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปัญหา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงความหมาย แนวคิด และประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพในการลงโทษทางอาญากับการกระทำความผิดตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

3. เพื่อทราบมาตรการคุ้มครอง ป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดตลอดจนความเหมาะสมของบทลงโทษและอัตราโทษในการกระทำความผิดเพื่อเป็นการลดหรือควบคุมอาชญากรรม

4. เพื่อทราบมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญากับสภาพเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

โทษทางอาญากับความเป็นมาเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา

2.1 คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบซีวิลลอว์ (civil law) ประเทศหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ กล่าวคือเป็นกฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้นโดยชอบตามแบบพิธีของการบัญญัติกฎหมายซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอาญาของประเทศไทยมีหลักสำคัญที่ถือว่าเป็นหลักประกันในกฎหมายอาญาเป็นพิเศษอยู่ประการหนึ่งตามแบบอย่างประเทศตะวันตก คือ หลัก “nullum crimen, nulla poena sine lege” ซึ่ง Anselm von Feuerbach ได้วางหลักดังกล่าวไว้ในหนังสือกฎหมายอาญาในปี ค.ศ.1801¹ หลักดังกล่าวหมายถึง ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย ซึ่งหลักนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติของกฎหมายอาญา²

2.2 ความมุ่งหมายของการลงโทษทางอาญา

ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ของกฎหมายอาญาจะพบว่าความคิดในเริ่มการกระทำความผิดของบุคคลและการลงโทษนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ตั้งแต่แรกเดิมที เพราะเมื่อบุคคลใดกระทำความผิดก็สมควรจะถูกลงโทษ แต่การจะลงโทษด้วยวิธีการใดนั้น ก็ย่อมแตกต่างกันไปแต่ละสังคมและในแต่ละสมัย ซึ่งการลงโทษทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตอบแทนต่อการกระทำความผิดเรื่องการแก้แค้นทดแทน และเป็นการป้องกันสังคม เช่น การปราบปรามซึ่งเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไปเพื่อแสดงให้เห็นว่าสังคมไม่ยอมให้มีการกระทำความผิด เช่นนั้นเกิดขึ้นอีกซ้ำแล้วซ้ำเล่า และเป็นการป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดได้อีกตลอดไป หรือเป็นการชั่วคราว เช่น การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และยึดทรัพย์ ซึ่งตามหลักการลงโทษทางอาญา คือ การลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบเพื่อชดใช้ต่อการกระทำความผิด

¹ Harro Otto, Grundkurs Strafrecht, (Allgemeiner Strafrechtslehre, 1 Auflage,1976), p. 31.

² คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 36.

ตลอดจนเป็นการขู่มิให้บุคคลอื่นในสังคมกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย หรือให้สังคมรู้สึกว่าได้รับการแก้แค้นทดแทนโดยรัฐดำเนินการให้แล้ว อันเป็นหลักทั่วไปของการลงโทษทางอาญา

โทษทางอาญาถือได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด และโทษยังเป็นมาตรการบังคับทางอาญาดังเดิมที่สุด และขณะนี้ก็ไม่มีสิ่งอื่นมาทดแทน โทษจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือรัฐมากน้อยเพียงใด ตามกฎหมายไทยมีการกำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา 5 ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงมากที่สุด และจะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดร้ายแรง เช่น การฆ่าผู้อื่น หรือความผิดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงต่อประเทศชาติ และโทษที่เบาที่สุดคือโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษที่ใช้กับความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดลหุโทษ หรือการไม่เสียภาษีให้รัฐ การกระทำความผิดอาญาเล็กน้อย ดังนั้น โทษเป็นการกระทำที่เป็นผลร้ายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับโทษ และด้วยเหตุที่การลงโทษนั้นเป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และต้องกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจเป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ สังคม หรือชุมชน หรือจะกล่าวได้ว่าการลงโทษเป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำความผิด โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นและได้กำหนดโทษไว้ โดยลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าแม้จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจในรัฐจักต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบของรัฐ ทั้งการลงโทษยังเป็นเครื่องส่งเสริมประสิทธิภาพอีกประการหนึ่ง³

การใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นเครื่องมือคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมต้องกระทำเฉพาะเท่าที่จำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แม้ในสังคมมนุษย์มีระเบียบสังคมอันเป็นหลักเกณฑ์และเครื่องมือควบคุมเกี่ยวกับความประพฤติ แต่การใช้ระเบียบสังคมเป็นเรื่องของความสมัครใจของแต่ละบุคคลโดยปราศจากสภาพบังคับจากภายนอก ระเบียบสังคมอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าสังคมจะมีความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเข้ามาเสริม แม้ว่ากฎหมายทุกลักษณะ

³ ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “โทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540,” 8 พฤศจิกายน 2547, หน้า 108.

จะมีสภาพในเชิงบังคับอยู่ด้วย แต่กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีสภาพในเชิงบังคับที่รุนแรงที่สุด และหากว่ากฎหมายอาญาไม่สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้เมื่อใดสภาวะการจลาจลในบ้านเมืองก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้กฎหมายอาญามีสาระสำคัญในการคุ้มครองสังคมอีกด้วย คือ การปราบปรามและการป้องกัน เมื่อการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดนี้ยังเป็นการกระทำเพื่อป้องกันมิให้การกระทำผิดเกิดขึ้นอีกในอนาคตด้วย การลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดจะต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นก็ต้องลงโทษ ฉะนั้นถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันทั่วไปของกฎหมายอาญาอันเป็นการป้องกันโดยอ้อม นอกจากนี้การป้องกันสำหรับผู้กระทำ ความผิดบางคนที่มีลักษณะอันตรายอันเป็นที่คาดหมายได้ว่าเขาจะก่อเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาขึ้นอีกซึ่งเป็นการป้องกันโดยตรง การที่กฎหมายอาญาเข้าจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหาย่อมจะเป็นการไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัญหาหลายปัญหาเป็นปัญหาที่เล็กน้อยที่ยังไม่สมควรหรือไม่จำเป็นถึงกับต้องใช้การลงโทษทางอาญา หรือไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายอาญาจัดการกับปัญหาเหล่านั้น กฎหมายอาญาควรจำกัดตัวเองอยู่กับการคุ้มครองของระเบียบสังคมไม่ชอบที่จะขยายขอบเขตออกไปมากกว่านี้

2.3 ความหมายและความสำคัญของกฎหมายอาญา

มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความหมายของกฎหมายอาญาไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใด เป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด หรือบังคับให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ประพฤตินั้นจะต้องได้รับโทษ⁴ การกระทำซึ่งเป็น

⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์, 2546), หน้า 1.

ความผิด เช่น การฆ่าผู้อื่น ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษตามที่ระบุไว้ เป็นกรณีที่กฎหมายบทบัญญัติห้ามมิให้กระทำ ส่วนการไม่กระทำซึ่งเป็นความผิด เช่น การไม่ช่วยผู้อื่นซึ่งตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษตามที่ระบุไว้ เป็นกรณีที่กฎหมายบทบัญญัติบังคับให้กระทำ

กฎหมายอาญา คือ บรรดากฎหมายทั้งหมดยุติถึงความผิดอาญาโทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่น และเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการลงโทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัยและมาตรการบังคับทางอาญาอื่นนั้น⁵

กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่กำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดอาญา และจะลงโทษอย่างไร⁶ หรือการกระทำใดในภาวะของจิตประการใดประกอบด้วยพฤติการณ์หรือผลเช่นใด จึงจะถือเป็นความผิดอาญาแต่ละความผิด⁷ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และผู้กระทำจะได้รับการลงโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ

จากความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการกระทำจะเป็นความผิดอาญาต่อเมื่อมีบทลงโทษการกระทำนั้น ฉะนั้นความผิดอาญาจึงประกอบด้วย 2 ส่วน กล่าวคือ การกระทำที่กฎหมายห้ามและโทษที่จะลงล่าพังแต่การกระทำโดยไม่มีโทษไม่เป็นความผิดอาญา ซึ่งโทษตามกฎหมายอาญามี 5 ประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ดังนั้นกฎหมายใดหรือพระราชบัญญัติใดที่บัญญัติให้มีการลงโทษกับการกระทำความผิดนั้น ถือได้ว่าเป็นกฎหมายอาญาด้วยเช่นกัน อาทิเช่น พระราชบัญญัติยาเสพติด พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า หรือพระราชบัญญัติสิทธิบัตร เป็นต้น แม้กระทั่งประกาศคณะปฏิวัติบางฉบับก็ถือว่าเป็นกฎหมายอาญาได้

2.4 วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด

⁵ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 26.

⁶ H.A. Palmer. *Harris's Criminal Law*. 20th ed., (London: Sweet & Maxwell Ltd., 1960), p. 3.

⁷ Wayne R. LaFave & Austin W. Scott. Jr. *Criminal Law*. St. Paul, (Minn.: West Publishing Co., 1972), p. 1.

ในสมัยโบราณการลงโทษเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของการแก้แค้นทดแทน เพื่อข่มขู่บุคคลอื่น ตลอดจนผู้กระทำความผิดนั้นเองให้เกรงกลัวต่อการกระทำของตน และหลายจำกัดการที่ตนเองได้ถูกลงโทษกับความผิดที่ได้กระทำ แต่ในปัจจุบันวัตถุประสงค์การลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมุ่งแก้ไข ปรับปรุงตัวบุคคลเพื่อให้กลับตนเป็นคนดี และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างคนปกติสุขมากกว่าจะเป็นการแก้แค้นทดแทน เป็นที่ยอมรับกันว่า การลงโทษทางอาญาถูกใช้เป็นมาตรการในการป้องปรามการกระทำ ความผิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมมายาวนาน ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษได้มี ผู้วางไว้หลากหลายบ้างก็คล้ายคลึงหรือเหมือนกัน บางแนวคิดก็ไม่ใช่ที่ยอมรับแล้วในปัจจุบัน ในขณะที่บางแนวคิดก็มีน้ำหนักมากขึ้น

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรจะวิเคราะห์ในแง่ของการจำแนกประเภท ซึ่งในการจัดประเภทของอาชญากรนั้น นักอาชญาวิทยามีความเห็นที่ไม่สอดคล้อง บางคนแยกประเภทโดยอาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ประกอบการพิจารณา แต่บางคนก็เป็นเพียงบรรยายล้วน ๆ ขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุน⁸

การจัดประเภทของอาชญากรรมเพื่อเหมาะสมกับการลงโทษ มักจะกระทำในรูปของการตั้งเป็นทฤษฎี โดยการพิจารณาดูว่ามีองค์ประกอบหรือปัจจัยอะไรบ้างที่จะนำมาใช้เพื่อการแยกประเภท สิ่งจำเป็นในการตั้งเป็นทฤษฎีก็เพื่อการจำแนกประเภทมีหลักอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ⁹ จะต้องต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาชญากรรมที่ต้องการแยกประเภท และประเภทต่าง ๆ ของอาชญากรรมที่แยกนั้น จะต้องกว้างขวางที่จะครอบคลุมอาชญากรรมที่มีลักษณะละม้ายคล้ายคลึงกันได้

การคิดค้นทฤษฎีต่าง ๆ นั้น นักอาชญาวิทยาแต่ละบุคคลได้มีความเห็นที่ต่างกันออกไปในแต่ละความคิด อาทิเช่น

กิบบอนส์¹⁰ มีความเห็นว่าการที่จะจัดให้อาชญากรรมเข้าอยู่ในประเภทหนึ่งประเภทใดนั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ

⁸ Sue Jitus. Reid, Crime and Criminology, (New York: Holt Rinehart and Winston, 1982), pp. 189-190.

⁹ Isidore Silver, Criminology, (New York: Barnes & Noble, Inc., 1981), p. 97.

¹⁰ Don C. Gibbons in Marshall B. Clinard and Richard Quinney, Criminal Behavior System, (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1973), p. 9.

1. องค์ประกอบในการกระทำความผิด

2. พื้นฐานความเป็นมา

ซิลเวอร์¹¹ (Silver) มีความเห็นว่าปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ควรคำนึงถึงในการจัดประเภทอาชญากรรมก็คือ

1. ชนชั้นทางสังคม

2. พื้นฐานทางครอบครัว

3. การติดต่อกับคนในวัยเดียวกัน

4. การติดต่อกับระบบงานยุติธรรมและหน่วยงานทางสังคมอื่น ๆ ที่กำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน

5. รูปแบบของพฤติกรรม (หรือรูปแบบของการกระทำความผิด)

6. ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นระหว่างกันและกันในขณะที่ประกอบอาชญากรรม

7. แนวความคิดของอาชญากร

8. ทศนคติทางต่อต้านสังคม

9. ประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพ ถ้าหากจะพึงมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ซิลเลอร์เสนอมานี้ ดูเหมือนว่าจะครอบคลุมปัจจัยทั้งหมดของกิบบอนส์ไว้ด้วย

เรต¹² (Reid) ได้เสนอว่าปัจจัยสำคัญ ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการจัดประเภทอาชญากรรม คือ อายุ เพศ เชื้อชาติ และพื้นฐานทางสังคมรวมทั้งเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่กว้างและมองเห็นไม่ค่อยชัด

นักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องการกำหนดปัจจัยเพื่อการแบ่งแยกประเภทอาชญากรรม ก็คือ คลินาร์ด และ ควินนี่ (Clinard and Quinney) ได้กำหนดปัจจัยสำคัญ ๆ เพื่อการแยกประเภทอาชญากรรมไว้ 5 ปัจจัยด้วยกัน คือ¹³

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกฎหมาย

2. ปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพของอาชญากร

3. ความเกื้อกูลของกลุ่มต่อการประกอบอาชญากรรม

¹¹ Ibid., p. 189.

¹² Ibid., p. 189.

¹³ Clinard and Quinney, Criminal Behavior System, p. 15.

4. ความตรงกันระหว่างพฤติกรรมของอาชญากรรมกับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย
5. ปฏิกริยาของสังคมต่อพฤติกรรมของอาชญากรและกระบวนการทางกฎหมาย

2.4.1 ทฤษฎีในการจำแนกประเภทอาชญากรรม

นักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญ ๆ ที่นำมาเป็นหลักในการแยกประเภทการจำแนกประเภทอาชญากรรมนั้น นักอาชญาวิทยาจึงได้ยึดหลักสำคัญในการจำแนกประเภทอาชญากรรม 3 หลักใหญ่ด้วยกัน ประกอบด้วย หลักกฎหมาย หลักปัจเจกบุคคล และหลักสังคมหลักใหญ่ ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ก็ยอมยึดปัจจัยบางอย่างดังกล่าวมาแล้วเป็นองค์ประกอบในการจำแนกประเภทอาชญากรรม ดังนั้น การจำแนกประเภทของอาชญากรรม มีดังนี้

2.4.1.1 การจำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดหลักกฎหมาย (legalistic typologies)

การจำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดหลักกฎหมายนี้ถือเป็นหลักเก่าแก่ที่สุด และสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะย่อยได้ 3 ลักษณะคือ

2.4.1.1.1 แบ่งโดยยึดความร้ายแรงของการลงโทษ

การที่จะต้องถูกลงโทษจำคุกจากรัฐ หรือการลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรง (felonies) แต่หากถูกลงโทษโดยการปรับ หรือถูกจำคุกเพียงไม่กี่เดือนจะเรียกว่า อาชญากรรมประเภทไม่ร้ายแรง (misdemeanors) การแยกประเภทแบบนี้ นักอาชญาวิทยาบางท่านกล่าวว่าทำให้เกิดความคลุมเครือ และยากที่จะชี้ชัดให้เห็นความแตกต่างของอาชญากรรมทั้งสองประเภทใหญ่ดังกล่าวนี้ ตัวอย่างเช่น อาชญากรรมบางประเภทได้รับการจัดว่าร้ายแรงในอีกประเทศหนึ่ง แต่อาจจะได้รับการจัดว่าไม่ร้ายแรงในอีกประเทศหนึ่ง การกำหนดบทลงโทษต่ออาชญากรในแต่ละประเภทก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอีกด้วย¹⁴

2.4.1.1.2 แบ่งโดยยึดบุคคลและทรัพย์สิน

¹⁴ Ibid., p. 3.

บทบัญญัติของกฎหมายย่อมเกี่ยวกับบุคคลและทรัพย์สิน การมีกฎหมายก็เพื่อพิทักษ์บุคคลและทรัพย์สินไม่ได้รับความเสียหายจากการล่วงละเมิดของบุคคลอื่น หากไม่มีบุคคลใดทำความเสียหายแก่บุคคลและทรัพย์สินของผู้อื่นแล้ว สังคมก็ย่อมจะอยู่กันอย่างสงบเรียบร้อย ดังนั้น การแบ่งโดยยึดบุคคลและทรัพย์สินจึงสามารถแบ่งออกได้ เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคล (crimes against the person) เช่น การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา
2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สิน (crimes against property) ได้แก่ การขโมย การปลอมลายมือ การวางเพลิงเผาทรัพย์ เป็นต้น
3. อาชญากรรมที่ทำลายความสวยงามของสังคม (crimes against public order) ได้แก่ การค้าประเวณี การพนัน การมียาเสพติดไว้ในครอบครอง การรบกวนความสงบสุขของผู้อื่น เป็นต้น¹⁵

2.4.1.1.3 แบ่งโดยยึดศีลธรรม

ที่มาของกฎหมายส่วนมากเกิดมาจากหลักศีลธรรม ดังนั้น การแบ่งอาชญากรรมก็สามารถแบ่งออกเป็นอาชญากรรมที่ผิดศีลธรรม หรืออาชญากรรมที่มีความผิดในตัวเอง (mala in se) เช่น การฆาตกรรม การข่มขืนกระทำชำเรา การลอบวางเพลิง การลักขโมย เป็นต้น และความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) แม้จะไม่ผิดศีลธรรม แต่ผิดเพราะกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด เช่น การละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน บริษัทการละเมิดลิขสิทธิ์ การละเมิดกฎหมายแรงงาน เป็นต้น¹⁶

ดังนั้น การจำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักกฎหมายนี้ จะก่อให้เกิดสิ่งไร้คุณประโยชน์หลายประการ เช่น การไม่ชี้แนะให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมในการกระทำผิด การขาดการพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคม การขาดการพิจารณาในแง่ความเชี่ยวชาญและความชำนาญของอาชญากร ซึ่งไม่อาจจะเปรียบเทียบอาชญากรรมของแต่ละประเทศได้

¹⁵ Ibid., pp. 3-4.

¹⁶ George G. Coughlin, Your Introduction to Law, (Barnes & Noble, Inc., 1967), p. 229.

เพราะมีระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้นยังจะทำให้เข้าใจไปได้ว่าอาชญากรรมทั้งหลายมาจากสาเหตุอันเดียวกัน หรือมีกระบวนการเกิดในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน¹⁷

2.4.1.2 การจำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักปัจเจกบุคคล

(individualistic typologies)

มีนักอาชญาวิทยาชาวอิตาลีหลายคนไม่เห็นด้วยกับการจัดประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักตามหลักกฎหมาย ดังนั้นนักอาชญาวิทยาดังกล่าว จึงได้จัดประเภทอาชญากรรม โดยใช้หลักอย่างอื่นนอกเหนือจากหลักกฎหมาย อาทิเช่น

ลอมโบรโซ (Lombroso) ซึ่งเป็นนักอาชญาวิทยาชาวอิตาลีเสนอในยุคนั้นความคิดทางอาชญาวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ (positivist school) ได้จำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักปัจเจกบุคคลและสามารถแบ่งอาชญากรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. อาชญากรโดยกำเนิด
2. อาชญากรจิตผิดปกติ
3. อาชญากรค้นหา
4. อาชญากรตามโอกาส

การโลฟาโล (Garofalo) ซึ่งเป็นศิษย์คนหนึ่งของลอมโบรโซ ได้แยกประเภทอาชญากรโดยยึดหลักว่า อาชญากรมีความผิดปกติในทางจิตใจ และเขาได้แบ่งอาชญากรที่ผิดปกติทางจิตใจออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. อาชญากรที่กระทำผิดเพื่อความสุขสบายใจ
2. อาชญากรประเภทรุนแรง
3. อาชญากรที่ขาดความเมตตาและความซื่อสัตย์
4. อาชญากรที่มีความโลภ

เฟอร์รี (Ferri) ศิษย์ของลอมโบรโซอีกคนหนึ่งก็ได้แบ่งอาชญากรที่ไม่มีความแตกต่างกันมากนักกับการแบ่งอาชญากรของลอมโบรโซ และเขาได้แบ่งอาชญากรออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. อาชญากรจิตไม่ปกติ

¹⁷ Clinard and Quinney, *Criminal Behavior System*, pp. 3-4.

2. อาชญากรโดยกำเนิด
3. อาชญากรติดนิสัย
4. อาชญากรตามโอกาส
5. อาชญากรค้นหา

นักจิตวิทยาคลินิกและนักจิตเวชศาสตร์ก็ได้พยายามที่จะจำแนกประเภทของอาชญากรโดยการพิจารณาถึงลักษณะของบุคลิกภาพ และได้แบ่งอาชญากรออกเป็นประเภท ๆ ดังต่อไปนี้

1. พวกที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของความเป็นผู้ใหญ่
2. พวกที่อารมณ์ไม่มั่นคง
3. พวกที่มุ่งร้ายต่อผู้อื่น
4. พวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม
5. พวกที่ไม่ยอมปฏิบัติตามธรรมเนียมของสังคม
6. พวกก้าวร้าว

ในการจำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดหลักปัจเจกบุคคลนี้ มักจะคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้คนเป็นคนด้วย เช่น คำนึงถึงเพศ อายุ พื้นฐานทางสังคม ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ด้วย แต่การคำนึงถึงเพศนั้นไม่ค่อยมีความหมายต่อการจำแนกประเภทเท่าใด ยกเว้นความผิดว่าด้วยการค้าประเวณีซึ่งส่วนมากจะมีเฉพาะเพศหญิง ส่วนอาชญากรรมแบบอื่น ๆ ผู้หญิงก็มีส่วนในการกระทำผิดเช่นกัน แม้ว่าจะไม่พบการกระทำผิดบ่อยเหมือนผู้ชาย จึงเป็นการยากที่จะใช้เพศเป็นเกณฑ์ในการแยกประเภท การคำนึงเรื่องอายุก็เช่นกันก็ไม่ใช้สิ่งที่น่าสนใจเป็นเกณฑ์ในการแยกประเภทของอาชญากรได้ เพราะคนทุกวัยมักจะกระทำความผิดโดยจะแยกว่าอายุเท่าไรนั้นมักจะกระทำความผิดประเภทนั้น อายุเท่าไรทำความผิดประเภทนี้ ดังนั้นการให้เกณฑ์อายุจะแยกได้ยาก¹⁸ ในเรื่องพื้นฐานทางสังคมก็เช่นเดียวกับเกณฑ์ของอายุและเพศ ไม่อาจจะแยกได้ว่าคนมาจากในเมืองต้องทำความผิดแบบนั้นแบบนี้ คนมาจากชนบทต้องทำความผิดแบบนั้นแบบนี้

การแบ่งประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักปัจเจกบุคคลนี้ มีข้อสมมติฐานที่ไม่ค่อยชัดเจนนักว่าบุคคลประเภทใดประกอบอาชญากรรมประเภทใด คนที่มีคุณสมบัติอย่างไร

¹⁸ Ibid., p. 6.

จะประกอบอาชญากรรมแบบไหน แต่การแบ่งประเภทอาชญากรรมนั้นข้อที่นำพิจารณาก็คือการจำแนกประเภทอาชญากรรมตามหลักปัจเจกบุคคลมีประโยชน์น้อยมากต่อการแก้ไขฟื้นฟูอาชญากร เพราะขาดการกล่าวถึงปัจจัยทางสังคม นอกจากนี้ยังมีประโยชน์น้อยต่อการสร้างทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยพฤติกรรมของอาชญากร

2.4.1.3 การจำแนกประเภทของอาชญากรรมโดยยึดหลักสังคม (social typologies)

นักอาชญาวิทยาถือว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง ดังนั้นในการจำแนกประเภทอาชญากรรมจึงควรจะจำแนกโดยยึดสิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นหลักใหญ่ การยึดสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อเป็นหลักในการจำแนกประเภทอาชญากรรมนี้ได้พัฒนามาเป็นเวลานานพอสมควร ในคริสต์วรรษที่ 19 มีนักอาชญาวิทยาชาวยุโรป 2 ท่าน คือ เมฮิว และมอโร (Mayhew and Moreau) ซึ่งนักอาชญาวิทยาทั้งสองได้จำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดกิจกรรมนาชนิดของอาชญากรเป็นหลัก นักปราชญ์ทั้งสองท่านนี้ได้แบ่งอาชญากรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. อาชญากรอาชีพ
2. อาชญากรบังเอิญ
3. อาชญากรติดนิสัย

ต่อมา ลินเดสมิท และดันแฮม¹⁹ (Lindesmith and Dunham) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลงานของเมฮิวและมอโร แล้ว ก็ได้แบ่งอาชญากรรมโดยยึดความต่อเนื่องของการเป็นอาชญากรออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. อาชญากรที่กระทำผิดโดยเหตุผลส่วนตัว
2. อาชญากรที่กระทำผิดเพราะวัฒนธรรม
3. อาชญากรรมที่กระทำผิดเพราะนิสัยและสถานการณ์

ส่วนอาชญากรอาชีพนั้นมีนักอาชญาวิทยาจำนวนมากที่สนใจในเรื่องอาชญากรจำพวกนี้ อาทิเช่น เรดเลส²⁰ (Reckless) ซึ่งเป็นนักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันได้แบ่งอาชญากรอาชีพไว้ 2 ประเภท คือ

¹⁹ Ibid., pp. 6-7.

1. อาชญากรอาชีพรที่ขาดความชำนาญ
2. อาชญากรอาชีพรที่มีความชำนาญ

อาชญากรอาชีพรที่ขาดความชำนาญนั้นขาดความชำนาญทั้งในด้านการประกอบอาชญากรรม และขาดความชำนาญในด้านการหลบเลี่ยงการถูกจับกุม ส่วนอาชญากรอาชีพรที่มีความชำนาญนั้นมีความสามารถสูงในการที่จะแสวงหาเงินทองให้ได้มาก ๆ โดยสามารถหลบเลี่ยงการถูกจับกุม เพราะอาชญากรจำพวกนี้ได้พัฒนาการประกอบอาชญากรรมมาเป็นเวลานาน และมักจะติดต่อกับพวกอาชญากรอาชีพรด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ และการประกอบอาชีพรที่ไม่ต้องการก่อความรุนแรง เช่น การหลอกลวง การปลอมเอกสาร การขโมยของในร้าน การล้วงกระเป๋า เป็นต้น ส่วนอาชญากรอาชีพรที่ขาดความชำนาญนั้น มักจะประกอบอาชญากรรมโดยการเลียนแบบ เช่น การขโมย การปล้น เป็นต้น

นักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่งที่ได้มองปัญหาการจำแนกประเภทอาชญากรรมอย่างรอบด้าน ก็คือ กิบบอนส์²¹ (Gibbons) เขาได้จำแนกประเภทอาชญากรรมโดยยึดปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1. องค์ประกอบในการกระทำผิด 2. พื้นฐานความเป็นมาของผู้กระทำผิด ในแง่องค์ประกอบของการกระทำผิดนั้น กิบบอนส์ พิจารณาในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. สภาพของพฤติกรรมในการกระทำผิด
2. การมีปฏิกริยากับผู้อื่นขณะกระทำผิด
3. ความผิดของผู้กระทำผิด
4. ทศนคติของผู้กระทำผิดต่อสังคมและตัวองค์กรต่าง ๆ ในการควบคุม

อาชญากรรม

5. ขั้นตอนในการดำเนินอาชีพรของผู้กระทำผิด

ส่วนในแง่พื้นฐานของความเป็นมาของผู้กระทำผิดนั้น กิบบอนส์ ได้พิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1. ชั้นทางสังคม
2. พื้นฐานทางครอบครัว

²⁰ Walter C. Reckless, The Crime Problem, Pacific Palisades, (California: Goodyear Publishing Company, Inc., 1973), pp. 256-269.

²¹ Clinard and Quinney, Criminal Behavior System, pp. 8-9.

3. การสมาคมกับเพื่อนฝูง

4. การติดต่อกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์

จากหลักเกณฑ์ที่ดังกล่าวนี้ กิบบอนส์ ได้จำแนกประเภทของอาชญากรที่เป็น
ผู้ใหญ่ไว้ 15 ประเภท และผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนไว้ 9 ประเภท

ประเภทของอาชญากรที่เป็นผู้ใหญ่ 15 ประเภท ได้แก่

1. โจรอาชีพ
2. อาชญากรที่จริงจังต่อการดำเนินอาชีพในการกระทำผิด
3. อาชญากรกึ่งอาชีพในการกระทำต่อทรัพย์
4. อาชญากรที่กระทำต่อทรัพย์เป็นครั้งคราว
5. อาชญากรขโมยรถยนต์เพื่อความสนุกสนาน
6. อาชญากรที่ขาดความชำนาญในการปลอมเช็ค
7. อาชญากรที่ทุจริตต่อหน้าที่
8. ผู้ละเมิดกฎอย่างซ้ำนซ้ำนัญเพื่อเพิ่มพูนรายได้
9. พวกยักษ์ออกจ้อโกง
10. อาชญากรที่กระทำต่อบุคคลเป็นครั้งคราว
11. พวกที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นเพราะจิตผิดปกติ
12. อาชญากรข่มขืนกระทำชำเรา (คดีทางเพศอุกฉกรรจ์)
13. อาชญากรที่กระทำผิดทางเพศชนิดไม่รุนแรง (คดีทางเพศไม่
อุกฉกรรจ์)
14. อาชญากรทางเพศนั้นยอมความกันได้
15. อาชญากรติดยาเสพติด

ส่วนประเภทของผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนได้กระทำผิด 9 ประเภท ได้แก่

1. แก๊งประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
2. แก๊งที่ชอบก่อการทะเลาะวิวาท
3. แก๊งที่กระทำผิดตามโอกาส
4. เยาวชนที่กระทำผิดตามโอกาส
5. เยาวชนที่ขโมยรถยนต์เพื่อความสนุกสนาน
6. เยาวชนติดยาเสพติด
7. เยาวชนกระทำผิดประเภทก้าวร้าว

8. เยาวชนกระทำผิดที่เป็นหญิง

9. เยาวชนที่มีปัญหาด้านความประพฤติ

การจำแนกประเภทอาชญากรรมของ กิบบอนส์ ไม่ค่อยชัดเจนและเหลื่อมล้ำกัน อยู่ มักจะแยกประเภทของอาชญากรโดยเน้นในเรื่องบุคคลมากกว่า โดยไม่ค่อยจะคำนึงถึง พื้นฐานความเป็นมาตามหลักเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้

อย่างไรก็ตามมีนักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่งที่จำแนกประเภทอาชญากรรม ค่อนข้างแตกต่างไปจากคนอื่น โดยการยึดปัจจัยปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่ออาชญากรรม และ ปัจจัยปฏิกิริยาของอาชญากรที่มีต่อสังคม คือ คาวาน²² (Cavan) จากการวิเคราะห์ปฏิกิริยา ระหว่างสังคมกับอาชญากร คาวาน ได้แบ่งประเภทของอาชญากรรมออกเป็น 7 ชนิด คือ

1. พวกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อค่านิยมในสังคม เช่น อาชญากรอาชีพ, พวกโจร, พวกย่องเบา เป็นต้น
2. พวกปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมน้อยมาก เช่น จำพวกเสพสุราบางโอกาส
3. พวกปฏิบัติตามค่านิยมของสังคมน้อย เช่น จำพวกจ้อโกง
4. พวกที่กระทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การลักเล็กขโมยน้อย
5. พวกที่เคร่งครัดต่อค่านิยมของสังคมมาก เคร่งครัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอาจผิดพลาดได้
6. พวกที่เคร่งครัดต่อค่านิยมของสังคมมากเกินไป พยายามปฏิรูปสังคมโดยการชักชวนและใช้วิธีทางกฎหมาย
7. พวกคลั่งอุตสาหกรรมการ์ พยายามเปลี่ยนสังคมใหม่ บางทีอาจจะใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย

แต่อย่างไรก็ตามการแบ่งแยกประเภทอาชญากรรมของคาวานก็ยังขาดการพิจารณาในปัจจัยที่เกี่ยวกับอาชีพ ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่ม และปัจจัยที่สำคัญด้านอื่น ๆ

²² Ruth Shonle Cavan in Helen MacGill Hughes, (ed.) Delinquents and Criminals : their

Social World, (Boston: Holbrook Press, Inc., 1974), pp. 10-17.

ต่อมาการจำแนกประเภทอาชญากรรมนั้น นักอาชญาวิทยาในยุคปัจจุบันได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เช่น การจำแนกประเภทอาชญากรรมของ บล็อก และ เกอิส²³ (Block and Geis) ได้ยึดปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลัก เขาได้แบ่งอาชญากรรมออกเป็น 8 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. อาชญากรรมอาชีพ
2. องค์การอาชญากรรม
3. การฆ่าและการทำร้ายร่างกาย
4. อาชญากรรมทางเพศ
5. อาชญากรรมต่อทรัพย์สิน
6. อาชญากรรมที่ทุจริตต่อหน้าที่
7. อาชญากรรมที่ทำลายความสวยงามของบ้านเมือง
8. การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกันสองท่านที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในปัจจุบันในการตั้งทฤษฎีการจำแนกประเภทอาชญากรรมก็คือ คลินาร์ด และควินนี่ (Clinard and Quinney)²⁴ ได้ตั้งทฤษฎีการจำแนกประเภทอาชญากรรมไว้ว่า ในการจำแนกประเภทอาชญากรรมจะต้องคิดถึงปัจจัยสำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกฎหมาย เนื่องจากถือว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะมีกฎหมาย และกฎหมายก็คือข้อกำหนดที่ออกโดยผู้มีอำนาจในการวางนโยบายของรัฐ กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดพฤติกรรมที่คุกคามต่อผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายนั่นเอง

2. ปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพของอาชญากร เนื่องจากการกระทำผิดเป็นส่วนหนึ่งของอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาท ความสำนึกต่อตนเอง ความก้าวหน้าในการประกอบ

²³ Herbert A. Block and Gilbert Geis, *Man, Crime, and Society*, (New York: Random House, 1970), pp. 167-378.

²⁴ Clinard and Quinney, *Criminal Behavior System*, pp. 15-21.

อาชญากรรม อาชญากรบางอย่างทำผิดโดยยึดเป็นอาชีพ แต่อาชญากรบางอย่างทำผิดเพราะเหตุบังเอิญ และอาชญากรบางอย่างเกิดขึ้นเพราะอาชีพอำนวยโอกาสให้

3. ความเกื้อกูลของกลุ่มต่อการประกอบอาชญากรรม เป็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาดูว่าพฤติกรรมของอาชญากรได้รับการสนับสนุนโดยใครหรือไม่ ในที่นี้หมายถึงค่านิยมที่เขาได้รับการถ่ายทอดจากเพื่อนฝูงหรือกลุ่มนั่นเอง

4. ความตรงกันระหว่างพฤติกรรมอาชญากรกับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ถือว่าพฤติกรรมของอาชญากรนั้น อาจจะตรงกับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย หมายความว่า ค่านิยมทัศนคติหรือการแสดงออกของอาชญากรอาจจะตรงกับพฤติกรรมของพวกที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่นอาชญากรอาชีพ ก็มีค่านิยม มีความชำนาญเหมือนหรือตรงกับพวกที่ประกอบอาชีพโดยถูกต้องตามกฎหมาย

5. ปฏิกริยาของสังคมต่อพฤติกรรมของอาชญากรและกระบวนการทางกฎหมาย ในประเด็นนี้จะต้องพิจารณาว่าสังคมมีปฏิกริยาต่ออาชญากรรมบางประเภทอย่างไร เช่น ปัญหาค้าประเวณี บางคนรู้สึกรังเกียจมาก บางคนก็รู้สึกรังเกียจน้อย ในชั้นกระบวนการตามกฎหมายมีการจับกุมมาลงโทษค่อนข้างน้อย อาชญากรรมบางอย่างมีการลงโทษรุนแรง เช่น การมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายมีการลงโทษที่รุนแรงกว่าการเป็นการค้าประเวณี เป็นต้น

เมื่อ คลีนาร์ด และ ควินนี่ ได้วางกรอบของทฤษฎีไว้ดังนี้แล้ว เขาก็ได้จำแนกอาชญากรรมไว้ 9 ประเภท ด้วยกัน คือ

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลอย่างรุนแรง อาชญากรรมประเภทนี้ได้แก่ การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส การข่มขืนกระทำชำเรา กฎหมายอาญาของทุกสังคมได้กำหนดความผิดเช่นนี้ไว้ ผู้กระทำผิดไม่คิดว่าตนเองเป็นอาชญากร เป็นพวกที่ไม่เคยทำผิดมาก่อน ที่ต้องกระทำผิดเพราะสถานการณ์บังคับ การกระทำผิดมิได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มใด แต่อาจมีค่านิยมไปในทางรุนแรงก็ได้ สังคมรู้สึกต่อต้านต่ออาชญากรรมประเภทนี้อย่างยิ่ง

2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สินตามโอกาส อาชญากรรมประเภทนี้ได้แก่ การปลอมลายมือ การขโมยของในร้านขายของ การทำลายสิ่งสาธารณะ การขโมยรถยนต์ กฎหมายออกมาก็เพื่อป้องกันทรัพย์สิน ผู้กระทำผิดมักจะคิดว่าตนเองไม่เป็นอาชญากร และมักจะหาเหตุผลมาอ้างในการกระทำผิด เป็นการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ การมีเงินทองซึ่งเป็นเป้าหมายที่ตรงกับของคนที่ไม่กระทำผิด อาจจะได้รับ การสนับสนุนบ้างเล็กน้อยจากกลุ่มที่คบค้าสมาคมด้วย แต่พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นการละเมิดต่อสิทธิของผู้มีทรัพย์สินเงินทองทางสังคมไม่ค่อยมีปฏิกริยารุนแรงต่อผู้ที่ไม่เคยกระทำผิดมาก่อน มีการบรรเทาโทษในกระบวนการของกฎหมาย

3. อาชญากรรมที่ทำลายความสวยงามของสังคม อาชญากรรมประเภทนี้ได้แก่ การค้าประเวณี การรักร่วมเพศ การเมาสุราในที่สาธารณะ การใช้ยาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อ แต่ก็ทำความรำคาญให้แก่ชุมชนได้ ผู้ละเมิดกฎหมายอาจจะคิดว่าตนเองเป็นอาชญากร หากคนอื่นกล่าวถึงอย่างซ้ำซาก ผู้กระทำผิดมักจะได้รับการสนับสนุนจากผู้กระทำผิดด้วยกัน พฤติกรรมบางอย่างได้รับการส่งเสริมจากวัฒนธรรมของพฤติกรรมของผู้กระทำผิดบางอย่างอาจจะตรงกับพฤติกรรมของผู้ที่ไม่กระทำผิด เช่น การพนัน ซึ่งบางอย่างผิดกฎหมายแต่บางอย่างถูกกฎหมาย คนบางคนก็ชอบเล่นการพนันที่ไม่ผิดกฎหมาย เช่น ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล บางคนรู้สึกต่อต้านอย่างรุนแรงต่ออาชญากรรมประเภทนี้ แต่บางคนก็รู้สึกต่อต้านไม่รุนแรง การจับกุมอาชญากรประเภทนี้มาลงโทษก็มีอยู่น้อยมาก

4. อาชญากรรมที่นิยมทำตามกันมา อาชญากรรมประเภทนี้ได้แก่ การลักขโมย การย่องเบา และการปล้น ผู้กระทำผิดมักจะเริ่มต้นกระทำผิดตั้งแต่เยาว์วัย โดยการรวมกันเป็นแก๊ง ผู้กระทำผิดมักจะอยู่ในสภาพลี้ลับ คือบางทีก็เห็นดีเห็นงามกับค่านิยมของสังคม แต่บางทีก็กลับหันมาคล้อยตามค่านิยมของกลุ่มที่ตนคบค้าสมาคมด้วย พฤติกรรมของอาชญากรที่แสดงออกมาก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในทางเศรษฐกิจ ซึ่งตรงกับเป้าหมายของคนที่เคารพกฎหมาย แต่ก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นในเรื่องทรัพย์สิน ในด้านกระบวนการทางกฎหมายนั้น ก็จะมีการจับกุมและตัดสินลงโทษ ถึงแม้ว่าจะมีโครงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ก็ไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางสังคมได้

5. อาชญากรรมการเมือง อาชญากรรมประเภทนี้ได้แก่การกบฏ การก่อการร้าย เป็นต้น กฎหมายออกมาก็เพื่อปกป้องรัฐบาล จึงต้องลงโทษและควบคุมผู้ที่

บันทึกเสถียรภาพของรัฐบาล พวกเขาอาจพิจารณาการเมืองมักจะทำงานด้วยความไต่ตรงแล้ว และมองว่าตนเองมิได้เป็นอาชญากร อาจจะมีบางคนบางกลุ่มเห็นด้วยในการกระทำผิดและให้การสนับสนุนพฤติกรรมของอาชญากรกระทำลงไปเพราะความเชื่อในอุดมการณ์ทางการเมือง ประชาชนจะยอมรับอาชญากรรมประเภทนี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

6. อาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากงานอาชีพ อาชญากรรมประเภทนี้ ได้แก่ การทุจริตต่อหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการหรือพนักงานของบริษัท กฎหมายออกมาก็เพื่อปกป้องประโยชน์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ผู้กระทำผิดอาจจะได้รับการสนับสนุนจากคนบางอาชีพ หรือคนบางกลุ่มก็ได้ การประกอบอาชีพอาชญากรรมประเภทนี้ก็ดำเนินไปทำนองเดียวกับกิจกรรมในวงการธุรกิจ ผู้กระทำผิดมักจะมีคนรู้จักในสังคม สังคมก็ไม่ค่อยมีปฏิริยาที่รุนแรง การลงโทษก็ไม่รุนแรง อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับกฎของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ด้วย ปฏิริยาของสังคมเป็นไปในทางที่ไม่ค่อยให้การเอาใจใส่ในการควบคุมเท่าที่ควร

7. อาชญากรรมที่ทำผิดกฎหมายธุรกิจการค้า อาชญากรรมประเภทนี้ ได้แก่ การโฆษณาหลอกลวง ความผิดเกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายการค้า ความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ การผลิตอาหารและยาที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายออกมาก็เพื่อปกป้องคุ้มครองกิจการค้าในสังคมทุนนิยม ผู้กระทำผิดก็คือบุคคลที่อยู่ในวงการธุรกิจการค้านั่นเอง ในการละเมิดมักมีการทำกันเป็นทีม การกระทำผิดก็เพื่อประโยชน์ในการผลิตและการบริโภคอย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งตรงกับอุดมการณ์ในวงการธุรกิจการค้า การนำกฎหมายมาบังคับใช้ในเรื่องนี้ยังไม่ค่อยเข้มแข็งพอ อย่างไรก็ตามสาธารณชนก็มีปฏิริยามากขึ้นต่อความผิดประเภทนี้

8. องค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมประเภทนี้เป็นอาชญากรรมที่มีการจัดตั้ง มีหัวหน้า มีรองหัวหน้า มีผู้บังคับฝ่ายปฏิบัติและผู้ปฏิบัติ องค์กรอาชญากรรมที่ได้ยินชื่อบ่อย ๆ เช่น องค์กรมาเฟีย ในประเทศไทยก็มีองค์กรค้ายาเสพติด องค์กรค้าของเถื่อน องค์กรเรียกค่าไถ่หรือข่มขู่เอาเงิน ผู้กระทำผิดดำเนินการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ก็เพื่อการดำรงชีวิต ในระดับผู้ปฏิบัติการขององค์กรอาชญากรรมจะคิดว่าตนเองเป็นอาชญากร คอยคบค้าสมาคมกับพวกอาชญากรด้วยกัน และแยกตัวจากสังคม ส่วนในระดับหัวหน้าขององค์กรก็พยายามทำตนเข้าสมาคมกับบุคคลที่ประพฤติดนุกต้องตามกฎหมาย และคนระดับดังกล่าวนี้มักจะมีที่อยู่อาศัยที่มีหลักฐานมั่นคง กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอาชญากรรมตรงกัน

มากับกิจกรรมของผู้เคารพกฎหมาย เช่น การจัดกำลัง ทำมาค้าขาย สร้างสัมพันธ์ไมตรีกับผู้อื่น เป็นต้น การประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอาจจะเป็นที่ต้องการของคนที่ประพฤติตนดีก็ได้ คนดีทนอยู่กับองค์กรอาชญากรรมได้ก็เพราะได้รับบริการ และไม่อาจจะแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ การตัดสินลงโทษก็มักจะไม่ค่อยรุนแรง

9. อาชญากรรมอาชีวะ อาชญากรรมประเภทนี้ ได้แก่การเป็นมือปืนรับจ้าง การต้มตุ๋น การล้วงกระเป๋า การขโมยของในร้านขายของ การปลอมลายมือ การปลอมของ เป็นต้น พวกอาชญากรรมอาชีวะประกอบอาชญากรรมเพื่อการดำเนินชีวิต อาชญากรรมคือวิถีชีวิตของพวกเขา รู้ว่าตนเองเป็นอาชญากร คบค้าสมาคมกับพวกอาชญากรด้วยกัน ในหมู่อาชญากรด้วยกันแล้วอาชญากรพวกนี้อยู่ในฐานะสูง การปฏิบัติงานและความชำนาญที่ใช้บางทีก็ตรงกับของผู้ที่ประกอบสัมมาอาชีพประชาชนทนอยู่กับพวกนี้เพราะไม่ทราบว่าเป็นใคร มีหลายคดีที่ไม่อาจจะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายได้ เพราะไม่สามารถจับตัวผู้กระทำผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้

กล่าวโดยสรุปในการตั้งทฤษฎีการจำแนกประเภทอาชญากรรมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและสังคมถือว่าเป็นตัวหลัก เพราะอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม ปัจจัยต่อไปคือปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวพันกับอาชญากรรมต่าง ๆ เมื่อได้ปัจจัยครบถ้วนครอบคลุมอาชญากรรมทุก ๆ ชนิดแล้ว ก็สามารถจัดอาชญากรรมที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันไว้ในประเภทเดียวกัน ก็จะได้ประเภทใหญ่ ๆ ไม่มากนัก การจัดเข้าประเภทนั้นจะมีประโยชน์ เช่น อาชญากรรมการเมืองจะต้องศึกษาพวกที่กระทำผิดเกี่ยวกับการกบฏ การก่อการร้าย เป็นต้น หากศึกษาผิดประเภทไป การจัดประเภทของอาชญากรรมจะส่งเสริมความเข้าใจในธรรมชาติของอาชญากรรมได้ดีขึ้น และสามารถหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการควบคุมให้อยู่ในขั้นที่มีสังคมสามารถดำรงอยู่อย่างปราศจากความหวุ่นวิตกต่อไปได้

2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา

ในการควบคุมดูแลสมาชิกในสังคมให้อยู่ในระเบียบวินัย และไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นอีกต่อไปนั้น อาจจะได้ 2 วิธี คือ การให้รางวัล หรือการลงโทษ การให้รางวัล หมายถึง การให้สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้รับเกิดความพอใจ ผู้รับอาจจะเป็นคนบริการดี ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น หรือประสบความสำเร็จทุกซอกทุกซีก เป็นต้น รางวัลที่ให้อาจจะเป็นรางวัล

ทางด้านชื่อเสียง การปลอบใจ หรือสิ่งของ ตลอดจนเงินทอง นักจิตวิทยาบางคนได้ให้ความสำคัญแก่การให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ เช่น สกินเนอร์ (Skinner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ว่า การให้รางวัลเป็นการกระทำที่มีเหตุผล ให้ประโยชน์ยิ่งกว่าการลงโทษ หรือการใช้อำนาจบังคับ การลงโทษนั้น แม้ว่าจะกระทำเพียงบางเบาแค่ไหน ก็ย่อมทำให้เกิดอารมณ์ต่อต้านได้ ผู้ถูกลงโทษมักต้องการที่จะหนีไปเสียให้พ้น หรือมิฉะนั้นก็ทำการต่อต้านการลงโทษจะทำให้ผู้ถูกลงโทษต้องขุ่นเคืองอย่างแน่นอน แต่การให้รางวัลจะทำให้เขารู้สึกเป็นอิสระ และมีความพอใจ ดังนั้นการที่จะทำให้คนเป็นสุข มีความรู้ มีความชำนาญ มีความประพฤติดี และมีความสามารถในการผลิต จึงต้องมีการส่งเสริมหรือควบคุมโดยการให้รางวัล

อย่างไรก็ตาม ในทางการปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว มนุษย์ยังจำเป็นต้องถูกลงโทษ สำหรับผู้ที่ได้กระทำผิดกฎเกณฑ์ที่วางไว้ กฎที่วางไว้นั้นอาจจะเป็นกฎที่เกิดขึ้นจากผู้มีอำนาจในการปกครองไม่ว่าจะปกครองในกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด สมาคมต่าง ๆ แม้กระทั่งกลุ่มใหญ่ เช่น ประเทศ ซึ่งกฎของกลุ่มเล็ก ๆ นั้น เป็นกฎที่ใช้เฉพาะกลุ่ม ไม่อาจใช้ได้เป็นการทั่วไป แต่กฎของประเทศเป็นกฎที่ใช้ได้ทั่วไปกับสมาชิกทุกคนภายในประเทศ กฎเช่นนี้ เราเรียกว่า “กฎหมายอาญา” การลงโทษตามกฎหมายอาญามีอยู่หลายวิธี นับตั้งแต่ความรุนแรงสูงสุดจนกระทั่งความรุนแรงต่ำสุด ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดไว้ห้าประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน

2.4.2.1 การลงโทษตามกฎหมายอาญา

กรับ (Grupp) ได้สรุปไว้ว่า การลงโทษทางอาญามีอยู่ 4 ทฤษฎีด้วยกัน คือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก้สังคม (retribution) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Deterrence) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (rehabilitation) ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดมุ่งหมาย (integration)

2.4.2.1.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นให้แก้สังคม (retribution)

การทำการลงโทษผู้อื่นเพื่อการแก้แค้นมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ในสมัยเริ่มแรกนั้น ถ้าใครถูกทำร้าย เขาก็จะทำการแก้แค้นอย่างสาสม การตอบแทนแก้แค้นในสมัยก่อนนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัว ไม่เกี่ยวกับรัฐ บางทีการตอบแทนแก้แค้นอาจจะรุนแรงและร้ายกาจยิ่งกว่าความเสียหายที่ตนเองได้รับ ในระยะต่อมาก็มีความคิดขึ้นมาว่า การแก้แค้นนั้นไม่ควรจะให้รุนแรงเกินกว่าที่ตนเสียหาย ซึ่งเรื่องนี้ก็ได้ปรากฏอยู่ในลัทธิยูคา (Judai Doctrine)

โดยมีคำกล่าวไว้ว่าตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye for an eye, and a tooth for a tooth) ลัทธินี้ยังมีความเข้าใจผิดกันจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมักจะมีความคิดกันว่าถ้าท่านเสียลูกตาไปก็ต้องควักลูกตาคนที่ทำร้ายท่านออกมาด้วย ซึ่งตามความเป็นจริงนั้นลัทธินี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการลงโทษเพื่อการแก้แค้นนั่นเอง เมื่อนาน ๆ เข้า รัฐได้เข้ามาทำการแก้แค้นต่อผู้กระทำผิดแทนบุคคล เพราะความผิดที่ได้กระทำลงไปนั้นกระทบกระเทือนต่อส่วนรวม มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัว และการลงโทษก็ต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมาย การลงโทษประหารชีวิตดูเหมือนจะเป็นโทษที่เก่าแก่ที่สุด ลงโทษแบบนี้ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีประจักษ์พยานให้เห็นได้ในสมัยกลาง (middle ages) มีวิธี เช่น นำผู้กระทำผิดมามัดไว้ที่เสาแล้วทำการเผา, นำผู้กระทำผิดมาต้มในน้ำมัน, ตัดศีรษะ, ใช้ล้อรถทับ เป็นต้น การทรมานก็ถือเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง กระทำลงไปก็เพื่อให้สารภาพผิดและให้เปิดเผยชื่อผู้สมรู้ร่วมคิด นอกจากประหารชีวิต การทรมานแล้ว การลงโทษสมัยก่อน ยังมีการตัดลิ้น, เผาดวงตา, ตัดใบหู, ใช้เหล็กแดงจี้ตามตัว เขียนตี ใส่ชื่อคา รูปแบบของการลงโทษดังกล่าวมานี้ล้วนเป็นเรื่องของการแก้แค้นทั้งสิ้น ต่อมาถึงยุคปัจจุบันโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาอย่างของประเทศไทยก็ถือได้ว่าเป็นโทษเพื่อการแก้แค้นให้แก่สังคม

เรื่องของการลงโทษเพื่อการแก้แค้นนั้น แนวความคิดทางอาชญาวิทยาสมัยดั้งเดิมถือว่าการแก้แค้นเป็นวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายของการลงโทษ ไม่มีความคิดใด ๆ ที่สูงไปกว่านั้น

คริสเตียนเซิน (Christiansen) ได้สรุปลักษณะทฤษฎีของการลงโทษเพื่อการแก้แค้นไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การแก้แค้นถือเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษ
2. การแก้แค้นเป็นวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้าย ไม่ได้เป็นหนทางเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดอีก
3. เหตุผลสำคัญของการลงโทษเพื่อการแก้แค้นก็เพราะคนทำผิดศีลธรรมอันดีงามของสังคม
4. การลงโทษผู้กระทำผิดต้องได้สัดส่วนกับความผิดทางศีลธรรม
5. การลงโทษเป็นการประณามอย่างบริสุทธิ์ ไม่ได้หวังที่จะพัฒนา แก้ไข ให้การศึกษา หรือฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ประการใด

ทั้งห้าประการนี้เป็นลักษณะสำคัญของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นให้แก่สังคม

2.4.2.1.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Deterrence)

ในบรรดานักปรัชญาพวกแรก ๆ ที่ให้ความสนใจต่อปัญหาการลงโทษ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม ก็คือ เบ็นแธม (Bentham ค.ศ. 1748–1832) เขาได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายของการลงโทษก็คือสวัสดิภาพของสังคม ความจริงแล้วในเรื่องสวัสดิภาพของสังคมนี้ไม่ได้มีด้วยการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ได้มาด้วยการให้รางวัลอีกด้วย การลงโทษเองเป็นสิ่งไม่ดีเลย แต่มันก็เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม ในแง่ที่ว่ามันช่วยป้องกันความเลวร้าย (อาชญากรรมแบบใหม่ ๆ) ที่จะบังเกิดขึ้นต่อไป และเมื่อมีอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เกิดมากขึ้น ก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม การลงโทษแบบประหารชีวิตควรจะยกเลิกเสีย เพราะมันไม่อาจจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความสุขและความเจ็บปวดได้

นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่ง คือ ลิซท์ (Liszt) มีความเห็นที่สอดคล้องกับความเห็นของเบ็นแธม แต่เขาได้เน้นในเรื่องการบริหารงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เขาย้ำว่า นักบริหารงานยุติธรรมทางอาญา มีภารกิจที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก จะต้องพัฒนาและให้การสนับสนุนส่งเสริมแก่คนอ่อนแอให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ประการที่สอง ต้องแยกผู้ที่ไม่เหมาะในการอยู่ในสังคมไว้เสียต่างหาก แต่ไม่จำเป็นต้องฆ่าเขา ที่แยกไว้ก็เพื่อเขาจะได้ไม่ต้องเป็นอันตรายต่อสังคม นั่นหมายถึงการป้องกันสังคมให้ปราศจากอาชญากรรมนั่นเอง

เรื่องของการลงโทษนั้นต้องกระทำภายในกรอบตามของกฎหมาย ดังนั้นเมื่อกกล่าวถึงการลงโทษแล้วจะต้องรำลึกถึงกฎหมายอาญาไว้ด้วยเสมอในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญานี้ ซัตเตอร์แลนด์ (Sutherland) ได้กล่าวไว้ว่า กฎหมายอาญาและการใช้กฎหมายนี้ โดยตำรวจและศาลน่าจะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อความมีศีลธรรมจรรยาของสาธารณชน แม้ว่าการลงโทษอย่างรุนแรงเฉพาะคดีบางประเภทอาจจะมีผลเพียงเล็กน้อยต่อการป้องกันอาชญากรรม แต่การมีกฎหมายอาญาและการลงโทษเอาไว้จะประสบผลดีในการป้องกันอาชญากรรมในที่สุด การลงโทษตามกฎหมายอาญาอย่างรวดเร็วและแน่นอนจะสามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาและไม่เหมาะสมได้ สรุปทฤษฎีตามแนวความคิดของคริสเตียนเซ็นที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม ดังต่อไปนี้

1. การป้องกันคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ
2. การป้องกันไม่ใช่จุดหมายขั้นสุดท้าย แต่เป็นหนทางสำหรับจุดหมายที่สูงกว่า นั่นคือสวัสดิภาพของสังคม
3. การละเมิดกฎหมายเท่านั้นที่จะเป็นเหตุให้ผู้ละเมิด ไม่ว่าจะทำความตั้งใจหรือความประมาท ต้องได้รับโทษตามควรแก่เหตุ
4. การกำหนดโทษจะกระทำเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันอาชญากรรม
5. การลงโทษเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความหวังในการกายภาพหน้า แม้ว่าจะต้องกระทำเพื่อการประณาม แต่ก็น่าจะยอมรับได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ถ้าหากกระทำลงไปเพื่อป้องกันอาชญากรรม อันจะส่งผลต่อสวัสดิภาพของสังคมต่อไป

หลักทั้งห้าประการนี้ถือได้ว่าเป็นข้อสรุปของทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม

2.4.2.1.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (rehabilitation)

ความคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมีมาตั้งแต่สมัยนีโอคลาสสิคัล (Neoclassical School) เป็นความคิดส่วนใหญ่ของนักคิดชาวอังกฤษซึ่งให้ความสำคัญแก่การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล แต่ความผิดในสมัยนั้นไม่ได้เป็นความคิดที่เข้าหลักวิทยาศาสตร์ เป็นความคิดที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในราว ๆ กลางคริสต์ทศวรรษที่ 19 ต่อมาในราวปลายคริสต์ทศวรรษที่ 19 ก็เกิดแนวคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ ในทางอาชญาวิทยาขึ้น ซึ่งนำโดยซีซาร์ ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี สำนักความคิดนี้บางทีก็เรียกว่า สำนักความคิดทางอาชญาวิทยาแบบอิตาลี มีความคิดว่าการลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายอาญาควรจะให้เหมาะสมกับอาชญากรรมแต่ละราย ซึ่งแตกต่างจากความคิดในสมัยคลาสสิคัล สคูล ซึ่งเจริญรุ่งเรืองในปลายคริสต์ทศวรรษที่ 18 ที่เน้นว่าการลงโทษของให้เหมาะสมกับอาชญากรรมไม่คำนึงถึงบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้หญิง ก็อาจลงโทษอย่างรุนแรงได้ แต่สำนักอิตาลี หรือ โปสซีสติฟ สคูล ไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้

ความคิดในทางการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้พัฒนาเรื่อยมา จนกระทั่งได้มีการนำมาใช้ปฏิบัติแก่ผู้กระทำผิดทั้งในแง่การใช้เรือนจำและใช้ชุมชน ในการแก้ไขฟื้นฟูในเรือนจำก็อาศัยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ เช่นการให้การศึกษ การฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การบำบัดทางจิตวิทยา การบำบัด

ทางแพทย์ การให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้นทำทั้งแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่มบุคคล ส่วนการใช้ชุมชนก็พัฒนามาเป็นการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ เป็นต้น

ความคิดในเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้นเป็นความคิดที่สลับซับซ้อน ยังต้องการคำอธิบายที่สมบูรณ์แบบอยู่ เท่าที่อ่านพบในตำราอาชญาวิทยาโดยผู้เขียนต่าง ๆ กัน ก็ยังไม่มีใครได้อธิบายทฤษฎีนี้ไว้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนนัก ประเด็นสำคัญ ๆ ของความคิดก็คือว่า ประการแรก ถือว่าพฤติกรรมของคนเป็นผลจากเหตุต่าง ๆ ที่มีมาก่อน หมายความว่าคนจะประพฤติอย่างไร ก็เนื่องจากเหตุที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น สาเหตุนี้เป็นสิ่งที่อยู่ในจักรวาล ประการที่สอง การที่จะรู้ว่าอะไรคือสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลก็เป็นหน้าที่ของนักวิทยาศาสตร์ที่จะค้นหาและอธิบายให้ชัดเจนลงไป ความรู้ในเรื่องสาเหตุนี้จะทำให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของคนได้ เป็นการควบคุมโดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์ ในประการสุดท้ายซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญมากก็คือว่า มาตรการที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดควรจะเป็นมาตรการที่กระทำลงไปเพื่อการบำบัดรักษา เพื่อให้พฤติกรรมของผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่พวกเขาได้รับความสุข มีสุขภาพดี และมีความพอใจต่อการบำบัดนั้น ทั้งจะต้องมีผลต่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมด้วย

ในเรื่องทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนี้ สรุปไว้เป็นข้อ ๆ ทำนองทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นให้แก่สังคม และทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม ดังได้กล่าวมา ดังต่อไปนี้

1. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ
2. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่ใช่จุดมุ่งหมายสุดท้าย แต่เป็นหนทางสำหรับจุดหมายที่สูงกว่า นั่นคือ การป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม
3. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดต้องแก้ไขไปตามสาเหตุ
4. เหตุผลสำคัญที่ต้องลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูก็เพราะว่าผู้กระทำผิดมิได้มีสันดานเป็นผู้ร้าย แต่ที่ต้องกระทำผิดก็เพราะสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว
5. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำลงโทษโดยอาศัยหลักมนุษยธรรม และหลักพฤติกรรมศาสตร์เป็นที่ตั้ง

ข้อสรุปทั้งห้าประการนี้จะถือว่าเป็นหัวใจของทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้

2.4.2.1.4 ทฤษฎีการลงโทษที่มีจุดหมายรวม (Inclusive Theory)

ทฤษฎีที่มีจุดหมายรวม (Inclusive Theory) ถือว่า ทฤษฎีการลงโทษทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใด ควรจะมีความมุ่งหมายหลายอย่าง การตอบแทนแก้แค้นให้แก่สังคม การป้องกันอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ล้วนเป็นจุดมุ่งหมายของโครงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด การกล่าวเช่นนี้น่าจะตรงกับความจริง และเป็นสิ่งที่มีเหตุผลมากที่สุดในการลงโทษผู้กระทำผิดในสังคมปัจจุบัน

การลงโทษจะต้องกระทำในลักษณะที่จะส่งผลให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ จึงถือว่าเป็นลักษณะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ขณะเดียวกันสังคมหรือประชาชนก็จะมองว่าได้ลงโทษหรือปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างพอเหมาะพอควรแก้ไขหรือไม่ หากไม่ลงโทษอย่างหนักจะถือว่าเข้าหลักเกณฑ์เรื่องการแก้แค้นให้แก่สังคมแล้วหรือไม่ แต่ผู้กระทำผิดจะได้รับการปฏิบัติจนกว่าเขาจะไม่กลายเป็นคนที่ร้ายอีกต่อไป ซึ่งถือว่าเข้าลักษณะการป้องกันอาชญากรรม อย่างไรก็ตามในการลงโทษผู้กระทำผิดสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งผู้กระทำผิดแต่ละคนยังมิได้รับการปฏิบัติเพื่อการลงโทษไม่เหมือนกัน จนมีการกล่าวว่าการลงโทษเป็นเรื่องของศิลปะ หมายถึงความละเอียดอ่อนในการลงโทษ

เกี่ยวกับความคิดในทางทฤษฎีที่มีหลายจุดหมายนี้ คอดดิงตัน (Coddington) ได้กล่าวไว้ว่า ตามปกติการลงโทษควรมีการระลึกถึงการผสมผสานกันในเรื่องการป้องกันการแก้ไขฟื้นฟู และการแก้แค้นให้แก่สังคม ความคิดดังกล่าวไม่ควรจะหยุดอยู่เพียงเรื่องที่ศาลและเรื่องของผู้กระทำผิด แต่ควรจะครอบคลุมไปถึงสาธารณชนและสังคมด้วย ในการลงโทษนั้นไม่ควรจะมีกฎเกณฑ์ตายตัว แม้ว่าจะมีทฤษฎีปรากฏอยู่ก็ตามแต่ควรจะกระทำอย่างมีศิลปะเป็นศิลปะที่ยากแก่การปฏิบัติในสังคมที่กำลังเป็นไปอย่างในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การลงโทษโดยการจำคุก การลงโทษจำคุกนั้นจะครอบคลุมทฤษฎีทั้งสามทฤษฎี คือ ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม เพราะการนำคนเข้าไปไว้ในเรือนจำนั้นจะป้องกันไม่让他ทำผิดอีก และยังป้องกันมิให้คนอื่นกล้ากระทำผิดอีกด้วย เพราะถ้าทำผิดในลักษณะเดียวกันก็จะถูกลงโทษในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้เพราะกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อลงโทษคนมีอยู่อย่างนั้นและการลงโทษยังเป็นการแก้แค้นให้แก่สังคม เพราะผู้กระทำผิดมีความทุกข์ทรมาน หรือขาดอิสรภาพในการไปไหนมาไหนอย่างปลอดภัย และมีความทุกข์ทรมานใจจากการทำความผิดของอาชญากร สุดท้ายการลงโทษจำคุกในปัจจุบันได้ยึดหลักมนุษยธรรมและหลักพฤติกรรม

ศาสตร์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ดังนั้นการลงโทษจำคุกจึงเข้ากับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย

สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีจุดมุ่งหมายรวมแล้วก็อาจจะแบ่งสาระสำคัญได้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การแก้แค้นให้แก้สังคม การป้องกันอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ
2. การลงโทษต้องมีการผสมผสานกันในเรื่องของการแก้แค้นให้แก้สังคม การป้องกันอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
3. จุดมุ่งหมายทั้งสามประการดังกล่าวนี้มิได้เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้าย แต่เป็นหนทางที่มีจุดมุ่งหมายที่สูงกว่า นั่นคือความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพสังคม
4. ในการลงโทษผู้กระทำผิดนั้นไม่ควรจะวางกฎให้ตายตัวลงไป ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน
5. การลงโทษผู้กระทำผิดจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับศิลปะและความรู้ที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติ²⁵

2.5 ประเภทของโทษและวิธีการลงโทษ

2.5.1 ประเภทของโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด

การแบ่งแยกประเภทความผิดอาญานั้นอาจแบ่งประเภทของความผิดอาญาได้หลายอย่างแล้วแต่ทรรศนะและความมุ่งหมาย อาทิ ในแง่ของโทษ อันตรายต่อสังคม การกระทำ เจตนา กระบวนการพิจารณา และศีลธรรม

²⁵ อรรถพร ชูบำรุง, ทฤษฎีอาชญาวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527), หน้า 143.

2.5.1.1 แยกตามความหนักเบาของโทษ สามารถแบ่งความผิดอาญาได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.5.1.1.1 ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำคุกทั้งปรับ

2.5.1.1.2 ความผิดสามัญ คือ ความผิดซึ่งมีโทษหนักกว่าความผิดลหุโทษ ได้แก่จำคุกเกินกว่าหนึ่งเดือน หรือปรับเกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำคุกทั้งปรับ

ความมุ่งหมายในการแบ่งแยกนี้เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินคดีหมายความว่า ความผิดลหุโทษพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และเมื่อผู้ต้องหาชำระเงินตามที่เปรียบเทียบแล้ว คดีจะระงับไปจะฟ้องผู้ต้องหาอีกไม่ได้ และจะควบคุมตัวผู้ต้องหาได้เพียงที่จะถามคำให้การ ถามชื่อ ที่อยู่เท่านั้น

2.5.1.2 แยกตามลักษณะอันตรายต่อสังคม บทบัญญัติภาคความผิดของประมวลกฎหมายอาญาได้แบ่งความผิดตามลักษณะของอันตรายที่เกิดขึ้นแก่สังคมจากการกระทำความผิดนั้น คือ

- (1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม
- (4) ความผิดเกี่ยวกับศาสนา
- (5) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน
- (6) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน
- (7) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง
- (8) ความผิดเกี่ยวกับการค้า
- (9) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- (10) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
- (11) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง
- (12) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ความมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความผิดที่ก่อให้เกิดอันตรายในลักษณะเดียวกันต่อสังคมมารวมไว้ในแต่ละประเภท โดยที่ความผิดอาญาเป็นความผิดต่อรัฐหรือต่อส่วนรวมมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว ฉะนั้นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวอาจจะเรียกได้ว่า “ความผิดต่อรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน”

2.5.1.3 แยกตามลักษณะของการกระทำ²⁶ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.5.1.3.1 ความผิดโดยการกระทำกับความผิดโดยการละเว้นกระทำ ความผิดโดยการกระทำ คือ เกิดจากการเคลื่อนไหวร่างกายของผู้กระทำความผิดเป็นความผิดที่มีอยู่โดยปรกติ เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ส่วนความผิดโดยการละเว้นกระทำ คือ ความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า หากไม่กระทำ หรือละเว้นกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นความผิด เช่น เจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ไม่ช่วยบุคคลที่อยู่ในภาวะอันตราย เป็นต้น

2.5.1.3.2 การกระทำที่ต้องการมีผลปรากฏจึงจะเป็นความผิดกับการกระทำที่ไม่ต้องมีผลปรากฏเป็นความผิด ความผิดที่ต้องการมีผลปรากฏ ถ้ามีการกระทำแล้วหากไม่เกิดตามที่กฎหมายระบุไว้ ก็ยังไม่มีความผิด อาจเป็นเพียงพยายามกระทำผิดเท่านั้น ส่วนความผิดที่ไม่ต้องมีผลปรากฏหากได้มีการกระทำแล้วแม้ผลจะไม่เกิดก็มีความผิดแล้ว

2.5.1.3.3 ความผิดอันเกิดแต่การกระทำกรรมเดียวกับความผิดอันเกิดแต่การกระทำหลายกรรม ความผิดที่เกิดขึ้นจากกรรมเดียวเป็นการกระทำกรรมเดียว คือ กรรมเดียวเกิดความผิดเดียวและเป็นความผิดเสร็จเด็ดขาด กรรมเดียวเกิดความผิดเดียวแต่เป็นความผิดต่อเนื่อง หมายถึง ความผิดยังเกิดมีอยู่เรื่อย ๆ และกรรมเดียวแต่เกิดหลายความผิด หมายถึง การกระทำกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท ส่วนความผิดที่เกิดขึ้นจากหลายกรรมเป็นการกระทำหลายกรรม คือ หลายกรรมเกิดความผิดเดียว แต่เป็นความผิดที่กระทำโดยปกติธุระ หรือหลายกรรมเกิดหลายความผิด

2.5.1.4 แยกตามเจตนา อาจแบ่งประเภทความผิดได้²⁷ ดังนี้

2.5.1.4.1 ความผิดที่กระทำโดยเจตนา ซึ่งเป็นความผิดทั่วไปและเป็นหลักทั่วไปของการที่บุคคลกระทำผิด

2.5.1.4.2 ความผิดที่กระทำโดยประมาท เป็นการกระทำผิดโดยไม่มีเจตนาแต่เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง และผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ว่ากระทำโดยประมาท

²⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2521), หน้า 14-29.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-33.

2.5.1.4.3 ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนา ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้กระทำโดยไม่เจตนา

2.5.1.4.4 ความผิดอันเกิดขึ้นเกินเลยไปจากเจตนาที่มีเป็นความผิดที่ผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนา แต่ผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากเจตนา

2.5.1.5 แยกตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งอาจแบ่งความผิดออกเป็นความยินยอมความได้ และความผิดต่อแผ่นดิน ความผิดอันยอมความได้ หมายถึงความผิดที่ผู้เสียหายจะต้องได้รับความเสียหายและต้องร้องทุกข์ก่อน รัฐจึงมีอำนาจฟ้องผู้กระทำ ความผิดได้ และหากผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์ รัฐยอมไม่มีอำนาจดำเนินคดีกับผู้กระทำ ความผิด แต่ผู้เสียหายยังคงมีอำนาจฟ้องผู้กระทำ ความผิดได้ด้วยตนเอง แม้ไม่มีการร้องทุกข์ไว้ก็ตาม และเมื่อฟ้องแล้วผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุด ส่วนความต่อแผ่นดิน หรือความผิดอันยอมความไม่ได้ หมายถึง ความผิดที่รัฐมีอำนาจดำเนินการฟ้องร้องได้เอง โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์ก่อน

2.5.1.6 แยกตามแง่ของศีลธรรม สามารถแบ่งประเภทของความผิดเป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) และความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) ปกติความผิดที่แสดงถึงความต่ำทรามทางศีลธรรมจะถือเป็นความผิดในตัวเอง ส่วนความผิดอื่น ๆ เป็นความผิดเพราะกฎหมายห้าม²⁸

2.5.2 การกำหนดประเภทของการลงโทษกับความร้ายแรงของความผิด

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และโทษ โดยกฎหมายจะกำหนดไว้ว่าการกระทำใดที่กฎหมายห้ามหากฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ห้ามไว้ก็จะถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิด และจะได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจึงต้องกำหนดโทษเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละเรื่อง โดยจะกำหนดให้มีความหนักเบาแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทของความร้ายแรงของความผิด เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นก็จะได้รับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือความผิดฐานลักทรัพย์ก็จะได้รับโทษจำคุกไม่เกินสามปี เป็นต้น โทษเป็นมาตรการบังคับทางอาญาตั้งแต่เดิมที่สุด และจนบัดนี้ยังไม่มีสิ่งอื่นมาทดแทนโทษ

²⁸ Wayne R. LaFve & Austin W. Scott, Criminal Law. St Paul, (Minn: West Pulishing, 1972), pp. 29-30.

และโทษที่จะลงต้องเป็นโทษโดยเสมอภาค ต้องใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดทุกคนเสมอตาม บัญญัติของกฎหมายถ้าบุคคลกระทำความผิดอย่างเดียวกันก็ต้องได้รับโทษตามบทบัญญัติใน กฎหมายมาตราเดียวกัน ซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องโทษในอัตราหรือระวางโทษเดียวกัน แต่อย่างไร ก็ตามมิได้หมายความว่าโทษที่จะลงแก่บุคคลทุกคนนั้นต้องเท่ากันเสมอไป เพราะในบทบัญญัติ ได้กำหนดโทษขั้นสูงและโทษขั้นต่ำได้ โดยศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ตามความ ร้ายแรงแห่งพฤติการณ์และคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิดอันจะเป็นเหตุให้เกิดผลใน การเพิ่มโทษและรอการลงโทษอีกด้วย โทษทางอาญาที่กฎหมายกำหนดไว้ในปัจจุบันมี 5 ประการ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าโทษจะมีการบังคับ ต่อชีวิต คือ โทษประหารชีวิต โทษที่บังคับต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด คือ โทษกักขัง และ โทษที่บังคับต่อทรัพย์สิน คือ โทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษประหารชีวิตและโทษริบ ทรัพย์สินไม่มีสภาพกำหนดความหนักเบาได้ โดยเฉพาะโทษริบทรัพย์สินเป็นโทษที่ไม่สามารถ ลดโทษ ลดมาตราส่วนโทษ หรือเพิ่มเติมโทษได้ แม้จะเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเจตนาที่ ตามหรือเป็นเพียงการพยายามกระทำความผิดก็ตาม แต่โทษประหารชีวิตอาจจะเปลี่ยนโทษได้ ก็ต่อเมื่อมีการลดโทษหรือลดมาตราส่วนโทษ สำหรับโทษจำคุกและโทษกักขังมีสภาพบังคับ ความหนักเบา²⁹ โทษทางอาญาได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ดังนี้

2.5.2.1 โทษประหารชีวิต

เป็นโทษที่หนักที่สุดที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดใช้ในกรณีความผิดที่ ร้ายแรง หรือกระทบเทือนต่อความมั่นคง เช่น กรณีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา การพัฒนา เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตในระดับสากลได้พัฒนาไปเป็นไปในทิศทางของการยกเลิกโทษ ประหารชีวิต หลายประเทศได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว และแม้หลายประเทศที่ยังคงมี โทษประหารชีวิตอยู่ก็เกือบจะไม่ใช้โทษประหารชีวิต ในเวทีสหประชาชาติมีการถกเถียงเรื่อง โทษประหารชีวิตกันมาก ทั้งนี้เพื่อที่จะผลักดันให้ประเทศสมาชิกยกเลิกโทษประหารชีวิต และ ที่สุดคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติได้ให้ความเห็นชอบกับหลักประกันสิทธิ ของผู้ที่เผชิญโทษประหารชีวิต³⁰ ส่วนในประเทศไทยการพิจารณาร่างประมวลกฎหมายอาญา

²⁹ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1, (กรุงเทพมหานคร: สุทธิสารการพิมพ์, 2527), หน้า 86-87.

³⁰ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 331-333.

ได้มีการโต้เถียงในชั้นกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรว่าสมควรยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งที่สุดที่ประชุมได้มีมติว่าควรคงมีโทษประหารชีวิตไว้³¹ และในกฎหมายอาญาของประเทศไทยเดิมได้บัญญัติในมาตรา 19 ว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิตให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 19 โดยเปลี่ยนการลงโทษประหารชีวิตมาเป็นการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกประหารได้รับความทรมานน้อยลง และเพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับกฎหมายของอารยประเทศ

2.5.2.2 โทษจำคุก

โทษจำคุกเป็นโทษจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิด โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดไปไว้ในเรือนจำ โดยมีฐานะเป็นนักโทษ และจะมีกำหนดระยะเวลาจำคุกไว้ตามที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งอาจจะมีกำหนดระยะเวลาหรืออาจจะเป็นการจำคุกตลอดชีวิต เมื่อพิจารณาโทษจำคุกกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้วจะเห็นว่าโทษจำคุกต้องตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ

- ลักษณะการแก้แทนทดแทน เนื่องจากจำคุกทำให้ผู้ต้องโทษถูกจำกัดเสรีภาพเพื่อเป็นการสาสมกับผลร้ายซึ่งผู้กระทำได้ก่อให้เกิดขึ้น
- ลักษณะข่มขู่ ซึ่งเป็นการข่มขู่ให้ผู้กระทำได้กลับมาก่อทำความผิดขึ้นอีก หรือเป็นการข่มขู่ให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันเอง
- ลักษณะตัดโอกาสมิให้กระทำความผิดขึ้นอีก การจำคุกที่มีกำหนดระยะเวลานั้นถือว่าเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก
- ลักษณะการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งโทษในลักษณะนี้รัฐสามารถเข้ามาควบคุมดูแลได้ในช่วงระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ โดยมีมาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการอบรมแก้ไขเพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี และประกอบอาชีพที่สุจริตในการเลี้ยงชีพ

แม้โทษจำคุกจะให้ผลเป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิดได้มากก็ตาม แต่รัฐเองต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการควบคุม และตัวผู้กระทำความผิดเองอาจรับอิทธิพลจากผู้ต้องโทษด้วยกันเองเกี่ยวกับทัศนคติ หรือวิธีการกระทำความผิดในขั้นที่สูงขึ้น

³¹ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 176.

โทษจำคุกมีสองประเภท คือ โทษจำคุกตลอดชีวิต และโทษจำคุกที่มีกำหนดระยะเวลา ซึ่งโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะคำนวณระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 21 เป็นการบัญญัติไว้ในเรื่องการคำนวณระยะเวลาจำคุก ว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุกรวมคำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ถ้าระยะเวลาที่คำนวณนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปี ให้คำนวณตามปีปฏิทินในราชการ เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาถูกจำคุกครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด” และมาตรา 22 จะบัญญัติไว้ในเรื่องการรับโทษ ซึ่งมีหลักเรื่องวันที่เริ่มรับโทษจำคุก และการหักวันที่ถูกคุมขังออกจากระยะเวลาจำคุกตามคำพิพากษา ว่า “โทษจำคุก ให้เริ่มแต่วันมีคำพิพากษา แต่ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากระยะเวลาจำคุกตามคำพิพากษา เว้นแต่คำพิพากษานั้นจะกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น ในกรณีที่คำพิพากษากล่าวไว้เป็นอย่างอื่น โทษจำคุกตามคำพิพากษาเมื่อรวมจำนวนวันที่ถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาในคดีเรื่องนั้นเข้าด้วยแล้ว ต้องไม่เกินอัตราโทษขั้นสูงของกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำลงนั้น ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนบทบัญญัติในมาตรา 91”

2.5.2.3 โทษกักขัง

โทษกักขังเป็นโทษที่ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติขึ้นมาใหม่เนื่องจากเป็นโทษที่ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญามาก่อน โทษกักขังเป็นโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้กระทำความผิดเพราะผู้ต้องโทษจะถูกกักตัวไว้ หรือขังไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งมิใช่เรือนจำ เช่น กักขังบุคคลที่ไม่มีเงินเสียค่าปรับตามคำสั่งศาลไว้ที่สถานีตำรวจ โทษกักขังนำมาใช้ในการเปลี่ยนโทษจำคุกได้กรณีที่เมื่อศาลเห็นสมควรให้โอกาสจำเลยจะได้ไม่ต้องถูกจำคุก เนื่องจากผู้ต้องโทษมีสิทธิต่าง ๆ มากกว่าผู้ต้องโทษจำคุก เหตุที่บัญญัติโทษกักขังไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อเป็นการกันผู้กระทำความผิดเล็กน้อย และศาลเห็นสมควรว่าไม่เจตนาที่จะเป็นผู้ร้าย และเป็นการแยกออกจากผู้ที่กระทำความผิดร้ายแรง หรือเป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกในระยะสั้นอีกด้วย เพราะการจำคุกผู้กระทำความผิดในระยะสั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ต้องโทษแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากการจำคุกในระยะเวลายังเล็กน้อยของโทษจำคุกระยะสั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิด แต่ในทางกลับกันผู้ต้องโทษอาจตราหน้าว่าผ่านการจำคุกมาแล้ว ตลอดจนอาจได้รับการถ่ายทอดการกระทำความผิดในรูปแบบอื่น ๆ ที่ร้ายแรงกว่าที่ผู้ต้องโทษกระทำอยู่ก็เป็นได้ จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายอาญาได้

บัญญัติวิธีการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกกระยะสั้นไว้ ดังนี้ การให้ศาลมีอำนาจยกโทษจำคุกได้ การรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ หรือการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขังดังกล่าว³²

โทษกักขังเป็นโทษจำกัดเสรีภาพในร่างกายเช่นเดียวกับโทษจำคุก แต่เป็นโทษที่เบากว่าโทษจำคุก ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติมาตราใดตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดโทษกักขังแก่ผู้กระทำความผิดสำหรับการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ มีแต่เพียงการบัญญัติไว้ว่าให้เปลี่ยนโทษอย่างอื่นมาเป็นโทษกักขัง หรือให้เป็นมาตรการเร่งรัดให้กระทำการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้

- เปลี่ยนมาจากโทษจำคุกตามมาตรา 23
- เปลี่ยนมาจากโทษปรับกรณีไม่ยอมชำระค่าปรับ หรือศาลสงสัยว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับตามมาตรา 29
- ชดเชยคำพิพากษาให้บริบูรณ์ตามมาตรา 37
- ไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือยอมทำแต่หาประกันไม่ได้ตามมาตรา 46
- ไม่ชำระเงินตามศาลสั่งเมื่อทำผิดทัณฑ์บนมาตรา 47

2.5.2.4 โทษปรับ

โทษปรับมีมานานตั้งแต่ยังไม่ได้มีการนำเอากฎหมายลักษณะอาญาหรือประมวลกฎหมายอาญามาใช้ ในกฎหมายเก่า การปรับเป็นสินไหมพินัย เมื่อมีการปรับแล้วก็จะแบ่งให้ผู้เสียหายและพินัยหลวงตามส่วน แต่ต่อมามีลักษณะของโทษปรับได้เปลี่ยนไปเป็นการชำระเงินให้แก่รัฐโดยผ่านทางศาล ส่วนสินไหมนั้นได้แยกออกไปเป็นส่วนของการฟ้องร้องในทางแพ่งเพื่อบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายต่อกัน³³

โทษปรับอาจเป็นโทษที่ระบุไว้ในความผิดสำหรับใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดโดยตรง หรือในบางกรณีโทษปรับเป็นโทษที่บัญญัติเพิ่มขึ้นอีกสถานหนึ่งเพื่อให้เป็นทางเลือกของศาลต่อจากโทษจำคุก โดยกฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจที่ลงโทษผู้กระทำความผิดเฉพาะโทษจำคุกอย่างเดียวโดยไม่ต้องลงโทษปรับก็ได้ หรือในบางกรณีที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรงศาลอาจเลือกลงโทษปรับอย่างเดียวแทนการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิด

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 178-179.

³³ ปราณี เสฐจินตนิน, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป หน่วยที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 11 (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543), หน้า 552.

โทษปรับมีลักษณะแบบเดียวกับโทษจำคุก กล่าวคือ อาจจะมีโทษปรับขั้นสูงไว้แต่ไม่กำหนดโทษในขั้นต่ำ หรืออาจกำหนดโทษทั้งขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ กฎหมายแต่ละฉบับกำหนดอัตราโทษในอัตราที่แตกต่างกันมากโดยเฉพาะกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นมาในระยะหลังจะมีการกำหนดอัตราที่สูง การลงโทษปรับคงยังต้องยึดอยู่กับหลักการที่ว่า ต้องมีความเท่าเทียมกัน หากเป็นความผิดในลักษณะเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงฐานะของผู้กระทำผิด จนเป็นเหตุให้คนจนต้องถูกกักขังแทนค่าปรับมากขึ้น เพราะฉะนั้นโทษปรับควรนำมาใช้ในคดีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และต้องกำหนดอัตราโทษอย่างสูง และต้องมีวิธีการในการเยียวยาผู้เสียหายด้วย

โทษปรับตามกฎหมายของไทยเป็นโทษปรับตามจำนวนเงินที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 28 ว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” ส่วนการบังคับโทษปรับเพื่อให้ได้ชำระค่าปรับ และการบังคับโทษในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับจะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 29 ว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้...” ส่วนในมาตรา 30 จะบัญญัติเรื่องการกักขังแทนค่าปรับและการคำนวณระยะเวลาการกักขังแทนค่าปรับ ว่า “ในการขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปี ในการคำนวณระยะเวลานั้น ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ในกรณีที่ผู้ต้องโทษถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวทันที”

สรุปว่าโทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ในลักษณะของตัวเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่งและโทษในลักษณะนี้เป็นดั้งเดิมของกฎหมายอาญาของทุกประเทศ การเสียค่าปรับเป็นเงินตามที่กำหนด อาจเป็นการเสียค่าปรับโดยการ

เปรียบเทียบปรับในชั้นพนักงานสอบสวน หรือปรับโดยคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล เช่น กรณีเสพสุราจนเมาแล้วก่อความวุ่นวายในที่สาธารณะ หรือกรณีขับรถยนต์ผิดกฎจราจร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่บังคับเอากับตัวเงินของผู้ต้องโทษ แต่เนื่องจากแต่ละบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก จะทำให้โทษปรับนี้กระทบกระเทือนต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ บุคคลที่มีเศรษฐกิจที่ดีย่อมมีความสามารถในการชำระค่าปรับได้โดยไม่ต้องกระทบกระเทือน แต่ในทางกลับกันบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยจะดีย่อมมีการกระทบกระเทือนต่อชีวิตและความเป็นอยู่ต่อบุคคลนั้นเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุดังกล่าวมีนักนิติศาสตร์ชาวสแกนดิเนเวียได้เสนอโทษปรับลักษณะใหม่ขึ้นมาเรียกว่า DAY-FINE ขึ้นมาแทนเป็นโทษปรับที่กำหนดวันกักขังและกำหนดค่าปรับ ซึ่งโทษดังกล่าวนี้ไม่ใช่โทษปรับรายวัน แต่เป็นการกำหนดค่าปรับโดยคำนวณจากรายได้ของผู้กระทำความผิดและกำหนดวันที่จะต้องถูกกักขังหากไม่ชำระค่าปรับ³⁴ ดังนั้น โทษปรับที่กำหนดวันกักขังและกำหนดค่าปรับดังกล่าวจึงเป็นโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน สำหรับในประเทศไทยเริ่มมามาสู่ระบบกฎหมายแล้วโดยจะเห็นได้จากการปรับตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551

2.5.2.5 โทษริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในกฎหมายลักษณะอาญาหลวงเรียกว่า “ริบราชบาตร์” ซึ่งคือการริบทรัพย์สินทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดเอาไปเป็นของรัฐ³⁵ แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ของโทษริบทรัพย์สินใหม่ กล่าวคือ เป็นโทษที่เกี่ยวกับการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด หรือทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิด โดยมีผลให้ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน และการริบทรัพย์สินยังเป็นการตัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยมิชอบด้วย นอกจากนี้การริบทรัพย์สินยังมีลักษณะเป็นมาตรการป้องกันการกระทำความผิดในภายหน้าในบางกรณีด้วย และจากลักษณะดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินนอกจากเป็นโทษแล้วยังมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย³⁶ อย่างหนึ่งเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อริบทรัพย์นั้นไปแล้วทรัพย์สิน

³⁴ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 346.

³⁵ ปราณี เสฐจินตนิน, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป หน่วยที่ 8-15, หน้า 556.

³⁶ จิตติ ดิงศภักดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 257.

ดังกล่าวก็ไม่อาจนำมาใช้ในการกระทำความผิดได้อีก เป็นการป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า

หลักเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กรณีคือ

- ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอไม่ว่าจะเป็นของผู้ใดก็ตาม และถือว่าเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด ซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 32 ว่า “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่”

- ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบเสมอเว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด โดยผู้ที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดยื่นคำร้องขอคืนได้ หากศาลได้ทำการพิจารณาและเชื่อว่าผู้อื่นไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ศาลก็จะสั่งให้คืนทรัพย์สินที่ริบนั้นซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 34 ว่า “บรรดาทรัพย์สิน (1) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ (2) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด” การริบทรัพย์สินตามมาตรานี้เป็นการตัดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะริบหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยให้อำนาจศาลในการใช้เป็นดุลพินิจ บัญญัติไว้ในมาตรา 33 “ในการริบทรัพย์สินนอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด” การริบตามมาตรานี้ไม่ได้ให้ริบเฉพาะทรัพย์สินซึ่งนำมาอยู่ในอำนาจของศาลหรือของเจ้าพนักงานเท่านั้น แต่มุ่งหมายถึงทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเป็นสำคัญ และทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานคืนให้แก่ผู้กระทำความผิดไปแล้วศาลก็ยังมีอำนาจสั่งริบได้ถ้าปรากฏว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้ในการกระทำความผิด และการริบทรัพย์สินตามมาตรานี้เป็นการริบทรัพย์สินที่มีลักษณะเป็นมาตรการ

ป้องกันการกระทำความผิดภายหลังด้วย อันเป็นลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วยประการหนึ่ง

สรุปได้ว่าการริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 คือ มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว แต่ผู้กระทำยังมีได้ทันได้ใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิด และในกรณีที่ยังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้กระทำจึงมิทันได้ใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินเป็นอำนาจของศาล ดังนั้นคดีจะต้องขึ้นมาสู่ศาลเสียก่อนศาลจึงมีอำนาจริบได้ และศาลมีอำนาจให้การริบได้ในกรณีนี้³⁷

ก. โจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานพยายาม (แต่ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำการเพียงขั้นเตรียม) และทรัพย์สินที่ริบนั้น มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้องนั้น เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดของจำเลยตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง

ข. พนักงานอัยการขอให้ศาลสั่งให้ผู้ก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นทำทัณฑ์บนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 พนักงานอัยการยอมขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่ก่อเหตุร้ายนั้นมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการจะก่อเหตุร้ายนั้น

³⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 793.

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นก็ได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 35 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้” แต่ถ้าเจ้าของทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดศาลอาจสั่งคืนได้ตามมาตรา 36 ซึ่งกำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 34 ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่า ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานแต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด”

2.6 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นงานสร้างสรรค์จากความคิดและสติปัญญาของมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบของสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนทางด้านวัฒนธรรม อุตสาหกรรม งานสร้างสรรค์เหล่านี้จึงควรที่จะได้รับความคุ้มครองสิทธิของผู้คิดค้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิดในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้มีมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ โดยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป อาทิเช่น การได้มาซึ่งสิทธิและขอบเขตแห่งสิทธิอันเป็นการจำกัดการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ต่อมาเมื่อมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการคมนาคม ได้เพิ่มขึ้น อันเป็นปัจจัยต่อการพัฒนาประเทศ การติดต่อกับนานาชาติอารยประเทศ จะมีการถ่ายทอดศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ในลักษณะของงานสร้างสรรค์ทางวรรณกรรม ศิลปะ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น ชื่อเสียงทางการค้า จึงถือได้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่มีค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจอีกประการหนึ่ง และสามารถส่งผลกระทบต่อความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศด้วย

2.6.1 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญาโดยทั่วไป

คำว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” หรือ “Intellectual Property” เกิดขึ้นและนำมาใช้ในศตวรรษที่ 20 โดยให้ความหมายแตกต่างกัน โดยในแต่ละกลุ่มของกฎเกณฑ์จะที่มาที่

แตกต่างกันในแต่ละส่วน และแตกต่างกันในแต่ละอาณาเขตที่ใช้กฎเกณฑ์นั้น เช่น ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษมีจุดกำเนิดจากระบบที่ซับซ้อนของการใช้สิทธิพิเศษ และสิทธิผูกขาด ส่วนในกลุ่มประเทศทางยุโรปมีที่มาจากกฎหมายจากพระมหากษัตริย์และสิทธิผูกขาดที่อิงอยู่กับงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม³⁸

ทรัพย์สินทางปัญญา (INTELLECTUAL PROPERTY) หมายถึง ผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความคิดของมนุษย์³⁹ โดยทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินอีกชนิดหนึ่งนอกจากสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายที่กำหนดขึ้นอันเกี่ยวกับผลผลิตจากปัญญาของมนุษย์ เช่น สิทธิของนักประพันธ์ที่จะหยุดการที่บุคคลใดนำงานออกพิมพ์จำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีสิทธิที่ห้ามผู้นำเพลงที่ประพันธ์ไปหาประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต สิทธิของนักประดิษฐ์แบบใหม่ซึ่งได้รับสิทธิบัตรตามกฎหมายในการดำเนินคดีกับบุคคลใดที่ผลิตเลียนแบบและนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวซึ่งผลิตขึ้นนั้นออกจำหน่ายแก่ประชาชน นั่นคือความหมายตามกฎหมายที่ได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับผลผลิตจากปัญญาของมนุษย์ ซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่งซึ่งสามารถใช้ดำเนินการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่น และอาจจะมีการโอนสิทธิหรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์แก่ตนเอง ดังเช่นการผลิต การทำซ้ำหรือดัดแปลง การนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทได้กำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตแห่งสิทธิไว้เพื่อรองรับ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกฎหมายจะกำหนดให้เป็นสิทธิแต่ผู้เดียว (exclusive right) ของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้น⁴⁰ ดังนั้น สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิทางกฎหมายที่มีอยู่เหนือผลผลิตจากความคิดทางปัญญาของบุคคล รวมทั้งการประดิษฐ์ การออกแบบ เครื่องหมายการค้าและการบริการ และการแสดงออกซึ่งความคิด

³⁸ Darhos, Peter, A Philosophy of Intellectual Property. (England: Ashgate Publishing Limited, 2002), pp 4-5.

³⁹ ปริญญา ติผดุง, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2544), หน้า 176.

⁴⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 7.

(expression of idea) เป็นต้น ผลงานการสร้างสรรคทางปัญญาหลายประเภทเป็นสิ่งที่กฎหมายให้การคุ้มครอง รวมทั้งบรรดาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ความรู้ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้กระทำโดยมีเหตุผลด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคงานและพัฒนาคิดค้นเทคโนโลยีที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม⁴¹

ทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นผลงานที่เกิดจากการคิดหรือการริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งกฎหมายได้ให้ความสำคัญโดยให้การรับรองและคุ้มครองความคิดหรือการริเริ่มสร้างสรรค์งานนั้นเพื่อจูงใจให้มีผู้คิดหรือริเริ่มสร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์แก่สังคม จึงให้สิทธิทางเศรษฐกิจแก่ผู้เดียวแก่ผู้คิดหรือริเริ่มสร้างสรรค์งานดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายได้คำนึงประโยชน์ของสาธารณชนที่จะมีโอกาสได้ใช้งานเหล่านั้นด้วย จึงกำหนดอายุการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้ และเมื่อสิ้นอายุการคุ้มครองตามกฎหมาย งานนั้นจะต้องตกเป็นงานสาธารณะ (public domain) สาธารณชนมีความชอบธรรมที่จะใช้งานนั้นได้โดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของสิทธิ ทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท เช่น ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร กฎหมายให้สิทธิสาธารณชนที่จะได้ใช้งานได้ในบางกรณีในระหว่างอายุการคุ้มครองสิทธิ ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาไม่ใช่บุคคลสิทธิหรือสิทธิเหนือบุคคล เพราะอาจใช้ยับยั้งบุคคลทั้งหลายซึ่งไม่มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้ แต่ทรัพย์สินทางปัญญาก็ไม่อาจถือว่าเป็นทรัพย์สินที่อาจใช้ยับยั้งบุคคลทั่วโลกได้ตลอดไป⁴²

2.6.2 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญาของ WIPO และ TRIPs

ความของทรัพย์สินทางปัญญาในระดับกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ไม่มีกฎหมายฉบับใดได้กำหนดไว้ชัดเจน แต่จะมีการระบุถึงขอบเขตของทรัพย์สินทางปัญญาในกฎหมายระหว่างประเทศหลัก 2 ฉบับ คือ ฉบับแรก The 1967 Convention Establishing

⁴¹ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายสิทธิบัตร : แนวคิดและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543), หน้า 8-13.

⁴² ปริญญา ตีผดุง, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยที่ 9-15, พิมพ์ครั้งที่ 1 (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2547), หน้า 321-322.

the World Intellectual Property Organization (WTO) โดยกำหนดไว้ใน Article 2 (viii)^{*} ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของทรัพย์สินทางปัญญาไว้ และในฉบับที่สอง The Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreement (TRIPS) แต่ไม่มีบทบัญญัติที่เป็น บทวิเคราะห์ศัพท์โดยตรง แต่ได้มีการระบุไว้ในบททั่วไปใน Article 1(2)^{**} คำว่า ทรัพย์สินทาง ปัญญาครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ในอนุสัญญา และใน Part II^{***} ของ TRIPS ได้กล่าวถึงทรัพย์สินทางปัญญาไว้ 7 ประเภทใหญ่ ๆ ซึ่งการให้ความหมาย ของทรัพย์สินทางปัญญาในกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นการให้ความหมายเชิงขยายของ ทรัพย์สินทางปัญญา⁴³

ส่วนองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WIPO) ซึ่งเป็นทบวงชำนาญพิเศษ ขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำจำกัดความไว้โดยปรากฏในอนุสัญญาก่อตั้งองค์การ ทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก โดยลงนาม ณ กรุงสตอกโฮล์ม เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 1967 หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรม ศิลปกรรม และวิทยาศาสตร์ การแสดงออก

---

* Article 2 (viii) "....

- (1) literary, artistic and scientific works;
- (2) performances of performing artists, phonograms and broadcasts;
- (3) inventions in all fields of human endeavour;
- (4) scientific discoveries;
- (5) industrial designs;
- (6) trademarks, service marks, and commercial names and designations;
- (7) protection against unfair competition;

and all other rights resulting from intellectual activity in the industrial, scientific, literary or artistic fields."

** "2. For the purposes of this Agreement, the term "intellectual property" refers to all categories of intellectual property that are the subject of Section 1 through 7 of Part II"

*** "copyright and related rights, trademarks, geographical indications, industrial designs, patents, layout designs of integrated circuits, and undisclosed information"

⁴³ จุมพล ภิภู โณสินวัฒน์ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ "การวิจัยเพื่อเสนอแนวทางการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา: การละเมิดลิขสิทธิ์โดยการบรรเลงหรือขับร้องเพลง," สิงหาคม 2549, หน้า 9-10.

ของศิลปิน สิ่งที่เป็นภาพถ่าย (photogram) และการแพร่เสียงแพร่ภาพ (broadcast) สิ่งประดิษฐ์ทุกสาขาที่ต้องใช้ความเพียรพยายามของมนุษย์ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบอุตสาหกรรม (Industrial design) เครื่องหมายการค้า (Trademarks) เครื่องหมายบริการ (Service marks) และชื่อในทางการค้า อีกทั้งชื่อที่ตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อแบ่งแยกประเภทตามลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (designation) การคุ้มครองเพื่อต่อต้านการแบ่งปันที่ไม่เป็นธรรมและสิทธิอื่น ๆ อันเป็นผลจากการสร้างสรรค์ผลงานในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม⁴⁴

2.7 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทยฉบับแรก เป็นการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในเรื่องเกี่ยวกับงานวรรณกรรมโดยอยู่ในรูปของ "ประกาศขอพระสมุทวชิรญาณ ร.ศ.111" (พ.ศ.2435) ลงวันที่ 29 สิงหาคม ร.ศ.111 มีความสำคัญว่า "ตั้งแต่นี้ต่อไปห้ามมิให้ผู้ใดเอาเรื่องความต่าง ๆ ที่ได้ลงพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณพิเศษแล้วแต่ปีก่อน ๆ และปีนี้ทั้งปีต่อไปไปพิมพ์เป็นหนังสือเล่มหรือหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากที่ขออนุญาตต่อกรมสัมปาทิกสภาได้แล้วนั้นเป็นอันขาด"⁴⁵ ซึ่งเป็นการประกาศห้ามมิให้ผู้ใดเอาเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ลงพิมพ์ในหนังสือวชิรญาณพิเศษแล้วไปพิมพ์เป็นหนังสือ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตต่อกรมสัมปาทิกสภา (คณะกรรมการหอสมุทวชิรญาณ) ก่อน จึงเท่ากับว่ากฎหมายอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาฉบับแรกของประเทศไทยได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2435 โดยเป็นการเริ่มคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นแขนงแรกของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย⁴⁶

หลังจากนั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2444 ได้มีการออกประกาศบังคับใช้ "พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120" ซึ่งคุ้มครอง

⁴⁴ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ย่อหลักกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 23-34.

⁴⁵ รัชชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 4-5.

⁴⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2528), หน้า 10-12.

เฉพาะผู้แต่งหนังสือเป็นเล่ม ๆ เท่านั้น ผู้แต่งหนังสือจะถือ “กรรมสิทธิ์” ได้ต่อเมื่อนำมาจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน หลังจากนั้น ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ โดยตราพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ.2457 ให้ครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์อื่น ๆ มากขึ้น และกำหนดให้มีการแจ้งสงวนสิทธิ์ (copyright notice) บนสำเนาด้วย

ในปี พ.ศ.2452 ได้มีการออกประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งมีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับความผิดฐานปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้า แต่ต่อมาได้มีการยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญาฉบับนี้และมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 แทนก็ตาม แต่ในกฎหมายฉบับใหม่นี้ยังคงมีบทบัญญัติในเรื่องความผิดฐานปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้าเช่นเดิม อย่างไรก็ตาม กฎหมายอาญาเป็นแต่การบัญญัติความผิดและโทษทางอาญาต่อการกระทำที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น หากได้มีบทบัญญัติในกรณีลิขสิทธิ์ในทางแพ่งแต่อย่างใดไม่ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2457 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าและยี่ห้อการค้าขาย พ.ศ.2457 โดยถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดหลักเกณฑ์และสิทธิในทางแพ่งอันเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ต่อมาได้มีการประกาศใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาสองฉบับเพื่อใช้แทนกฎหมายเดิมที่มีอยู่ อันได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2474 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2474 ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474” มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2474 พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยกเลิกระบบการคุ้มครองโดยต้องผ่านพิธีการ (FORMALITY) เช่น การจดทะเบียน และกำหนดให้ลิขสิทธิ์ได้รับการคุ้มครองโดยทันที นับแต่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองงานสร้างสรรค์อย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับสภาพการณ์ในขณะนั้น และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลของการคุ้มครองตามอนุสัญญากรุงเบอร์น ว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (The Berne Convention For The Protection Of Literary And Artistic Works)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวเริ่มให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของไทยในการก้าวสู่เวทีทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสากล โดยประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ.1886 ฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2474

“พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521” เริ่มบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2521 แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474 ซึ่งขยายการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรมให้สมบูรณ์ขึ้น และปรับปรุงบทบัญญัติต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยที่สำคัญคือได้ระบุเพิ่มการคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือการกระจายเสียงทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพิ่มมาตรการพิเศษเกี่ยวกับการคุ้มครองกรรมสิทธิ์หรือสิทธิโดยชอบธรรมของผู้สร้างสรรค์ ขยายอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์จากตลอดชีวิตผู้สร้างสรรค์และต่อไปอีกสามสิบปี เป็นตลอดชีวิตผู้สร้างสรรค์ และต่อไปอีกห้าสิบปี ขยายอายุความการฟ้องร้องคดีละเมิดลิขสิทธิ์ และเพิ่มบทกำหนดโทษให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำละเมิดเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า

ปีต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่กำหนดหลักเกณฑ์ของการให้สิทธิบัตร ตลอดจนให้ความคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ แต่เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านศิลปวิทยาการ เศรษฐกิจการพาณิชย์ ไม่ว่าจะในประเทศและในระดับระหว่างประเทศ กฎหมายอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้อยู่ไม่สามารถสนองความต้องการเพื่อการคุ้มครองสิทธิในการสร้างสรรค์หรือค้นคิดประดิษฐ์ในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อใช้แทนกฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฉบับต่าง ๆ โดยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แทนพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2474 หลังจากนั้นปี พ.ศ.2535 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดหลักเกณฑ์ของการคุ้มครองบางประการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 จนกระทั่งล่าสุด ปี พ.ศ.2537 มีการตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ใช้แทนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 ซึ่งกลายเป็นกฎหมายที่ล้าสมัย แม้ว่าจะเพิ่งประกาศใช้มาได้เพียงสิบปีกว่าเท่านั้นก็ตาม และต่อมาในปี พ.ศ.2542 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์บางประการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตร

การประดิษฐ์ รวมทั้งการกำหนดให้มีการออกอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ได้เป็นครั้งแรก ภายใต้ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522

เมื่อปี พ.ศ.2542 เริ่มมีการตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิใน ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ซึ่งเริ่มมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจการพาณิชย์ในระดับ ภายในและระหว่างประเทศ อันได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2543 ตลอดจน พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะมีการ ตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ ตามพันธระกรณี ที่ ประเทศไทยมีต่อความตกลงและอนุสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วม เป็นภาคีสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับ การค้าที่ประเทศไทยต้องผูกพันอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรงที่มีการ ประกาศใช้ในประเทศไทย ได้แก่

1. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิในงานประเทศ ต่าง ๆ อันกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีลิขสิทธิ์ ตลอดจนสิทธิของนักแสดง
2. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 อันให้ความ คุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์
3. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งให้ความคุ้มครองสิทธิใน เครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการ
4. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิใน พันธุ์พืชที่ได้ทำการปรับปรุง หรือพัฒนาพันธุ์ จนได้พันธุ์พืชใหม่
5. พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ.2543 เพื่อให้ความ คุ้มครองสิทธิในการออกแบบผังภูมิวงจรรวม
6. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิใน ข้อมูลทางการค้า ซึ่งยังไม่รู้จักกันทั่วไป หรือถูกเก็บรักษาไว้โดยเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

7. พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ให้ความคุ้มครองสิทธิในการใช้สัญลักษณ์ หรือสิ่งที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ที่บ่งบอกที่มาของสินค้าเกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ

8. พระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ.2548 ให้ความคุ้มครองการผลิตซีดีให้ถูกต้องตามกฎหมาย การควบคุมการมีไว้ในครอบครองเครื่องผลิตแผ่นซีดี⁴⁷

จากบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดบทลงโทษทางอาญาในกรณีเมื่อมีผู้กระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและให้เป็นดุลยพินิจของผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินได้กำหนดโทษไว้เพียง โทษจำคุก โทษปรับ หรือโทษจำคุกและโทษปรับ เท่านั้น ซึ่งแล้วแต่กรณี ส่วนโทษริบทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด กำหนดไว้เพียงแต่ว่าสิ่งที่ทำขึ้น หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งสิ่งของหรือสินค้าที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือผู้ทรงสิทธิบัตร มีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบเสียได้ โดยมีข้อยกเว้นในกรณีเครื่องหมายการค้านั้นจะต้องมีเพื่อจำหน่ายจึงจะมีคำสั่งยึดได้ และไม่ต้องสนใจว่าผู้กระทำละเมิดจะถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ แต่ในทางกลับกันหากเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ไม่สามารถริบได้ แต่ถ้าว่าการดำเนินคดีได้กระทำแยกต่างหากโดยเด็ดขาดจากการดำเนินคดีอาญาจากผู้กระทำความผิด โดยจะไม่มีมีการพิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน แต่เราจะมุ่งประเด็นว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดหรือไม่ ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลก็มีอำนาจในการสั่งริบได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบในทางอาญาของเจ้าของทรัพย์สินที่ใช้ก็จะเป็นการที่ดียิ่งขึ้น

ส่วนเครื่องหมายการค้าที่มีได้จดทะเบียนจะได้รับความคุ้มครองน้อยกว่าซึ่งการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แก่เครื่องหมายการค้าที่มีได้จดทะเบียนนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 46 วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องของการลวงขาย (Passing-off) เท่านั้น

นอกจากกฎหมายทั้ง 8 ฉบับ ซึ่งกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์อันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวแล้ว การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญายังอยู่ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญาซึ่งได้มีการบัญญัติความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้ในภาค 2 ลักษณะ 8

⁴⁷ ไซยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, หน้า 26.

ความผิดเกี่ยวกับการค้า ว่าด้วยเรื่องการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าในกรณีที่เครื่องหมายการค้าการค้านั้นมิได้จดทะเบียนไว้ในราชอาณาจักร คือ

มาตรา 272 ผู้ใด เอาชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ในการประกอบ การค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แจ้างความ รายการแสดง ราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้า หรือการค้าของผู้อื่นนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้ง จำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรา นี้ เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา 273 ผู้ใดปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะ ได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่ เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 274 ผู้ใดเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะ ได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้า ของผู้อื่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 275 ผู้ใดนำเข้าไปในราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่าย ซึ่งสินค้า อันเป็นสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 272 (1) หรือ สินค้าอันเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นตามความ ในมาตรา 273 หรือมาตรา 274 ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ

จากบทบัญญัติตามกฎหมายอาญาจะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดย่อมจะได้รับ โทษทางอาญาก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดกระทำความผิดครบองค์ประกอบความผิดก่อน กล่าวคือ การปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นนั้น เครื่องหมายการค้า นั้นจะต้องได้รับการจด ทะเบียนไว้โดยถูกต้องแล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรผู้กระทำถึงจะมีความผิด และองค์ประกอบในส่วนของจิตใจ คือ เจตนากระทำความผิดตามมาตรา 59 แห่งประมวล กฎหมายอาญา ความรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง และจะต้องมีเจตนาพิเศษ

โดยเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นเป็นเจ้าของแต่ไม่จำเป็นว่าผู้อื่นนั้นเป็นใคร เป็นต้น ส่วนกรณีที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 จะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญาเพียงกรณีเดียว คือ ตามมาตรา 272 เท่านั้น ซึ่งแม้ตามบทบัญญัติไม่ได้บัญญัติถึงเครื่องหมายการค้าไว้โดยตรงก็ตาม ดังนั้น การทำเครื่องหมายการค้าให้เหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ยังไม่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 โดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าของผู้อื่นจึงเป็นความผิดตามมาตรา 272 นี้ แต่อย่างไรก็ตามความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 เป็นความอันยอมความได้ ดังนั้นผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์หรือฟ้องคดีภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องการกระทำ ความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความเป็นได้

ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การปกป้องผลประโยชน์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและผู้บริโภค อาจสรุปได้ว่ากฎหมายเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันจะมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อจัดระเบียบข้อมูลการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าและการใช้เครื่องหมายการค้า
- 2) เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าและผู้บริโภค โดยเป็นการป้องกันสิทธิโดยชอบทำไม่ให้อื่นทำการละเมิด
- 3) เพื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนจากต่างประเทศเป็นการสร้างความเชื่อให้กับต่างประเทศ และเป็นการแข่งขันที่เป็นธรรม
- 4) เพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ในส่วนการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของหน่วยงานของรัฐยังมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ พ.ศ.2535

มาตรา 3 ให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วย เครื่องหมายการค้า

(2) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาติดต่อและประสานงานกับองค์การหรือหน่วยงานต่างประเทศเกี่ยวกับความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งดำเนินการด้านกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร กฎหมายว่าด้วย เครื่องหมายการค้า กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำและประสาน แผนงานของกรมให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนแม่บทของกระทรวง

(3) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา 5 อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์มีดังนี้

(1) สำนักงานเลขานุการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของกรม และราชการที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใดโดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าว ให้รวมถึง

(ก) ปฏิบัติงานสารบรรณของกรม

(ข) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและงานเลขานุการของกรม

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุอาคารสถานที่ และยานพาหนะของกรม

(ง) จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม ประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติราชการของกรม รวมทั้งเผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้า และผลงานของกรม

(จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(2) กองตรวจสอบ 1 มีอำนาจหน้าที่

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(3) กองตรวจสอบ 2 มีอำนาจหน้าที่

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบเพื่อการจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า รวมทั้งตรวจสอบเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(4) กองทะเบียนและหนังสือสำคัญ มีอำนาจหน้าที่

(ก) ดำเนินการเกี่ยวกับการประกาศโฆษณา และการรับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) จัดเก็บเอกสารทางทะเบียน รวมทั้งออกหนังสือรับรอง และต่ออายุทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

(ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(5) กองบริการและเผยแพร่ มีอำนาจหน้าที่

(ก) ให้คำปรึกษา แนะนำ และบริการเกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) เผยแพร่ความรู้ ข้อเสนอเทศ และเทคโนโลยี ตลอดจนให้บริการ ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

(ค) จัดทำสารบบ และกำกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นไปตามกฎหมาย

(ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(6) กองวิชาการและแผนงาน มีอำนาจหน้าที่

(ก) พัฒนาระบบ รูปแบบและวิธีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญารวมทั้งติดต่อและประสานงานกับองค์การหรือหน่วยงานต่างประเทศ

เกี่ยวกับความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านทรัพย์สินทางปัญญา

(ข) จัดทำและประสานแผนงานของกรมให้เป็นไปตามนโยบายและแผนแม่บทของกระทรวง รวมทั้งเร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของหน่วยงานในสังกัด ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับระบบข้อมูลของกรม

(ค) ดำเนินการด้านกฎหมายตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า กฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับงาน นิติกรรมและสัญญา และงานคดีของกรม

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

(จ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 มาตรา 5 กำหนดให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และเปิดทำการโดยมีพระราชกฤษฎีกาเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ.2540 กำหนดให้เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2540 เพื่อการดำเนินคดีและพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรม

สรุป แม้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาโดยตลอดจนมีระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเทียบเท่ากับการคุ้มครองในระดับสากลอย่างครบถ้วน และมีการตั้งหน่วยงานขึ้นมาคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็ตาม แต่ก็ยังมีการกระทำละเมิดต่อเจ้าของงานสร้างสรรค์จำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

2.8 ระบบการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการสร้างสรรค์ที่เกิดจากปัญญาของมนุษย์ โดยนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องตอบแทนแก่

ผู้สรรสร้างเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการคิดค้นนั้น โดยมอบสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (EXCLUSIVE RIGHT) และผู้เป็นเจ้าของความคิดหรือผลงานการสร้างสรรค์ทางปัญญาต้องการปกป้องจากการกระทำ และความคุ้มครองนั้นจะต้องไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงภายในประเทศที่ได้มีการคิดค้นหรือสร้างสรรค์งานเท่านั้น หากแต่จะต้องมีอยู่ในหลายประเทศ เป็นผลมาจากลักษณะที่เป็นข้อมูลความรู้ของทรัพย์สินทางปัญญาที่ง่ายต่อการถูกลอกเลียนแบบ และง่ายต่อการแพร่หลาย ซึ่งโดยหลักการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องที่รัฐต่าง ๆ ต้องออกกฎหมาย เพื่อให้ความคุ้มครองภายในอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐตน การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่ให้ความคุ้มครอง หรือให้การคุ้มครองในระดับต่ำ ก็อาจมีผลกระทบต่อปกป้องสิทธิของผู้เป็นเจ้าของผลงานทางปัญญาได้⁴⁸

ระบบการให้ความคุ้มครองและเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทก็แตกต่างกันไป ทั้งนี้ผู้จัดทำขอกล่าวเฉพาะการให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 การให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522

ก. การให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 เป็นการให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้กับสินค้าหรือบริการแล้ว โดยให้สิทธิบางประการแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการนั้น และเป็นการให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนโดยให้ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) การที่บุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าโดยมิได้รับอนุญาตก็อาจเป็นการละเมิดในทางแพ่ง หรือหากเข้าองค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าก็เป็นความผิดทางอาญา แต่การใช้เครื่องหมายการค้าโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้น อาจเข้าหลักข้อยกเว้นความรับผิดได้เหมือนกัน ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)

⁴⁸ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, “โลกาภิวัตน์ทางทรัพย์สินทางปัญญากับปัญหาสิทธิมนุษยชน,” ใน ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2547), หน้า 55-70.

ข้อตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ข้อ 17 ซึ่งระบุข้อยกเว้นไว้ว่า "รัฐภาคีอาจกำหนดข้อยกเว้นที่จำกัดสำหรับสิทธิในเครื่องหมายการค้าเช่นการใช้โดยชอบเพื่อแสดงถึงลักษณะของสินค้า แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสิทธิโดยชอบของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและสิทธิของบุคคลที่สามประกอบ"⁴⁹

ข. การให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 เป็นการให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างสรรค์ขึ้นทันทีที่สร้างงานเสร็จ (automatic protection) โดยไม่มีพิธี ไม่ต้องจดทะเบียนหรือนำงานนั้นไปฝากไว้ (deposit) ยังสำนักลิขสิทธิ์ และไม่ต้องการแสดงผลการสงวนลิขสิทธิ์ในงานนั้น (copyright reserved) ทั้งนี้เป็นไปตามอนุสัญญากรุงเบอร์นว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย ระยะเวลาของการคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งในการให้โอกาสแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อการทำประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวจากงานที่ตนได้สร้างสรรค์ตามระยะเวลาที่เหมาะสม แต่การกำหนดระยะเวลาซึ่งเปิดโอกาสแก่การแสวงหาประโยชน์ตามสิทธิยังมีกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง ซึ่งแล้วแต่แนวความคิดในแต่ละประเทศว่าสมควรกำหนดระยะเวลาในการคุ้มครองไว้มากน้อยเพียงใดตามประเภทของงานสร้างสรรค์ แต่หลักสากลซึ่งกำหนดเอาไว้เป็นมาตรฐานไว้ในบทบัญญัติข้อตกลงทริปส์ (TRIPs Agreement) ข้อ 12 ว่า "นอกเหนือจากงานถ่ายภาพหรืองานศิลปะประยุกต์ เมื่อใดที่คำนวณอายุการคุ้มครองบนพื้นฐานอื่น นอกเหนือจากชีวิตของบุคคลธรรมดา อายุของการคุ้มครองดังกล่าว จะไม่น้อยกว่า 50 ปี นับจากวันสิ้นสุดของปีปฏิทินของการจัดพิมพ์ที่ได้รับอนุญาต หรือหากไม่มีการจัดพิมพ์โดยได้รับอนุญาตดังกล่าวภายใน 50 ปี จากการสร้างงานนั้นก็ให้นับ 50 ปี จากวันสิ้นสุดของปีปฏิทินปีที่สร้างงานนั้น"⁵⁰

ค. การให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 เป็นระบบที่ต้องมีการตรวจสอบการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรว่าเป็นการประดิษฐ์

⁴⁹ วิชัย อริยะนันท์กะ, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าและการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม," ใน ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2547), หน้า 302.

⁵⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, หน้า 70.

ขึ้นใหม่ (novelty) หรือไม่ การประดิษฐ์ขึ้นใหม่นั้นมีขั้นประดิษฐ์สูงขึ้น (inventive step) หรือไม่ และเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรม (industrial applicability) หรือไม่ ก่อนที่จะรับจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นให้ การคุ้มครองแก่การออกแบบผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องมีการตรวจดูว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมรวมทั้งหัตถกรรมหรือไม่ แล้วจึงรับจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนี้พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 ยังให้ความสำคัญคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ที่สามารถประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้โดยไม่ต้องตรวจสอบว่าการประดิษฐ์นั้นมีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นหรือไม่ก่อนรับจดทะเบียนและออกอนุสิทธิบัตรให้

สำหรับเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างสรรค์ขึ้นตามพระราชบัญญัติ ทั้งสามฉบับนี้มีความแตกต่างกันที่กฎหมายเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ (distinctiveness) ที่ทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้าหรือบริการนั้นทราบและเข้าใจได้ว่า สินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการนั้นแตกต่างไปจากสินค้าอื่น ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย เช่น ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายการค้าบริการที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว จนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในความเป็นเจ้าของของสินค้าหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปเป็นความพยายามที่จะคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในระดับสากล แม้กระทั่งไม่มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นในประเทศที่ขอรับความคุ้มครอง และยังคุ้มครองรวมไปถึงสินค้าหรือบริการต่างประเภทกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงดังกล่าว หากการใช้เครื่องหมายนั้นก่อให้เกิดความหลงผิดถึงความเกี่ยวข้องกันของสินค้าหรือบริการทั้งสองประเภทอันอาจทำให้เจ้าของเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายเกิดความเสียหาย⁵¹ กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองแก่การแสดงออกซึ่งความคิด (expression of idea) ไม่ว่างานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างไร แต่ไม่ให้ความคุ้มครองแก่ความคิด อย่างในกฎหมายสิทธิบัตร งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ต้องเกิดจากการริเริ่มขึ้นเองของผู้สร้างงานโดยมิได้ทำซ้ำหรือดัดแปลงจากงานอันมี

⁵¹ วิชัย อริยะนันท์กะ, “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าและการป้องกันการแข่งขัน ที่ไม่เป็นธรรม,” ใน ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1, หน้า 263.

ลิขสิทธิ์ของผู้อื่น โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของนั้นซึ่งงานนั้นอาจซ้ำกับงานอื่นได้ไม่จำเป็นต้องเป็นงานใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนอย่างไรในกฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างขึ้น โดยไม่คำนึงว่างานนั้นจะมีคุณค่าหรือไม่ แต่งานนั้นจะต้องเกิดความวิริยะอุตสาหะของผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้นด้วย และไม่ได้คุ้มครองขั้นตอน กรรมวิธีหรือระบบ หรือวิธีใช้งานหรือแนวความคิด หลักการ การค้นพบหรือทฤษฎีของวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์⁵² ดังนั้น การให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกต้อง เหมาะสม และเพียงพอ นั้น จะเป็นการจูงใจให้มีผู้สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ขึ้นมา และส่งผลให้เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในนานาประเทศก็กล้าที่จะนำวิทยาการใหม่ ๆ มาเผยแพร่และนำมาปฏิบัติในประเทศไทย ทำให้ประเทศนั้นย่อมได้รับการยอมรับและได้รับความเชื่อถือจากนานาประเทศรวมทั้งทำให้ต่างประเทศมีความเชื่อมั่นที่จะมาติดต่อค้าขายหรือทำธุรกิจด้วย เพราะถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณี เป็นการคุ้มครองบุคคลในสังคมไม่ให้ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นโดยมิชอบ และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

2.8.1 ประเภททรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มครอง

อาจจะกล่าวได้ว่าสามารถกำหนดประเภททรัพย์สินไว้เป็น 3 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ⁵³

1. สิ่งหามิทรัพย์สิน (movable things) หมายถึง ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย* ได้แก่ ทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนที่ได้ เช่น นาฬิกาข้อมือ เครื่องประดับ หรือรถยนต์ ซึ่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านี้เป็นผู้เดียวที่มีสิทธิใช้ประโยชน์ในตัวทรัพย์สินนั้นได้โดยชอบธรรม (exclusive right) นอกจากนี้ผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนได้ หากว่าบุคคลใดใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินโดยปราศจากการให้ความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของทรัพย์สินนั้น การกระทำเช่นนั้นย่อมถือเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย อย่างไรก็ตาม สิทธิใน

⁵² ปริญญา ตีผลดง, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, หน้า 322-323.

⁵³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, หน้า 8.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140

การใช้ประโยชน์ในตัวทรัพย์สินนั้น ยังมีข้อจำกัดสิทธิแก่เจ้าของทรัพย์สินโดยกฎหมายบางประการ เช่น การใช้รถยนต์บนท้องถนนย่อมจะต้องปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

2. อสังหาริมทรัพย์ (immovable property) ได้แก่ ที่ดินและทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดิน หรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 สำหรับการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ก็ย่อมจะถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายบางประการ ดังเช่นการที่จะปลูกอาคารบนที่ดินดั่งที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น

3. ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นผลงานซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์โดยภูมิปัญญาของมนุษย์ กล่าวได้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวข้องกับส่วนของข้อมูลซึ่งนำมาประกอบในการสร้างวัตถุที่มีรูปร่างโดยไม่จำกัดจำนวนโดยทรัพย์สินอันมีที่มาจากวัตถุเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในวัตถุที่สร้างขึ้นแต่อยู่ที่ข้อมูลหรือความคิดที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ขึ้นมา อย่างไรก็ตามขอบเขตแห่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้มีลักษณะเช่นเดียวกับสิทธิในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งย่อมต้องมีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เช่น ระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิอันถูกจำกัดโดยกฎหมายที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และสิทธิบัตร เป็นต้น

ทรัพย์สินทางปัญญามาจากการสร้างสรรค์จากความคิดและปัญญาของมนุษย์ อาทิ งานดนตรีกรรม ภาพยนตร์ ศิลปกรรม หรือนาฏกรรม อันเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ การประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการอุตสาหกรรมอันเกี่ยวกับการได้รับสิทธิบัตร การใช้เครื่องหมายการค้าและบริการเพื่อปกป้องการลอกเลียนแอบอ้างทางการพาณิชย์ เป็นต้น และกว่าที่จะได้มีการสร้างสรรค์ผลงานออกมาให้ปรากฏแก่มนุษยชาติเพื่อใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านการส่งเสริมอารยธรรมและวิทยาการ ผู้สร้างสรรค์หรือผู้คิดค้นจะต้องใช้ความคิด ความพยายาม อุตสาหะ ทักษะ ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งการดำเนินการใด ๆ เพื่อความสำเร็จของการสร้างสรรค์หรือค้นคิดนั้นอาจจะต้องใช้การลงทุนที่สูงทั้งทางปัญญาและทางการเงิน เช่น การค้นคิดเครื่องจักรที่ทันสมัยที่ไม่เคยมีผู้ใดคิดหรือประดิษฐ์ได้มาก่อน การคิดค้นวัคซีนป้องกันไข้หวัดนก หรือการคิดค้นวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น ดังนั้น ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทาง

ปัญญาแต่ละประเภทจึงประสงค์จะใช้ประโยชน์และได้รับค่าตอบแทนให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด
 อย่างไรก็ตาม ผู้สร้างสรรค์หรือผู้คิดค้นผลงานนั้นต้องประสบปัญหาที่เกิดขึ้น คือมักจะมีบุคคล
 ผู้เห็นแก่ได้ทำการลอกเลียนผลงานสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์ หรือเครื่องหมายสัญลักษณ์
 ทางการค้า ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ทางปัญญาอื่น ๆ เพื่อหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์โดยมิได้รับ
 อนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายในชื่อเสียง คุณค่า
 ทางการค้าของเจ้าของ ต่อมาเมื่อเกิดความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้น
 เรื่อย ๆ จึงเกิดแนวคิดและการเรียกร้องเพื่อให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยการใช้
 มาตรการทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากถือว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สิน
 อย่างหนึ่งเช่นกัน

เดิมการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา คือ การเก็บสิ่งที่ตนสร้างสรรค์หรือคิด
 ขึ้นมานั้นไว้ในความคิดของผู้สร้างสรรค์ อันเป็นผลให้บุคคลนั้นจะไม่เสี่ยงต่อการที่คนอื่นจะมา
 เห็น หรือค้นหาสิ่งดังกล่าวจนพบ ซึ่งเท่ากับว่าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจะยังคงได้รับการ
 เก็บรักษาไว้เป็นเจ้าของตราบเท่าที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะตัดสินใจเปิดเผยการ
 สร้างสรรค์หรือคิดค้นนั้น หากว่าการคิดค้นนั้นเกี่ยวกับกระบวนการหรือวิธีการผลิตสิ่งหนึ่งสิ่งใด
 แล้ว การคิดค้นดังกล่าวก็ย่อมยังคงเป็นความลับกับเจ้าของผู้คิดค้นต่อไป อย่างไรก็ตามวิธีการ
 คุ้มครองเช่นนี้มีข้อเสีย คือ หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาผู้นั้นเสียชีวิต ย่อมหมายความว่า
 ความลับแห่งการคิดค้นนั้นจะดับสูญไปด้วย แต่หากเมื่อใดที่ผู้เป็นเจ้าของการคิดค้นได้นำ
 ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการคิดค้นนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนแล้ว ผู้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าว
 อาจสามารถค้นพบรายละเอียดของการคิดค้นได้จากการวิเคราะห์ตัวผลิตภัณฑ์ หรือที่เรียกกัน
 ทางวิชาการว่า “REVERSE ENGINEERING” เช่น การคิดค้นน้ำมันสูตรใหม่สำหรับรถยนต์
 เมื่อบุคคลใดซื้อน้ำมันสำหรับใช้กับรถยนต์ดังกล่าว ย่อมสามารถค้นพบรายละเอียดของการ
 คิดค้นนั้นได้ด้วยการแยกส่วนประกอบของน้ำมันเพื่อทำการวิเคราะห์ได้ นอกจากนี้ยังมีอีก
 วิธีการคือการเก็บสิ่งที่คิดค้นไว้ในที่มิดชิด เช่น เก็บข้อมูลที่ค้นไว้ในตู้เซิร์ฟเวอร์ เป็นต้น แต่วิธีนี้
 มีข้อเสียที่ว่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นโอกาสที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์น้อยมาก
 เนื่องจากการที่สิ่งนั้นได้เก็บไว้นานวันจนไม่ได้นำมาเปิดเผยต่อสาธารณชน ยิ่งไปกว่านั้นหากใน
 กรณีที่มีบุคคลอื่นได้คิดค้นสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกันและได้นำสิ่งที่ตนเองคิดค้นได้
 ไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน ผู้เป็นเจ้าของความคิดไม่อาจโต้แย้งการกระทำของบุคคลนั้นได้เลย
 ไม่ว่าจะใตก็ตาม

นอกเหนือจากนี้ยังมีทรัพย์สินทางปัญญาบางลักษณะที่ไม่อาจใช้วิธีการเก็บไว้เป็นความลับส่วนตัวโดยเฉพาะของผู้เป็นเจ้าของ เนื่องจากมีลักษณะทางรูปร่างแสดงออกซึ่งความคิดนั้น เช่น งานเขียนในรูปแบบของหนังสือ ซึ่งสามารถทำการคัดลอกได้โดยง่ายด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือเทปเพลงและเทปวิดีโอซึ่งสามารถทำการอัดหรือทำซ้ำลงในเทปม้วนอื่นหรือในรูปแบบอื่น ๆ ด้วยเครื่องบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ อีกทั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็เช่นกันซึ่งอาจทำการลอกเลียนได้ง่าย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้มีการแสดงออกเป็นรูปเป็นร่างอันเป็นการยากที่จะป้องกันการนำงานดังกล่าวออกไปใช้โดยมิได้รับความยินยอมหรือไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงาน แม้ปัจจุบันวิทยาการเจริญก้าวหน้า แต่ก็ยังไม่มีการค้นคิดวิธีการใด ๆ ทางเทคนิคโดยเครื่องมือหรือทางวิทยาศาสตร์ที่จะป้องกันการลอกเลียนงานสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ วิธีการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมที่สุดคือ “มาตรการทางกฎหมาย” อันได้แก่การที่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตแห่งสิทธิเพื่อการคุ้มครองไว้ โดยกฎหมายอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นอาจเกิดจากบัญญัติตามกระบวนการหรือเกิดจากหลักเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลตามแต่แนวทางของระบบกฎหมายในแต่ละประเทศ

การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งในแต่ละประเทศต่างมีกฎหมายให้ภายในประเทศของตน ได้แก่

ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดหลักเกณฑ์แห่งการคุ้มครองสิทธิบัตร (patents) ลิขสิทธิ์ (copyrights) เครื่องหมายการค้า (trade marks) และการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม (unfair competition) ภายใต้กฎหมายสหพันธ์ (federal law) อันถือเป็นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา (congress) ในขณะที่การคุ้มครองความลับทางการค้า (trade secrets) ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งยังไม่ได้พัฒนา (undeveloped ideas) สิทธิในชื่อเสียงของบุคคล (right of publicity) ตลอดจนการกระทำอื่นใดอันเป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม เหล่านี้อยู่ภายใต้กฎหมายของแต่ละมลรัฐ (state law) แม้ว่าในบางหลักของความคุ้มครองจะมีการซ้ำซ้อนกันบ้างระหว่างกฎหมายสหพันธ์และกฎหมายของมลรัฐก็ตาม

ประเทศอังกฤษได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการอุตสาหกรรม (design of industrial products) เครื่องหมายการค้าหรือบริการ

รวมทั้งการคัดพันธุ์พืชใหม่ (plant varieties) ไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งออกโดยรัฐสภาอันบังคับใช้ทั่วประเทศ ในขณะที่การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย ก็ยังมีหลักกฎหมายกำหนดไว้จากแนวบรรทัดฐานของศาลตามหลัก common law เช่น การลวงขาย (passing off) อันเป็นการกระทำในลักษณะของการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมอย่างหนึ่ง William L. Hayhurst ได้ให้ความหมายของการลวงขาย⁵⁴ (Passing-off) หมายถึง ลักษณะการกระทำหรือการแสดงซึ่งข้อความอันเป็นเท็จของบุคคลหนึ่ง อันเป็นการก่อหรืออาจก่อให้เกิดความสับสน หลงผิด หรือลวงสาธารณชนในเรื่องของแหล่งที่กำเนิด (Origin) หรือคุณภาพ (Quality) ของสินค้าหรือบริการว่าเป็นของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง ซึ่งได้ใช้เครื่องหมายการค้านั้นมาก่อนจนเป็นที่ทราบกันดี หรือเป็นที่แพร่หลายแล้ว และการคุ้มครองความลับทางการค้าหรือหลักกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดความไว้วางใจ (breach of confidence)

การกำหนดให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยการมอบสิทธิแต่ผู้เดียวให้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือคิดประดิษฐ์หรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ เพราะก่อให้เกิดการผูกขาด (monopoly power) แก่บุคคลเหล่านั้น แต่หากไม่ให้อำนาจผูกขาดนี้ก็จะส่งผลให้บุคคลขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์คิดสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อใช้ความพยายาม อดสาหัส ความคิด กำลังกาย และกำลังเงินในการสร้างสรรค์คิดนั้นแล้ว กลับถูกบุคคลอื่นนำผลงานไปใช้หรือหาประโยชน์โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ เลย และแม้บุคคลใดสร้างสรรค์คิดสิ่งใดขึ้นมา ก็จะไม่อยากลงทุนผลิตเพื่อนำผลงานของตนออกสู่สาธารณชนเพราะถูกบุคคลอื่นแย่งตลาดจนไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน ผู้ที่ได้รับผลเสียคือ ประชาชนทั่วไปซึ่งไม่มีโอกาสได้รับประโยชน์จากผลงานนั้น ดังนั้น การกำหนดมาตรการทางกฎหมายป้องกันการกระทำอันไม่ชอบธรรมซึ่งกระทบต่อประโยชน์ของประชาชน หรือการบังคับให้เจ้าของสิทธิผูกขาดยินยอมอนุญาตให้บุคคลอื่นได้ใช้สิทธิ รวมทั้งการกำหนดให้มีบทบัญญัติอันเกี่ยวกับการแข่งขันโดยธรรม หรือการป้องกันการผูกขาดภายใต้กฎหมายในประเทศนั้น ๆ

⁵⁴ William L. Hayhurst, "Unauthorized Use of Another's Mark in Canada," The Trademark Reporte 75, 1 (Jan-Feb, 1985): 1-4.

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิที่เกิดขึ้นมาเป็นวัตถุและรูปร่างแห่งสิทธิได้มีการแยกสิทธิและมีการกำหนดการหวงกั้นหรือการสร้างสรรค์ความคิดของมนุษย์เพื่อให้เกิดความแตกต่างไปจากบุคคลอื่นและไม่ให้เหมือนกับบุคคลใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางสุนทรียภาพ (Aesthetic) สำหรับตนเองหรือเพื่อเผยแพร่ต่อบุคคลอื่น หรือเพื่อการสะท้อนความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรมของมนุษย์ การเรียนรู้ ต่อมามีการพัฒนาขึ้นมาเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์แห่งการใช้สอยในชีวิตประจำวัน แม้กระทั่งการแสวงหาผลประโยชน์จากวัตถุที่ได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ซึ่งสิทธิต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่รู้จักที่จะคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเริ่มอ้างสิทธิที่จะหวงกั้นผลงานของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้สร้างความสมดุลในการให้ความคุ้มครองสิทธิ และคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณชนเป็นประโยชน์สูงสุด และเป็นการสอดคล้องตามบทบัญญัติข้อ 27 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Article 27 of The Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งกำหนดไว้ว่า

“...1. ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชนโดยอิสระที่จะบันเทิงใจในศิลปะและที่จะมีส่วนในความรุดหน้าและคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

2. ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม ซึ่งตนเป็นผู้สร้าง...”

อันก่อให้เกิดปรัชญาแห่งหลักการของกฎหมายทางธรรมชาติ ด้วยปรัชญาแห่งหลักการของกฎหมายธรรมชาตินี้เอง จึงทำให้เกิดแนวคิดขึ้นใหม่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิ ดังนี้⁵⁵

2.9.1 แบบเสรีนิยม (Liberal)

แนวความคิดตามทฤษฎีนี้ นักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้ให้แนวคิดในเชิงเสรีนิยมนี้ไว้ อันเกิดขึ้นจากความนึกคิดในการสร้างสรรค์ของมวลมนุษยชาติจาก

⁵⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ชุดย่อหลักกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543), หน้า 7-9.

ความคิดริเริ่มของเหล่าบรรพบุรุษ โดยความคิดของผู้สร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดขึ้นนั้นความริเริ่มในการสร้างสรรค์งาน ไม่น่าเกิดขึ้นเป็นเอกเทศ นักกฎหมายจึงมีความเห็นในแนวคิดนี้ว่าเป็นผลผลิตที่เกิดจากความริเริ่มของสังคม ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินของมวลมนุษยชาติ และควรตกเป็นของสมบัติสาธารณะและให้ใช้ประโยชน์ได้โดยเสรี

2.9.2 แบบคุ้มครองป้องกัน (Protection)

เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความคิดในการสร้างสรรค์งานในทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อก่อให้เกิดงานการแสดงออกมาซึ่งความคิดแล้วถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งอันอาจถือได้ว่าเป็นวัตถุแห่งสิทธิ เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง และสิทธิดังกล่าวก็เป็นทรัพย์สิน และเมื่อเป็นทรัพย์สินเจ้าของสิทธิควรได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับสิทธิในทางแพ่งโดยทั่วไป

2.9.3 แบบสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Right)

การรับรองสิทธิตามธรรมชาติของเจ้าของผลงานทางปัญญา เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส และทุกวันนี้ยังคงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและแพร่หลายในบรรดานักกฎหมายซึ่งเคารพสิทธิมนุษยชนดังจะเห็นได้จากที่มีการรับรองธรรมชาติ (moral right) แต่ในระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ไม่ได้เป็นที่ยอมรับมากนัก ภายใต้ทฤษฎีนี้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การให้ความคุ้มครองโดยรัฐเป็นการรับรู้ถึงสิทธิทางศีลธรรมที่เจ้าของงานมีอยู่เหนือผลงานทางปัญญาของตน เมื่อบุคคลใดได้สร้างสรรค์งานขึ้นมา ผลผลิตทางความคิดดังกล่าวควรจะตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลนั้น ดังนั้น การที่บุคคลใดนำเอาความคิดของผู้สร้างสรรค์ไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบหรือไม่มีอำนาจ จึงถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอย่างร้ายแรง นักวิชาการบางกลุ่มและบุคคลที่ส่งเสริมการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามักจะเรียกการทาละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาว่าเป็น “การขโมย” หรือ “การเป็นโจรสลัด” ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วได้ใช้ถ้อยคำดังกล่าวเรียกขานประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ได้จัดการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสูงด้วย

2.9.4 แบบการให้รางวัล (Reward)

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นการรับรองสิทธิตามธรรมชาติของปัจเจกชน สิทธิทางกฎหมายยังเปรียบเสมือนรางวัลที่รัฐได้ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ผลงาน

เพื่อตอบแทนในการที่บุคคลนั้นได้คิดค้นผลงานขึ้นมาที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับกันว่าการให้รางวัลตอบแทนการสร้างสรรค์นี้มีความจำเป็น และรางวัลตอบแทนที่น่าจะมีความเหมาะสมมากที่สุดคือ การให้สิทธิเด็ดขาดในการแสวงหาประโยชน์จากผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์ขึ้นมา

2.9.5 แบบการเป็นเครื่องจูงใจ (Incentive to Invent)

แนวคิดแบบนี้เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการเชื่อว่ารัฐให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาลักษณะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าขึ้น มาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการนำเอาผลงานทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์นั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาและการสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาส่วนมากมักต้องอาศัยการลงทุนสูง การให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมจะทำให้เจ้าของผลงานเกิดความเชื่อมั่นว่าค่าใช้จ่ายและระยะเวลาที่สูญเสียไป จะได้รับการชดเชยกลับคืนมาในรูปของสิทธิผูกขาดตามกฎหมาย อันจะเป็นเครื่องจูงใจให้บุคคลต่าง ๆ ลงทุนทำการพัฒนาสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และหากไม่มีการคุ้มครองที่เหมาะสมแล้ว คงจะไม่มีบุคคลใดคิดสร้างสรรค์ผลงานใดขึ้นมา ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการเป็นอย่างมาก

2.9.6 แบบการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม (Disclosure of Information)

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และทฤษฎีนี้เชื่อว่า หากไม่มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานทางปัญญาจะเก็บข้อมูลความรู้ที่ตนเองได้คิดสร้างสรรค์ไว้เป็นความลับ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทดังกล่าวมีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (quid pro quo) ระหว่างเจ้าผู้สร้างสรรค์ผลงานกับสังคม

2.9.7 แบบการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภค (Prevention of Unfair Competition and Consumer Protection)

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบางลักษณะมีความมุ่งหมายสองประการคือ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้า และเพื่อปกป้องผู้ประกอบการ

ไม่ให้ถูกลอกเลียนแบบสิ่งที่ตนเองคิดสร้างสรรค์ผลงานนั้นโดยไม่เป็นกรรม กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาส่วนใหญ่ยังมีความมุ่งหมายในการป้องกันการกระทำที่เป็นการเอาเปรียบในทางธุรกิจ และความคิดนี้เชื่อว่าการที่บุคคลใดลงทุนลงแรงในการคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมา บุคคลนั้นย่อมได้รับประโยชน์จากสิ่งหรือผลงานที่ตนเองคิดค้นสร้างสรรค์นั้น หากบุคคลใดนำผลงานของตนไปใช้โดยเสรีก็จะเป็นการไม่เป็นธรรมกับผู้ที่ยกคิดค้นสร้างสรรค์ผลงาน⁵⁶

สรุปว่าจากแนวคิดของนักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นระบบมีการให้ความคุ้มครอง การกำหนดกรอบแห่งสิทธิอันได้แก่ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือสิทธิบัตร จุดกำเนิดและจุดเกาะเกี่ยวอันจะกำหนดได้ว่าสิทธิอย่างไรเกิดขึ้นก่อนกันไม่อาจพิสูจน์ได้ชัดเจน ซึ่งต่อมาวิวัฒนาการในแนวคิดในการให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ข้างต้นมาจัดเป็นหมวดหมู่เข้าด้วยกันพร้อมทั้งกำหนดสิทธิดังกล่าวเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหมายถึง สิทธิตามกฎหมายอันเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการใช้ความคิดและสติปัญญาของมนุษย์⁵⁷ เดิมสิทธิในเบื้องต้นซึ่งสิทธิหลักได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า เมื่อมีการจัดระบบให้เป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาก็มีการจำแนกสิทธิออกมาอีกเป็นสาขาแห่งสิทธิออกเป็น 2 สาขา ดังนี้

- (1) ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) คือ ผลงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์เกี่ยวกับการผลิตหรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์⁵⁸ ซึ่งได้แก่สิทธิในสิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า
- (2) ทรัพย์สินทางวรรณกรรมและศิลปกรรม (Literary and Artistic Property) คือ ผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ อันเกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) เป็นงานที่เกิดขึ้นจากความสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic) อันได้แก่สิทธิทางลิขสิทธิ์ (Copyright) และนอกจากนี้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ยังแบ่งแยกออกเป็นลักษณะ คือ ลิขสิทธิ์ (Copyright) และสิทธิข้างเคียง (Neighboring Right)

⁵⁶ จักรกฤษณ์ ควรวจน์, สิทธิบัตร : แนวความคิดและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักนิติธรรม, 2544), หน้า 26-36.

⁵⁷ ยรรยง พวงราช, “ทรัพย์สินทางปัญญา: ความหมาย ขอบเขต ความเป็นมา และความสำคัญ,” บทบัญญัติ 54, 1 (มีนาคม 2541): 18.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

2.10 มาตรการทางอาญาในการบังคับต่อทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ⁵⁹

มาตรการทางอาญาในการบังคับต่อทรัพย์สินทางปัญญาในระบบคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ส่วนมากจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สำหรับในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีความหลากหลายในระบบ และหลากหลายระดับในเรื่องของภาระในการพิสูจน์ แต่อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการทางอาญาเพื่อดำเนินคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายังไม่เป็นที่นิยมใช้ โดยเฉพาะในทางความผิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้นส่วนมากจะเลือกใช้มาตรการในทางแพ่ง และคำสั่งให้ระงับการกระทำประเภทต่าง ๆ เช่น การขอคุ้มครองชั่วคราว เนื่องจากวิธีการในทางแพ่งนั้นมีความรวดเร็วกว่ามาตรการทางอาญา

นอกจากนี้บทลงโทษในมาตรการทางอาญาที่ได้จัดไว้สำหรับผู้ชำนะคดีภายหลังการพิจารณานั้นมักจะเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีได้เป็นข้อสาระสำคัญในภาคธุรกิจ และปกติผู้มีอำนาจในการดำเนินมาตรการทางคดีอาญา จะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการพิสูจน์ในทางอาญามาก ซึ่งเป็นการยากในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญา มักจะเรียกให้โจทก์ หรือผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดพิสูจน์ความเป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการละเมิดที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ นอกจากนี้แล้วโจทก์จะต้องพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ว่า จำเลยมีเจตนา (Mens rea) ในการก่อให้เกิดละเมิด⁶⁰ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

2.10.1 ประเทศอังกฤษ กำหนดไว้ว่าในกรณีที่พบว่าบุคคลใดได้ดำเนินการขายหรือให้เช่า นำเข้ามาซึ่งสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ จำหน่ายสินค้าที่ได้ละเมิดลิขสิทธิ์ในทางการค้าของตนหรือ จำหน่ายสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้ว่าจะมิได้กระทำในทางการค้าของตน บุคคลนั้นมีโทษทางอาญาตามที่ระบุไว้ในมาตรา 107 (4)

⁵⁹ ภูมิฤทัย สิงหนาท, “พันธกรณีของประเทศไทยในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในทางแพ่งและอาญาตามความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการค้า,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 62-69.

⁶⁰ Comish W.R., “The Enforcement of Right” Intellectual Property : Patents, Copyright, Trademark and Allied Right, (London: Sweet & Maxwell, 1989), pp. 31-32.

แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์, การออกแบบ และสิทธิบัตร (1988) ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติบทลงโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวข้างต้นไว้ดังนี้*

...บุคคลผู้กระทำผิดตามบทบัญญัติในอนุมาตรา (1) (เอ), (บี), (ดี) (4) หรือ (อี) จะต้องระวางโทษดังต่อไปนี้

(เอ) โทษขั้นต่ำ คือ จำคุกไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกินกว่าชั้นสูงสุดที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

(บี) บทลงโทษที่ตัดสินโดยคณะลูกขุน คือ ปรับ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นเจ้าของ หรือครอบครองในทางธุรกิจ หรือทางการค้ากระทำละเมิดลิขสิทธิ์ บุคคลผู้กระทำสิ่งประดิษฐ์ หรือออกแบบปรับปรุงสิ่งของเพื่อทำการลอกเลียนแบบงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือมีสิ่งของดังกล่าวไว้ในครอบครอง ทั้งนี้จะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าสิ่งของเหล่านั้น มีไว้เพื่อใช้ หรือทำเครื่องมือลอกเลียนแบบ และนำออกมาเช่า หรือใช้ในทางธุรกิจของตนเอง บุคคลซึ่งนำงานแสดงวรรณกรรม นาฏกรรม หรือดนตรีกรรม หรือแสดงต่อสาธารณะในงานที่บันทึกเสียง หรือภาพยนตร์ บุคคลผู้ทำการดังกล่าวถือว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ตามมาตรา 107 (5) แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ การออกแบบ และสิทธิบัตร(1988) ได้วางบทลงโทษไว้ดังนี้**

... บุคคลผู้กระทำความผิดอื่น ๆ ภายใต้บทบัญญัติจะต้องได้รับโทษสถานเบา คือ จำคุกไม่เกินกว่า 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกินกว่าระดับห้าในตารางมาตรฐาน หรือทั้งจำทั้งปรับ...

* มาตรา 107 (4) A person guilty If an offense under subsection (1)(a), (b), (d) (iv) of (e) is liable

(a) on summary conviction to imprisonment for a term not exceeding six months of a fine not exceeding the statutory maximum, or both;

(b) on conviction on indictment to a fine or imprisonment for a term not exceeding two years, or both.

** มาตรา 107 (5) A person guilty of any other offense under this section is liable on summary conviction to imprisonment for a term not exceeding six months of a fine not exceeding level 5 on the standard scale, or both.

นอกเหนือจากบทลงโทษประเภทจำคุก หรือปรับแล้ว บทลงโทษในทางอาญา สำหรับกรณีละเมิดลิขสิทธิ์นั้นยังมีคำสั่งให้ส่งมอบ ดังปรากฏอยู่ในบทบัญญัติในมาตรา 108 (1) ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์, การออกแบบ และสิทธิบัตร(1988) ไว้ดังต่อไปนี้*

(1) ก่อนกระบวนพิจารณาคดีของศาลที่จะกระทำต่อผู้กระทำละเมิดภายใต้ มาตรา 107 หากพบว่าในเวลานั้นผู้กระทำผิดถูกจับกุม หรือปรับ

(เอ) ผู้กระทำผิดเป็นเจ้าของ ครอบครอง หรือ ควบคุมกิจการของตนเองในการ ละเมิดการลอกเลียนแบบงานอันมีลิขสิทธิ์

(บี) ผู้กระทำผิดเป็นเจ้าของ ครอบครอง หรือ ควบคุมสิ่งของที่ถูกลอกเลียนแบบ โดยเฉพาะ หรือปรับเปลี่ยน เพื่อทำการลอกเลียนแบบของงานอันมีลิขสิทธิ์โดยเฉพาะ รู้หรือมี เหตุอันควรเชื่อว่าสิ่งนั้นมีไว้ หรือถูกใช้ทำการละเมิดการลอกเลียนแบบ ศาลอาจจะมีคำสั่งให้ ผู้กระทำผิดส่งมอบสำเนาอันเป็นละเมิดให้แก่เจ้าของผู้มีลิขสิทธิ์ในงาน หรือบุคคลอื่นใด โดยเฉพาะเสมือนศาลโดยตรง

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า หากศาลพิจารณาเห็นสมควรแล้ว นอกเหนือจากการปรับ หรือจำคุก ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยส่งมอบทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้กระทำ ละเมิดลิขสิทธิ์ คืนให้แก่ผู้เป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือ บุคคลอื่นใดตามที่ศาลจะเห็น สมควร ทั้งนี้ โดยดุลยพินิจของตนเอง หรือโจทก์เป็นผู้ร้องขอก็ได้ แต่ทั้งนี้การออกคำสั่งนั้น จะต้องมิได้ทำภายหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 113 คือ มิให้มีคำสั่งภายหลัง การสิ้นสุดระยะเวลา 6 ปี นับจากวันที่มีการทำละเมิดลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบทางอาญาในเรื่องของสิทธิบัตร การจดทะเบียน การออกแบบ และเครื่องหมายทางการค้าจากที่ได้ศึกษามานั้น ในระบบของประเทศอังกฤษนั้น

---

* มาตรา 108 (1) The court before which proceedings are brought against a person for an offense under section 107 may, if satisfied that at the time of his arrest or charge

(a) he had in his possession, custody or control in the course of a business an infringing copy of a copyright work, or

(b) he had in his possession, custody or control an article specifically designed or adapted for making copies of a particular copyright work, knowing or having reason to believe that it had been or was to be used to make infringing copies, order that the infringing copy or article be delivered up to the copyright owner or to such other person as the court may direct.

จะมีได้กำหนดความรับผิดในทางอาญาไว้ต่อผู้กระทำละเมิด คงมีแต่ความรับผิดในทางแพ่งดังกล่าวไว้แล้วในข้างต้น

2.10.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา นอกเหนือจากบทลงโทษทางแพ่งแล้ว ในประเทศสหรัฐอเมริกายังคงมีบทลงโทษในทางอาญาสำหรับกรณีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

คำสั่งจำคุกและปรับ ในมาตรา 506 ของ USC Title 1* ได้กำหนดบทลงโทษในทางอาญาสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์ดังต่อไปนี้

(เอ) การละเมิดในทางอาญา บุคคลผู้ซึ่งกระทำละเมิดลิขสิทธิ์โดยเจตนา และเพื่อข้อได้เปรียบทางธุรกิจการค้า หรือ สิทธิทางการเงิน จะได้รับการลงโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 2319 ของ Title 18...

จากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ค่าชดเชยความเสียหายทางแพ่งสำหรับผู้กระทำผิดทางอาญาในการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะโดยเจตนา หรือเพื่อผลได้เปรียบในทางการค้า หรือธุรกิจของตนเอง หรือ สิทธิทางการเงิน บุคคลดังกล่าวจะได้รับโทษปรับ หรือจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2319 ตามที่ระบุไว้ใน USC Title 18

นอกจากนี้ มาตรา 506 (ซี) - (อี)** ได้กำหนดบทเปรียบเทียบปรับแก่ผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในกรณีดังต่อไปนี้

---

* มาตรา 506 Criminal offenses

(a) Criminal infringement. Any person who infringes a copyright willfully and for purposes of commercial advantage or private financial gain shall be punished as provided in section 2319 of title 18.

** มาตรา 506 (c) Fraudulent copyright notice. ---Any person who, with fraudulent intent, places on any article a notice of copyright or words of the same purport that such person knows to be false, or who, with fraudulent intent, publicly distributes or imports for public distribution and article bearing such notice or words that such person knows to be false, shall be fined not more than \$2,500.

(d) Fraudulent removal of copyright notice. ---Any person who, with fraudulent intent, removes or alters any notice of copyright appearing on a copy of a copyrighted work shall be fined not more than \$2,500.

(ซี) การฉ้อฉลประโยชน์ลิขสิทธิ์บุคคลใดผู้ซึ่งแทนที่ชนสิ่งของใด ๆ ซึ่งประโยชน์หรือคำอันมีลิขสิทธิ์ โดยการฉ้อฉลโดยเจตนา หรือบุคคลผู้ซึ่งจำหน่ายต่อสาธารณะ หรือนำเข้ามาเพื่อจำหน่ายต่อสาธารณะ ซึ่งสินค้าที่ได้ตีประโยชน์ หรือคำพูดอันมีลิขสิทธิ์โดยเจตนาฉ้อฉลบุคคลดังกล่าวจะถูกปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์

(ดี) แทนที่ประโยชน์อันมีลิขสิทธิ์โดยฉ้อฉลบุคคลซึ่งแทนที่หรือเปลี่ยนแปลงประโยชน์อันมีลิขสิทธิ์ อันปรากฏอยู่บนสำเนาอันมีลิขสิทธิ์โดยเจตนาฉ้อฉล บุคคลดังกล่าวจะถูกปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์

(อี) การแสดงอันผิดบุคคลผู้ซึ่งกระทำโดยรู้ว่าผิดซึ่งการแสดงของข้อเท็จจริงของวัตถุในคำขอ สำหรับการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 409 หรือเขียนข้อความที่ต้องยื่นเกี่ยวกับคำขอดังกล่าวจะถูกปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์...” จากบทบัญญัติดังกล่าว หากพบว่าบุคคลผู้กระทำการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะโดยการฉ้อฉลแทนที่ประโยชน์อันมีลิขสิทธิ์ หรือแสดงข้อเท็จจริงที่ผิด เมื่อยื่นคำขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์นั้นจะต้องถูกปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์ แต่ทั้งนี้จะต้องพิสูจน์ได้ว่าผู้กระทำผิดดังกล่าวนั้นมีเจตนาและรู้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิด

ในส่วนของเครื่องหมายการค้า ก็ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดเครื่องหมายทางการค้าต่อผู้กระทำการละเมิดเครื่องหมายการค้า หรือบริการโดยรู้ดีว่าเป็นการใช้เครื่องหมายที่ปลอมแปลง ผู้กระทำดังกล่าวก็จะได้รับการลงโทษโดยการปรับหรือจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มิได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำละเมิดสิทธิบัตร และการดำเนินการละเมิดต่อเนื่องหลังจากที่ได้รับคำสั่งให้ระงับการกระทำ หรือการละเมิดคำสั่งศาล ในกรณีที่พบผู้กระทำละเมิด อาจถูกปรับ หรือในคดีอุทธรณ์การละเมิดตามหลักแล้วจะมีโทษจำคุก

(e) False representation. Any person, who knowingly makes a false representation of a material fact in the application for copyright registration provided for by section 409, or in any written statement filed in connection with the application, shall be fined not more than \$2,500.

การยึดและการทำลาย ตามมาตรา 506 (บี) USC Title 17* ได้บัญญัติหลักการยึดและทำลายไว้ดังนี้

“(บี) ยึดและทำลายเมื่อบุคคลใดได้รับบทลงโทษตามอนุมาตรา (เอ) ศาลอาจมีคำสั่งเพิ่มเติมโดยออกคำสั่งยึดและทำลาย หรือ กระทำโดยวิธีอื่นซึ่งสำเนาละเมิดลิขสิทธิ์ หรือ แผ่นเสียงและส่วนประกอบทั้งหมด หรือเครื่องมือที่ใช้ผลิตสำเนาอันเป็นการละเมิดหรือแผ่นเสียง...”

ในกรณีของคำสั่งยึดและทำลายจะต้องปรากฏว่าผู้กระทำละเมิดนั้นถูกคำสั่งศาลให้ปรับ หรือจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 506 (เอ) และผู้กระทำนั้นได้กระทำสำเนาอันเป็นการละเมิดหรือแผ่นเสียง ศาลอาจใช้ดุลยพินิจตัดสินให้ยึด และทำลายสิ่งของที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้งเครื่องมือในการผลิตได้อีก นอกเหนือจากการมีคำสั่งปรับ และ/หรือจำคุก

2.10.3 หลักเกณฑ์ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ในส่วนของกระบวนการในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทางอาญาของกลุ่มประเทศซีวิลลอว์นั้น ผู้เขียนจะขออนุญาตกล่าวถึงเฉพาะการบังคับใช้สิทธิของประเทศเยอรมัน โดยกฎหมายที่ใช้บังคับจะมีบัญญัติไว้ใน Law on the Administration of Copyright and neighboring Right, 1965 (แก้ไขเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 1985) มาตรา 106** ว่า

(1) บุคคลใดก็ตามที่ได้ทำซ้ำ จำหน่าย หรือแสดงงานต่อสาธารณะ หรือปรับเปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงงาน นอกเหนือจากที่กฎหมายอนุญาตหรือปราศจากความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิ จะต้องได้รับโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป หรือปรับ

(2) ความพยายามกระทำผิดตามข้อกล่าวหาข้างต้นจะได้รับการลงโทษเช่นกัน

* มาตรา 506 (b) Forfeiture and destruction. ---When any person is convicted of any violation of subsection (a), the court in its judgment of conviction shall, in addition to the penalty there in prescribed, order the forfeiture and destruction or other disposition of all infringing copies or phonorecords and all implements. Devices, or equipment used in the manufacture of such infringing copies or phonorecords.

** มาตรา 106 (1) Any person who, other than in a manner allowed by law and without the right holder's consent, reproduces, distributes or publicly communicates a work or an adaptation or transformation of a work shall be liable to imprisonment for up to three years or a fine.

(2) The attempt to commit such an offense shall be punishable.

The Plant Variety Protection Law 1985 (แก้ไขครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 1992) มาตรา 40*

คำปรับ

(1) ผู้ใดที่แสดงเจตนา หรือประมาท

1. ในการละเมิด มาตรา 14 (1) ทำการโฆษณาสินค้า โดยการระบุชื่อ หรือไม่ระบุชื่อในทางการกระทำก็ตาม หรือ

2. ในการละเมิด มาตรา 14 (3) ใช้ชื่อ หรือกระทำการที่ทำให้เกิดความสับสนกับสินค้า ไม่ว่าจะเหมือนหรือใกล้เคียงกัน จะถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

(2) การละเมิดลิขสิทธิ์เช่นนี้ จะถูกปรับไม่เกิน 10,000 ดอยช์มาร์ค

Utility Model Law 1987, มาตรา 25** ได้บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

---

* มาตรา 40 Fines

(1) Whosoever intentionally or negligently

1. in contravention of Article 14(1) markets propagating material without thereby stating the variety denomination or without stating it in the prescribed manner or

2. in Contravention of Article 14(3) uses a variety denomination or a designation that may be confused with it for another variety of the same or of a related species. Shall be deemed to have committed an offense.

(2) Such offense may be liable to a fine not exceeding 10,000 Deutschmarks.

(3) Objects implicated in offenses may be confiscated. Article 23 of the Law on Offenses shall be applied.

** มาตรา 25 (1) Any person shall be punished by imprisonment not exceeding one year, or by a fine, who, without the necessary consent of the proprietor of the utility model.

1. makes, offers, puts on the market, uses or imports or stocks for these purposes a product which is the subject matter of the utility model (Section 11(1), second sentence), or

2. exercises the right deriving from a patent contrary to Section 14.

(2) Criminal prosecution shall be instituted only upon complaint.

(3) In the case of conviction, the sentence shall be published if the injured party so requests and if he has a legitimate interest in so doing. The nature of the publication shall be determined the judgment.

(1) บุคคลใดก็ตามจะถูกลงโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือโดนปรับ หากบุคคลผู้นั้นไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของตามระบบในกฎหมายควบคุมสาธารณูปโภคโดย

1. กระทำเสนอ จัดจำหน่าย ใช้ หรือนำเข้า หรือจัดเก็บโดยจุดประสงค์ต่อสินค้าที่ว่ามี ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการใช้สาธารณูปโภคนี้ (ตอน 11 วรรค 2) หรือ

2. กระทำการใช้สิทธิที่ผิด จากสิทธิบัตรที่ตรงข้ามกับตอนที่ 14

(2) การฟ้องร้องคดีอาญา จะถูกดำเนินการโดยการร้องทุกข์

(3) ในกรณีที่มีการตัดสินลงโทษคำพิพากษาตัดสินลงโทษ จะถูกจัดพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษร หากผู้เสียหายร้องทุกข์และมีความชอบธรรมตามกฎหมาย ในผลประโยชน์จากการดำเนินการนั้น ๆ ลักษณะการพิมพ์คำพิพากษาจะมีศาลเป็นผู้พิจารณา

สรุปว่ามาตรการทางอาญาในการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายเยอรมันนั้นจะมีลักษณะในการลงโทษเหมือนกับในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ อย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา คือ มีการกำหนดโทษในกรณีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ โดยในการดำเนินการฟ้องร้องคดีทางอาญา โจทก์จะต้องแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ใช้และการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ

(ก) การกำหนดโทษต่อการกระทำละเมิด อันเป็นการกระทำที่มีเจตนาขัดขวางสิทธิของผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยบุคคลโจทก์ตามที่ถูกลงโทษทางอาญาคือผู้กระทำละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิ นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด

(ข) ในกรณีงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานประพันธ์ การคุ้มครองสิทธิการครอบครองในทางกฎหมายอาญาจะคุ้มครองเป็นพิเศษเฉพาะ 2 กรณีนี้เท่านั้น คือ กรณีแรก คุ้มครองสิทธิในการแต่งตั้งความเป็นนักประพันธ์กับงานต้นฉบับโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้ประพันธ์ กรณีที่สอง การติดหรือแนบเอกสารมอบหมายแต่งตั้งผู้ประพันธ์เข้ากับสิ่งทีลอกเลียนแบบผลิตออกมาให้เหมือนกับต้นฉบับคือสิ่งที่ผู้กระทำผิดต้องได้รับการลงโทษด้วย⁶¹

หลักเกณฑ์และการกำหนดโทษทางอาญาในกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

⁶¹ Eugen Ulmer, "Germany (Federal Republic)", in International Copyright and neighboring Right, Stephen M. Steward, (London: Butterworth, 1983), pp.398

(ก) การสอบสวนความผิดทางอาญาเมื่อมีการกระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา จะกระทำเมื่อมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ซึ่งบทลงโทษจะมีเฉพาะการกระทำโดยเจตนา เมื่อโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำการละเมิด โดยเจตนา ศาลอาจพิจารณา กำหนดโทษจำคุกและ/หรือปรับตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติไว้

(ข) นอกจากนี้ การกำหนดบทลงโทษ อาจเกิดขึ้นโดยผู้ได้รับความเสียหายให้มีการสอบสวนขึ้นโดยการฟ้องร้องส่วนตัว โดยผ่านศาลอาญา กรมอัยการจะเกี่ยวข้อง โดยอัยการจะเป็นผู้ดำเนินการในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะโดยส่วนรวมเท่านั้น การยกเว้นบทลงโทษในกรณีดีเอกชนจะมีขึ้นในกรณีไม่เกิดความเสียหายต่อสาธารณะสมบัติ ซึ่งในกรณีดังกล่าวได้รับความเสียหายหรือโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงเจตนา ในกรณีเช่นนี้จะแสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยที่สุดในกรณีการฝ่าฝืนอย่างรุนแรงเช่นกรณีเช่นนี้ การดำเนินการอย่างเช่นทางการจึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น⁶²

2.11 มาตรการบังคับทางอาญาตามความตกลง TRIPs

นอกเหนือจากการบังคับใช้สิทธิและการเยียวยาในทางแพ่งแล้วนั้น ตามความตกลง TRIPs ยังกำหนดหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้สิทธิในทางอาญาไว้ให้ประเทศสมาชิก กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของตน ดังปรากฏใน ข้อ 61 ว่า

บรรดาสมาชิกจะกำหนดให้มีกระบวนการทางอาญา และการลงโทษอย่างน้อยที่สุดในคดีปลอมแปลงเครื่องหมายการค้าโดยเจตนา หรือ การละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีปริมาณในเชิงพาณิชย์ มาตรการเยียวยาความเสียหายจะรวมถึงโทษจำคุกหรือปรับเงินที่เพียงพอที่จะหยุดยั้งการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับระดับของการลงโทษที่ใช้กับอาชญากรรมที่มีความรุนแรงเท่ากันในกรณีที่เหมาะสม การเยียวยาความเสียหายที่สามารถใช้ได้จะรวมถึงการยึด การริบ และการทำลายสินค้าที่ละเมิดและวัสดุใด ๆ รวมทั้งอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระทำความผิด สมาชิกอาจกำหนดให้มีกระบวนการทางอาญาและมีการลงโทษในคดีละเมิดในทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ โดยเฉพาะในกรณีที่กระทำโดยเจตนาและมีปริมาณในเชิงพาณิชย์

⁶² Ibid., p. 399.

จากบทบัญญัติดังกล่าว ความตกลง TRIPs มิได้บังคับให้ประเทศสมาชิกจะต้องจัดให้มีมาตรการบังคับใช้สิทธิทางอาญาสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท หากแต่กำหนดไว้ว่ามาตรการทางอาญาในการบังคับใช้สิทธินั้นจะต้องมีสำหรับการปลอมแปลงเครื่องหมายการค้า และการละเมิดลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ผู้ทรงสิทธิหรือผู้ได้รับความเสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้กระทำผิดหรือจำเลยกระทำการละเมิดโดย

(1) เจตนา หรือ เล็งเห็นผล หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนั้นมีเครื่องหมายทางการค้า หรือมีลิขสิทธิ์

(2) มีปริมาณในเชิงพาณิชย์ ในที่นี้มิได้กำหนดนิยามความหมายของคำนี้ไว้ แต่ผู้เขียนมีความเข้าใจว่า ผู้กระทำผิดหรือจำเลยได้ผลิตสินค้าอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือทำโดยปลอมแปลงเครื่องหมายการค้าออกมาในจำนวนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศที่จะกำหนด และมีไว้เพื่อจำหน่ายทางการค้าหรือมีค่าตอบแทน

ซึ่งหากผู้ทรงสิทธิหรือผู้เสียหายพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดครบตามองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจก็จะมีคำสั่งมาตรการเยียวยาความเสียหายดังต่อไปนี้

(1) โทษจำคุก และ/หรือ ปรับเงิน ที่มากพอจะยับยั้งการกระทำดังกล่าว ซึ่งแต่ละประเทศมีสิทธิที่จะกำหนดโทษ โดยจะให้เปรียบเทียบกับความผิดหรือความรุนแรงของการกระทำผิดในระดับเดียวกัน

(2) การยึด ริบ และทำลายสินค้าที่ละเมิด และวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระทำผิด เช่น เครื่องจักรที่ใช้ผลิตชิ้นส่วน หรือสินค้าอันเป็นการละเมิดแบบจำลอง (MODEL) สินค้าที่มีลิขสิทธิ์ หรือเครื่องหมายการค้าที่ปลอมแปลง เป็นต้น

สรุปว่ามาตรการในการบังคับใช้สิทธิในทางอาญาดังกล่าวประเทศสมาชิกสามารถกำหนดบทลงโทษดังกล่าวสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นได้ ทั้งนี้ความผิดจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจะต้องกระทำโดยเจตนา และ/หรือ มีปริมาณในเชิงพาณิชย์และจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับทั้งระบบกฎหมายซีวิลลอว์และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

2.12 กฎหมายการค้าสหรัฐ มาตรา 301 พิเศษ

2.12.1 การจัดสถานะประเทศไทยตามกฎหมายการค้าของสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษประจำปี 2550⁶³

2.12.1.1 ภูมิหลัง

1. ภายใต้มาตรการ 301 พิเศษ (Special 301) ของสหรัฐฯ สำนักงานผู้แทนทางการค้าของสหรัฐฯ (US Trade Representative : USTR) มีกำหนดทบทวนรายชื่อประเทศคู่ค้า ที่ไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพเป็นประจำทุกปี โดยจะเปิดรับฟังความเห็นจากภาคเอกชนจนถึงเดือนเมษายน ก่อนที่จะพิจารณาประกาศรายชื่อว่าประเทศใดมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างไร โดยแบ่งได้ ดังนี้

- ประเทศที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามากที่สุด (Priority Foreign Country - PFC)
- ประเทศที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามาก ซึ่งกลุ่มนี้จะแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ประเทศที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษ (Priority Watch List - PWL) และประเทศที่ถูกจับตามอง (Watch List - WL) นอกจากนี้ อาจมีรายชื่อบางประเทศที่อาจมีการละเมิดอยู่แต่ยังไม่มีข้อมูลชัดเจน สหรัฐฯ จะจัดให้อยู่ในรายชื่อประเทศที่ถูกติดตาม (Monitoring List)

2. ในส่วนของประเทศไทย สหรัฐอเมริกาเคยจัดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ PFC ในปี 2534-2536 ซึ่งประเทศไทยได้มีการปรับปรุงแก้ไข จนในปี 2537 สหรัฐอเมริกาได้ปรับลดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ PWL และตั้งแต่ปี 2538 - 2549 สหรัฐอเมริกาได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับ WL มาโดยตลอด

⁶³ http://www.ipthailand.org/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=

2.12.1.2 สถานะล่าสุด

1. กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้รับแจ้งจากผู้แทนสถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทยว่า ในการทบทวนบัญชีรายชื่อประเทศคู่ค้าที่ไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพภายใต้ มาตรการ 301 พิเศษ ประจำปี 2550 มีแนวโน้มว่าสหรัฐอเมริกาจะเลื่อนสถานะของประเทศไทยจาก ประเทศที่ต้องจับตามอง เป็นประเทศที่ต้องจับตามองเป็นพิเศษ โดยอ้างว่าประเทศไทยไม่ได้ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกาอย่างเพียงพอ ทั้งในเรื่องของการคุ้มครองข้อมูลยา การให้ในข้อมูลยาตามมาตรฐานของสหรัฐอเมริกา การไม่เชื่อมโยงระบบสิทธิบัตรกับการขึ้นทะเบียนยาสามัญเพื่อป้องกันมิให้มีการจำหน่ายยาสามัญออกสู่ตลาดก่อนยาสิทธิบัตรหมดอายุการที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศบังคับใช้สิทธิบัตรยา 3 รายการ อย่างไม่โปร่งใส และไม่มี การหารือกับเจ้าของสิทธิก่อน รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้สามารถอุทธรณ์การบังคับใช้สิทธิ ต่อศาล

2. นอกจากนี้ยังมีการละเมิดลิขสิทธิ์เคเบิลทีวีอย่างแพร่หลาย โดยไม่มีระบบการให้อนุญาตประกอบกิจการที่เชื่อมโยงกับเรื่องลิขสิทธิ์ ทั้งมีความล่าช้าในการจัดตั้งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถปราบปรามผู้ละเมิดได้ นอกจากนี้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่งานลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาได้อย่างเพียงพอ ทำให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์ซีดีและดีวีดี อยู่มาก การลงโทษไม่รุนแรงเพียงพอต่อผู้กระทำความผิด รวมทั้งมีการละเมิดลิขสิทธิ์หนังสือ ในอัตราสูงทำให้เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมสหรัฐอเมริกา

2.12.1.3 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

1. สหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการที่เข้มงวดขึ้นเพื่อกดดันให้ประเทศไทยปรับปรุงแก้ไขให้มีการบังคับใช้กฎหมาย ลดปัญหาอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของสินค้าที่มีทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกาและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดยิ่งขึ้น รวมทั้งอาจขอความมั่นใจเกี่ยวกับนโยบายการบังคับใช้สิทธิในสิทธิบัตรของไทย

2. ถึงแม้การจัดลำดับ PWL จะไม่เชื่อมโยงกับการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) โดยตรง แต่สหรัฐอเมริกาทบทวนการให้ GSP กับประเทศไทยในอนาคต เนื่องจากเงื่อนไขที่สหรัฐอเมริกาใช้ประกอบการพิจารณาการให้ GSP นอกจากการเปิดตลาด

การค้าและบริการแล้ว ยังต้องให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกาอย่างเพียงพอด้วย การทบทวนดังกล่าวอาจกระทบต่อการวางแผนการนำเข้าของผู้ประกอบการสหรัฐอเมริกาซึ่งจะเกิดความไม่แน่นอน และส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศไทย ในระยะสั้นได้ ทั้งนี้ประเทศไทยได้รับการต่ออายุ GSP ล่าสุด เป็นระยะเวลา 2 ปี ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2550 ถึง 31 ธันวาคม 2551 รวมสินค้าประมาณ 4,600 รายการ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม สำหรับสินค้าซึ่งอาจได้รับผลกระทบ ได้แก่ ยางเรเดียล และโพลีเอทิลีนเทรฟทาเรต ซึ่งเป็นสินค้าที่สหรัฐอเมริกากำลังพิจารณาว่าจะตัด GSP ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2550 นี้

3. การเลื่อนอันดับไทยไปอยู่ที่ PWL อาจทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยในสายตานักลงทุนต่างชาติไม่ดีเท่าที่ควร อาจทำให้นักลงทุนต่างชาติขาดความมั่นใจในการได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุน เช่น สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การคุ้มครองข้อมูลทางการค้า เป็นต้น

2.12.1.4. ข้อคิดเห็น

1. มาตรการ 301 พิเศษ เป็นมาตรการฝ่ายเดียวที่ประเมินโดยหน่วยงานของสหรัฐอเมริกาซึ่งไม่เป็นธรรมต่อประเทศคู่ค้า ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งมีนโยบายพัฒนาและปรับปรุงระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการบังคับใช้กฎหมายกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าของสิทธิในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงประชาชนและประเทศเป็นสำคัญด้วย มาตรการบางอย่างที่รัฐบาลนำมาใช้ได้พิจารณาถึงความจำเป็นอย่างรอบคอบแล้ว โดยยึดมั่นกฎหมายภายในประเทศและเคารพต่อกฎกติการะหว่างประเทศอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้เปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นและข้อกังวลของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพยายามร่วมมือกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหอย่างจริงจังอีกด้วย

2. ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ได้จัดส่งเอกสารชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการปราบปรามการละเมิด และการปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และได้จัดทำเอกสารชี้แจงตามประเด็นข้อกล่าวหาที่ปรากฏในรายงาน National Trade Estimate: NTE ให้แก่ USTR แล้วในเดือนเมษายนที่ผ่านมา ซึ่งนับเป็นครั้ง

แรกที่มีการทำข้อมูลในลักษณะนี้ อย่างไรก็ตาม ข้อคิดเห็นเหล่านั้นยังไม่ได้รับการพิจารณา
อย่างเป็นทางการ

2.12.1.5. แนวทางดำเนินงานต่อไป

1. รัฐบาลอาจส่งสัญญาณให้สหรัฐอเมริกาทราบว่ารัฐบาลไทยผิดหวังต่อการตัดสินใจของสหรัฐอเมริกาอย่างยิ่ง การจัดอันดับประเทศไทยไว้ที่ PWL อาจทำให้ประชาชนชาวไทยมีความรู้สึกในทางลบต่อสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในสถานการณ์ขณะนี้
2. กระทรวงพาณิชย์จะรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อแจ้งต่อสหรัฐอเมริกาเพิ่มเติม เพื่อยืนยันความชอบธรรมของประเทศไทย รวมทั้ง จะได้มีการหารือหน่วยงานของสหรัฐอเมริกา ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันโดยเร็ว
3. ประเทศไทยโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา และ USTR จะได้หารือเกี่ยวกับ IP plan of actions ในการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ต่อไป

2.12.2 ผลการพิจารณาสถานะของไทยภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐ มาตรา 301 พิเศษ ในอดีตจนถึงปัจจุบันและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องของไทย*

2.12.2.1 มกราคม 2532 สหรัฐอเมริกาตัดสินพิธีประโยชน์ทางการค้าที่ให้แก่ประเทศไทยภายใต้โครงการ GSP เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้ให้การคุ้มครองและบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์อย่างเพียงพอ

2.12.2.2 เมษายน 2535 สหรัฐอเมริกาจัดประเทศไทยอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่ไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอในระดับรุนแรงที่สุด (Priority Foreign Country – PFC) และสหรัฐอเมริกากู้ที่จะใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้ากับประเทศไทย

* กลุ่มงานเขตการค้าเสรีและองค์การการค้าโลก วันที่ 9 พฤษภาคม 2550

2.12.2.3 ปี 2536 รัฐบาลไทยได้ดำเนินการปราบปรามการละเมิดอย่างเข้มแข็งและจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเมิดลิขสิทธิ์งานภาพยนตร์และสิ่งบันทึกเสียง และได้ยกร่างแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ ได้ให้ความมั่นใจแก่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาว่าจะดำเนินการปราบปรามอย่างต่อเนื่องและจริงจัง แก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานอนุสัญญาเบอร์นะ ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส และความตกลงทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS Agreement) และจะจัดตั้งศาลพิเศษที่มีอำนาจเฉพาะในการพิจารณาคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจะช่วยให้การเยียวยาการละเมิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การให้คำมั่นของรัฐบาลในครั้งนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาปรับสถานะประเทศไทย จากประเทศที่อยู่ในบัญชี PFC เป็นประเทศที่ต้องจับตามองเป็นพิเศษ (Priority Watch List - PWL)

2.12.2.4 พฤศจิกายน 2537 ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ สหรัฐอเมริกาจึงได้ปลดประเทศไทยจากบัญชี PWL มาอยู่ในบัญชีประเทศที่ต้องจับตามอง (Watch List - WL) นับแต่นั้นเป็นต้นมา

2.12.2.5 สิงหาคม 2538 สหรัฐอเมริกาคืนสิทธิประโยชน์ทางการค้า (GSP) บางส่วน ให้แก่ประเทศไทย

2.12.2.6 มิถุนายน 2541 สหรัฐฯ คืน GSP ทั้งหมดที่เคยให้แก่ประเทศไทย เนื่องจาก รัฐบาลไทยให้คำมั่นที่จะปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการด้านทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างไทยกับ สหรัฐฯ ในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้ได้ผลอย่างจริงจัง

2.12.2.7 ปี 2542 ปี 2543 และปี 2544 กลุ่มพันธมิตรทรัพย์สินทางปัญญาสากล (International Intellectual Property Alliance - IIPA) ร้องเรียนว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์ซีดีละเมิดลิขสิทธิ์ และขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีบทลงโทษผู้กระทำละเมิดทางการค้าอย่างรุนแรงเพียงพอที่ยับยั้งการกระทำละเมิดในอนาคต

2.12.2.8 มิถุนายน 2544 สมาคมผู้ประกอบการด้านลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา 6 ราย ขอให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทบทวนการให้สิทธิ GSP แก่ประเทศไทย

2.12.2.9 เมษายน 2545 สหรัฐอเมริกากล่าวหาว่า การละเมิดผลิตภัณฑ์ซีดีเติบโตอย่างแพร่หลาย และการละเมิดซอฟต์แวร์ธุรกิจโดยผู้ใช้ปลายทางยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง (the significant and growing problems of optical media production and end-user piracy of business software remain largely unaddressed)

2.12.2.9 เมษายน 2546 ข้อกล่าวหาที่สำคัญของ USTR คือ มีการละเมิดลิขสิทธิ์อย่างกว้างขวางตามแนวชายแดน (the explosion of copyright piracy within [Thailand's] border) และมีการละเมิดผลิตภัณฑ์ซีดี การขโมยสัญญาณรายการทีวีและเคเบิลเพิ่มขึ้นในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง

2.12.2.10 พฤษภาคม 2547 สหรัฐอเมริกายังคงจัดประเทศไทยอยู่ในบัญชี WL โดยอ้างว่าประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการเติบโตของซีดีละเมิด การละเมิดลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และซอฟต์แวร์โดยผู้ใช้ปลายทาง รวมถึงการละเมิดสัญญาณรายการทีวีและเคเบิล

2.12.2.11 ปี 2548 สหรัฐอเมริกาชื่นชมความพยายามในการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย แต่ยังคงจัดประเทศไทยอยู่ในบัญชี WL เพื่อจับตามองความก้าวหน้าในการปราบปรามการละเมิดต่อไป โดยสหรัฐอเมริกาคาดหวังให้เห็นถึงปัญหาสำคัญ คือ การละเมิดผลิตภัณฑ์ซีดีโดยโรงงานผู้ผลิตยังคงขยายตัว กฎหมายซีดีไม่มีประสิทธิภาพ มีการถ่ายสำเนาเอกสารโดยละเมิด การละเมิดเคเบิลทีวี วีดีโอเกมส์ การละเมิดซอฟต์แวร์ธุรกิจโดยผู้ใช้ปลายทาง การละเมิดเพลงทางอินเทอร์เน็ต และมีการฉายภาพยนตร์ รายการทีวี ในโรงแรม บาร์ และภัตตาคาร ให้สาธารณชนชมโดยไม่ได้รับอนุญาต (the growing problem of optical disc piracy at plants in Thailand, as well as deficiencies in Thailand's optical disc legislation, piracy also remains high in the areas of photocopying of books, cable piracy, videogames piracy, business software end-user piracy, Internet piracy of music, and unauthorized

public performances of motion pictures and television programs in hotels, bars and restaurants.”

2.12.2.12 มิถุนายน 2547 เริ่มมีการเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรี ไทย - สหรัฐฯ (TUSFTA) สหรัฐอเมริกายังคงจัดไทยอยู่ในบัญชี WL เรื่อยมา โดยในปี 2549 ที่ผ่านมา สหรัฐอเมริกาอ้างว่าอัตราการละเมิดลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับสูง มีการละเมิดผลิตภัณฑ์ที่ตีสูงมากโดยโรงงาน เพราะกฎหมายซีดีที่อ่อนแอ (proliferation of optical disc pirate production at plants ... especially in light of comparatively weak optical disc legislation)

2.12.2.13 ปี 2548 ประเทศไทยได้สิทธิประโยชน์ทางการค้าจาก GSP เป็นมูลค่าประมาณ 3.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็น 18.1% ของมูลค่าการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาทั้งหมด ในช่วง 11 เดือนแรกของปี 2549 สินค้าส่งออกของประเทศไทยไปยังสหรัฐอเมริกามีมูลค่าราว 3.9 พันล้านเหรียญ (หรือ 19% ของสินค้าส่งออกของไทยทั้งหมดไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาจากเดือนมกราคมถึงพฤศจิกายน เพิ่มขึ้น 21.1 % ในช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า)

สรุปว่าภายใต้มาตรการ 301 พิเศษของสหรัฐอเมริกา สำนักงานผู้แทนทางการค้าของสหรัฐอเมริกาได้รับฟังความคิดเห็นในภาคส่วนของเอกชนโดยจัดลำดับประเทศที่ไม่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในส่วนของประเทศไทยนั้น สหรัฐอเมริกาเคยจัดให้อยู่ในระดับประเทศที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามากที่สุด และต่อมาประเทศไทยก็ได้มีการปรับปรุงจนในที่สุดสหรัฐอเมริกาได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในระดับประเทศที่ถูกจับตามอง แต่ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีแนวโน้มการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น และไม่ได้ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ กฎหมายของไทยไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่นักลิขสิทธิ์ได้อย่างเพียงพอ ทำให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์อยู่จำนวนมาก การลงโทษที่ไม่รุนแรงเพียงพอต่อผู้กระทำความผิด สหรัฐอเมริกาจึงเลื่อนสถานะของประเทศไทยจากประเทศที่ต้องจับตามอง เป็นประเทศที่ต้องจับตามองเป็นพิเศษ ส่งผลกระทบให้สหรัฐอเมริกาต้องใช้มาตรการที่เข้มงวดขึ้นเพื่อกดดันให้ประเทศไทยปรับปรุงแก้ไขให้มีมาตรการบังคับใช้กฎหมาย มีการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดยิ่งขึ้น

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางอาญาต่อการกระทำความผิดทรัพย์สินทางปัญญา กับมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.1 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นต้นตามมาตรา 27, 28, 29, 30 หรือสิทธิของนักแสดง
ตามมาตรา 52 ปรับสองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

- หากเป็นการกระทำเพื่อการค้า (มาตรา 31) จำคุกเดือนถึงสี่ปี ปรับ
หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การละเมิดลิขสิทธิ์ ขั้นรอง ตามมาตรา 31 ปรับหนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

- หากเป็นการกระทำเพื่อการค้า (มาตรา 70) จำคุก 3 เดือนถึงสองปี
ปรับห้าหมื่นบาท ถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การที่ไม่มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ ตามคำสั่งคณะกรรมการ
ลิขสิทธิ์หรือคณะกรรมการตามมาตรา 60 (มาตรา 71) จำคุกไม่เกินสามเดือน ปรับไม่เกิน
ห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำการขัดขวางหรืออำนวยการความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เข้าไป
ตรวจค้นตรวจสอบการกระทำความผิดพระราชบัญญัตินี้ หรือยึดอายัดเอกสารหรือสิ่งของเพื่อการ
ดำเนินคดีหรือคำสั่งให้มาให้ถ้อยคำหรือจัดส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อพิสูจน์ความผิด จำคุกไม่เกิน
สามเดือน ปรับไม่เกินห้าเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อสังเกต

ก. มีบทบัญญัติพิเศษให้ผู้ที่กระทำความผิดต้องระวางโทษตาม
พระราชบัญญัตินี้ แล้วกระทำความผิดอีกหลังพ้นโทษไม่ครบห้าปี ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของ
ความผิดนั้น (มาตรา 73)

ข. กรณีนิติบุคคลกระทำความผิดให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของ
นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย

ค. สิ่งที่ทำขึ้นหรือนำเข้ามาในประเทศอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามพระราชบัญญัตินี้ และยังเป็นลิขสิทธิ์ของผู้กระทำผิดให้ตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ส่วนสิ่งที่ใช้ในการกระทำผิดให้ริบเสีย (มาตรา 69, 70, 75)

ง. ให้จ่ายค่าปรับตามคำพิพากษาแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงกึ่งหนึ่งแต่ไม่กระทบถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือนักแสดงที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง สำหรับส่วนที่เกินจำนวนค่าปรับที่ได้รับนั้น (มาตรา 76)

จ. ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงซึ่งไม่ใช่การกระทำเพื่อการค้า (มาตรา 69 วรรคแรก, 70 วรรคแรก) ให้อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ (มาตรา 77)

สรุปได้ว่าตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ได้บัญญัติบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ไว้ โดยเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงและการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ดังนี้

บทกำหนดโทษสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง ได้แก่ มาตรา 69 กำหนดโทษในการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์แก่งานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ โดยตรงตามมาตรา 27 ถึง 30 ไว้ซึ่งเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น การทำซ้ำหรือดัดแปลง และการเผยแพร่งานต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เป็นต้น โดยมีโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท แต่ถ้าการกระทำความผิดเช่นนี้ เป็นการกระทำเพื่อการค้า ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทกำหนดโทษสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม ได้แก่ มาตรา 70 กำหนดโทษในการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์แก่งานสร้างสรรค์โดยทางอ้อมตามมาตรา 31 กล่าวคือ ผู้กระทำรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้ว่างานใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ และได้กระทำการงานนั้นดังนี้ เช่น ขายหรือเสนอขาย มีไว้เพื่อขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อหรือเสนอให้เช่าซื้อ เผยแพร่ต่อสาธารณชน แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร โดยให้ระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท แต่ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อการค้าก็ให้ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับผู้กระทำความผิดที่ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นี้ ได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อีก โดยพ้นโทษแล้วยังไม่ครบ กำหนดห้าปี ในมาตรา 73 ได้กำหนดไว้ให้ระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้นๆ ด้วย โดยบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดต้องโทษตามพระราชบัญญัตินี้เมื่อพ้น โทษแล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ อีก ต้องระวางโทษเป็นสอง เท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

นอกจากนี้การละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ผู้กระทำยังต้องรับผิดชอบในทางแพ่งต่อเจ้าของ ลิขสิทธิ์ด้วย เพราะการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นเป็นความผิดทางแพ่งเกี่ยวเนื่องกับทางอาญาด้วย ซึ่งในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 76 วางหลักไว้ว่า ค่าปรับที่ได้ชำระตามคำ พิพากษา ให้จ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการกระทบกระเทือนถึง สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์...ที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสำหรับส่วนที่เกินจำนวนเงิน ค่าปรับที่เจ้าของลิขสิทธิ์...ได้รับแล้วนั้น

3.1.1 การเยียวยาและการชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ได้กำหนดประเภทของ งานอันมีลิขสิทธิ์และให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้นๆ รวมทั้งมีมาตรการจัดการ กับ ผู้ที่กระทำละเมิดสิทธิ์ทั้งมาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญา แต่การละเมิดสิทธิ์ก็ได้ มีการกระทำกันอย่างแพร่หลาย และสร้างความเสียหายให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นอย่างมาก เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากงานนั้นๆ ได้แต่เพียงผู้เดียว ผลตอบแทนที่ ได้รับกลับมาหลังจากที่มีการลงทุนลงแรง และความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถตอบแทนเจ้าของ ลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่ผู้ที่ละเมิดลิขสิทธิ์มักจะได้ประโยชน์จากงานนั้นมากกว่าทั้งที่ไม่ได้ลงทุน ใดๆ การดำเนินคดีกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ก็ไม่ได้เยียวยาความเสียหายทางแพ่งให้กับเจ้าของ ลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่และยังมีการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ซ้ำอีก เจ้าของลิขสิทธิ์ส่วนมากจึงใช้ มาตรการทางอาญามาใช้บังคับกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์มากกว่าใช้มาตรการทางแพ่ง เพราะ มาตรการทางแพ่งไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่ แต่การ ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ใช่ผู้กระทำความผิดเสมอไป แต่อาจถูกชักจูงมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ เช่น การนำ เด็กมาเป็นเครื่องมือในการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์โดยให้ค่าตอบแทนเล็กน้อย หรือการว่าจ้าง แรงงานจาก ต่างจังหวัดซึ่งไม่มีการศึกษาที่สูงมาใช้แรงงานรับจ้างหน้าร้าน และขายของทั่วไป

รวมทั้งการขายสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ย่อมจะมีผลเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นธรรมดา โดยเฉพาะกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ที่มีได้กระทำเพื่อการค้า ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม คงมีผลกระทบเพียงเล็กน้อยที่มีต่อตัวผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น และความเสียหายมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นถ้ามีการแก้ไขมาตรการทางแพ่งของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ให้สามารถเยียวยาความเสียหายให้กับเจ้าของลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่ และการชดเชยค่าเสียหายของผู้ละเมิดลิขสิทธิ์นั้น ต้องจ่ายค่าเสียหายให้เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นจำนวนมาก จนไม่คุ้มกับการกระทำความผิด อาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถนำมายับยั้งการละเมิดลิขสิทธิ์ได้

3.2 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า

ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 กำหนดให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้านั้น สำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ การลงโทษต่อผู้กระทำความผิดมีกำหนดไว้ ดังนี้

แสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่นายทะเบียน หรือคณะกรรมการ ในการยื่นคำขอ คำคัดค้าน หรือเอกสารอื่นใดเกี่ยวกับการจดทะเบียน เปลี่ยนแปลงการจดทะเบียน การต่ออายุการจดทะเบียน หรือการขอเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม หรือการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายบริการ (มาตรา 107) จำคุกไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ปลอมเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร (มาตรา 108) จำคุกไม่เกินสี่ปี ปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อ (มาตรา 108) จำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นำเข้าในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมปลอม ตามมาตรา 108 (มาตรา 110 (1)) จำคุกไม่เกินสี่ปี ปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นำเข้าในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่เลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมปลอม ตามมาตรา 108 (มาตรา 110 (1)) จำคุกไม่เกินสี่ปี ปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้บริการ หรือเสนอให้บริการที่ใช้เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วมปลอมตามมาตรา 108 (มาตรา 110 (2)) จำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้บริการ หรือเสนอให้บริการที่เลียนเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วมปลอมตามมาตรา 108 (มาตรา 110 (2)) จำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แสดงเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมที่มีได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรว่าเครื่องหมายดังกล่าวได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรแล้ว (มาตรา 111(1)) จำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินที่มีเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมที่มีได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรว่าเครื่องหมายดังกล่าวได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรแล้ว (มาตรา 111(2)) จำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้บริการ หรือเสนอให้บริการโดยแสดงเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมที่มีได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรว่าเครื่องหมายดังกล่าวได้จดทะเบียนในราชอาณาจักรแล้ว (มาตรา 111(2)) จำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เจ้าของเครื่องหมายรับรองฝ่าฝืนมาตรา 90 โดยใช้เครื่องหมายรับรองที่ได้จดทะเบียนแล้ว กับสินค้า หรือบริการของตน และอนุญาตให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับรองโดยใช้เครื่องหมายนั้น (มาตรา 112) ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ขัดขวางการปฏิบัติงานของนายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ตรวจสอบ และยึดพยานหลักฐาน หรือทรัพย์สินที่อาจ

รับได้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติโดยไม่ต้องมีหมายค้น ตามมาตรา 106 ทวิ (มาตรา 112 ทวิ) จำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของนายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการเป็นไปตามพระราชบัญญัติ ตรวจค้น และยึดพยานหลักฐาน หรือทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามพระราชบัญญัติ หรือจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติโดยไม่ต้องมีหมายค้น ตามมาตรา 106 ตริ (มาตรา 112 ตริ) จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล กรณีการกระทำนั้นเกิดจากการสั่งการ การกระทำ หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามความผิดนั้น ๆ ด้วย (มาตรา 115)

สินค้าที่นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้รับทั้งสิน ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ (มาตรา 115)

สรุปได้ว่าหากบุคคลอื่นนำเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไปใช้หรือลอกเลียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของย่อมมีความผิดตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าโดยกฎหมายได้กำหนดโทษไว้ ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งโทษจำคุกและปรับ

หากมีผู้เลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้วนอกราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นนั้น กฎหมายอาญาได้กำหนดโทษไว้ ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือโทษปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งโทษจำคุกและปรับ

หากมีบุคคลอื่นทำการปลอมเครื่องหมายการค้าหรือนำสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอมดังกล่าวมาขายย่อมมีความผิดตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าซึ่งกฎหมายกำหนดโทษไว้ว่า ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือโทษปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งโทษจำคุกและปรับ

กรณีทำการปลอมเครื่องหมายการค้าหรือขายสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอมที่ได้จดทะเบียนไว้ นอกราชอาณาจักรก็มีความผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดโทษไว้ว่า

ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือโทษปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งโทษจำคุกและปรับ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ปลอมเครื่องหมายการค้าหรือผู้ที่นำสินค้าซึ่งใช้เครื่องหมายการค้าปลอมมาขาย กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องรับโทษเช่นเดียวกัน โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนเอาไว้สามารถฟ้องเอาผิดได้ทั้งผู้ที่ปลอมหรือผู้ที่นำสินค้าซึ่งใช้เครื่องหมายการค้าปลอมดังกล่าวมาขาย แม้ว่าสินค้าที่นำมาขายจะเป็นสินค้าที่ผ่านการใช้แล้วหรือที่เรียกกันว่าสินค้ามือสองก็ตาม หากเป็นสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอมก็ย่อมมีความผิดตามกฎหมาย

ส่วนกรณีมีกระทำความผิดซ้ำกฎหมายได้กำหนดการเพิ่มโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นการเพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำเป็นทวีคูณคือผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซ้ำอีก เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี ให้วางโทษทวีคูณ ซึ่งมีบัญญัติไว้ใน มาตรา 113 ว่า “บุคคลใดกระทำความผิดต้องระวางโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบกำหนดห้าปี กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อีกให้วางโทษเป็นทวีคูณ”

3.2.1 โทษตามประมวลกฎหมายอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 ผู้ใด เอาชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แจ้งความ รายการแสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่นนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรานี้ เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา 273 ผู้ใดปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ซึ่งได้จดทะเบียนแล้วไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 274 ผู้ใดเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้วไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 275 ผู้ใดนำเข้าไปในราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่าย ซึ่งสินค้า

อันเป็นสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 272 (1) หรือสินค้าอันเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นตามความในมาตรา 273 หรือมาตรา 274 ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ

3.2.2 การเยียวยาและการชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า

การเยียวยาและการชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แต่เกิดความเสียหายแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องดำเนินการฟ้องคดีนี้ต่อศาลทางแพ่งโดยการนำหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มาปรับใช้โดยอนุโลม และรวมทั้งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับการละเมิดเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 438 มาปรับใช้

3.3 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตร

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร ว่าด้วยการประดิษฐ์ฉบับนี้ได้บัญญัติโทษสำหรับการกระทำใด ๆ อันถือว่าเป็นความผิดทางอาญาไว้ ดังนี้¹

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตร เปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ หรือให้บุคคลใดตรวจหรือคัดสำเนารายละเอียดการประดิษฐ์ อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนมาตรา 21 หรือเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดการประดิษฐ์ที่อธิบดีฯ ได้สั่งให้ปกปิดไว้เป็นความลับ อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 23 วรรคสอง ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดการประดิษฐ์ที่อธิบดีฯ ได้สั่งให้ปกปิดไว้เป็นความลับ อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 23 วรรคสอง ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนิติธรรม, 2545), หน้า 185-229.

บุคคลได้ใช้ข้อความอันเป็นการแสดงสิทธิบัตรเท็จ อันได้แก่ แสดงการได้รับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "สิทธิบัตรไทย" หรืออักษร สบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมายเช่นเดียวกัน หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเดียวกัน ให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืนตามมาตรา 75 หรือแสดงการรอรับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "รอรับสิทธิบัตร" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืนตามมาตรา 76 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36 เช่น ทำการผลิตซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร และผลิตซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรเป็นต้น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดยื่นขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ไปซึ่งสิทธิบัตร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร ว่าด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติโทษสำหรับการกระทำใด ๆ อันถือว่าเป็นความผิดทางอาญาไว้

ในกรณีที่ยกเว้นมิให้มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้กระทำการที่กฎหมายห้ามไว้ย่อมมีความผิดและมีโทษทางอาญาดังนี้

- เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตร เปิดเผยรายละเอียดการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือให้บุคคลใดตรวจหรือคัดสำเนารายละเอียดการออกแบบผลิตภัณฑ์ อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 21 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ก่อนมีการประกาศโฆษณาตามมาตรา 65 ประกอบมาตรา 28 บุคคลใดเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยรู้อยู่แล้วว่าการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์นั้น มีผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้แล้ว อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 65 ประกอบด้วยมาตรา 22 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลได้ใช้ข้อความอันเป็นการแสดงสิทธิบัตรเท็จ อันได้แก่ แสดงการได้รับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "สิทธิบัตรไทย" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเดียวกัน ให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืนตามมาตรา 75 หรือแสดงการขอรับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "ขอรับสิทธิบัตร" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาแบบผลิตภัณฑ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืนตามมาตรา 76 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36 เช่น ใช้แบบผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร หรือมีไว้เพื่อขายซึ่งแบบผลิตภัณฑ์ที่ใช้แบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิบัตรแบบผลิตภัณฑ์ ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดยื่นขอรับสิทธิบัตรแบบผลิตภัณฑ์โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ไปซึ่งสิทธิบัตร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร โทษในความผิดเกี่ยวกับอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ได้บัญญัติโทษสำหรับการกระทำใด ๆ อันถือว่าเป็นความผิดทางอาญาไว้

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการขอรับอนุสิทธิบัตร ได้เปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ หรือให้บุคคลใดตรวจหรือคัดสำเนารายละเอียดการประดิษฐ์ อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 21 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดซึ่งรู้ว่าการประดิษฐ์นั้น ได้มีผู้ยื่นคำขอรับอนุสิทธิบัตรไว้แล้ว เปิดเผยแพร่สาระสำคัญหรือรายละเอียดการประดิษฐ์ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ หรือกระทำโดยประการอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขอรับอนุสิทธิบัตร ก่อนการประกาศโฆษณาตามมาตรา 28 อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 22 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดรวมทั้งผู้ขอรับสิทธิบัตรเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียด การประดิษฐ์โดยรู้ถือว่าอริบดีย ได้สั่งให้ปกปิดไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์แก่ความมั่นคงแห่ง ประเทศไทย อันเป็นการกระทำซึ่งฝ่าฝืนตามมาตรา 65 ทศ ประกอบมาตรา 23 ต้องรับโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดใช้ข้อความอันเป็นการแสดงสิทธิบัตรเท็จ อันได้แก่ แสดงการ ใ้ได้รับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "อนุสิทธิบัตรไทย" หรืออักษร อสบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมายเช่นเดียวกัน หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเดียวกัน ให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืน ตามมาตรา 75 หรือแสดงการขอรับสิทธิบัตรด้วยการใช้คำว่า "ขอรับอนุสิทธิบัตร" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏที่ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในการโฆษณาการประดิษฐ์โดยไม่มีสิทธิ อันเป็นการฝ่าฝืนตามมาตรา 76 ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำอย่างใด ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงอนุสิทธิบัตร ย่อม ถือว่าเป็นการละเมิดอนุสิทธิบัตร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บุคคลใดยื่นขอรับอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์โดยการแสดงข้อความอัน เป็นเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ไปซึ่งอนุสิทธิบัตร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วนกรณีที่มีผู้กระทำความผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตรนี้ไม่มีตัวบท กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้เพิ่มเติมโทษสำหรับผู้กระทำความผิดซ้ำเหมือนกับ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า

3.4 ความรับผิดทางแพ่ง

3.4.1 ความหมายของค่าเสียหายในทางละเมิด

ค่าเสียหายทางละเมิด อาจแบ่งออกตามความมุ่งหมายในการกำหนดได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (COMPENSATORY DAMAGES) กับ ค่าเสียหายแบบเป็นโทษหรือค่าเสียหายเชิงลงโทษ (PUNITIVE DAMAGES)

1. ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทน (COMPENSATORY DAMAGES) เป็นค่าเสียหายในลักษณะ “สินไหมทดแทน” ที่ผู้ละเมิดจะต้องจ่ายชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนถูกกระทำละเมิดให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีความเสียหายที่ปรากฏในรูปของตัวเงินค่าใช้จ่าย รายได้ที่ขาดไป หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักเกณฑ์ของซีวิลลอว์ ส่วนทางคอมมอนลอว์ถือหลักการผสมคือจะกำหนดค่าเสียหายแบบเป็นโทษเพื่อลงโทษตอบแทนแก่ผู้ละเมิดด้วย ค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนมีลักษณะสำคัญดังนี้

1.1 เป็นการชดใช้ทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจริงๆ

1.2 ปกติฝ่ายผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับให้ปรากฏต่อศาล
ค่าเสียหายในคดีละเมิด

1.3 อาจผ่อนชำระค่าเสียหายได้เป็นงวดๆ หรือเป็นรายปี ลักษณะนี้มีเฉพาะตามระบบซีวิลลอว์ซึ่งผู้เขียนเข้าใจว่าภายใต้หลักการที่ถือว่าละเมิดเป็นหนี้ทางแพ่งอย่างหนึ่ง จึงยอมมีการผ่อนชำระค่าเสียหายได้เหมือนหนี้ประเภทอื่นๆ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (B.G.B.) มาตรา 843 มาตรา 844 และมาตรา 845 การจ่ายค่าขาดรายได้ให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดแก่ร่างกายหรืออนามัย การจ่ายค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูแก่บุคคลที่สามในกรณีผู้อุปการะถูกกระทำละเมิดถึงตาย และการจ่ายค่าขาดแรงงานแก่บุคคลที่สามนั้นอาจจ่ายเป็นรายได้โดยมีหลักประกัน และตาม ป.พ.พ. มาตรา 44 วรรคสอง ค่าเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนได้ภายในระยะเวลา 2 ปี โดยแก้ไขคำพิพากษาส่วนทาง คอมมอนลอว์ทั้งในอังกฤษและสหรัฐอเมริกาต่างมีหลักการชำระค่าเสียหายคราวเดียว (SINGLE RECOVERY PRINCIPLE) ซึ่งคงสืบเนื่องจากแนวคิดปะปนระหว่างทางละเมิดกับทางอาญา ทำให้ค่าเสียหายทางละเมิดมีลักษณะเด็ดขาดไม่มีการแก้ไขหรือผ่อนชำระ หลักตายตัวของ คอมมอนลอว์เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในเรื่อง “ค่าเสียหายในอนาคต” เพราะศาลได้ แต่ประมาณการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเมื่อผิดพลาดตกหล่นก็ไม่อาจแก้ไขได้ในภายหลัง

2. ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ (PUNITIVE DAMAGES) หรือบางครั้งเรียกว่า EXEMPLARY DAMAGES และ VINDICATIVE DAMAGES) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายเพื่อตอบแทนความรุนแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์ตั้งใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น การกำหนดค่าเสียหายแบบนี้เป็นหลักเกณฑ์ของคอมมอนลอว์โดยเฉพาะ ดังนั้น

ค่าเสียหายทางละเมิดของคอมมอนลอว์จึงกำหนดโดยวัตถุประสงค์ควบคู่กันทั้งให้เป็นค่าสินไหมทดแทนและเพื่อลงโทษผู้ละเมิดด้วย² ลักษณะสำคัญของค่าเสียหายแบบเป็นโทษ มีดังนี้

2.1 เป็นค่าเสียหายที่กำหนดลงโทษตอบแทนผู้กระทำละเมิดเพื่อปรามมิให้ทำมิชอบเช่นนั้นอีก และขณะเดียวกันยังเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำตามด้วย

2.2 ฝ่ายโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายส่วนนี้ เพราะศาลจะพิจารณากำหนดเองตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะความร้ายแรงแห่งละเมิดสภาพและปริมาณความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย

2.3 เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่ชดใช้ทดแทนความเสียหายจริงๆ (ถ้ามี) แต่ในบางคดีอาจไม่ปรากฏความเสียหายจริงที่จะทดแทนศาลก็จะกำหนดแต่ค่าเสียหายแบบเป็นโทษนี้ให้อย่างเดียว

2.4 ศาลจะกำหนดให้เฉพาะกรณีละเมิดที่มีพฤติการณ์รุนแรง มีลักษณะการกระทำเช่นเดียวกับในคดีอาญา เช่น การใช้กำลังทำร้าย ข่มขู่หลอกลวง ฉ้อฉลซึ่งผู้ละเมิดมุ่งหมายให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย หรือมุ่งหมายให้ผู้เสียหายอับอายหรือถูกเหยียดหยาม

กล่าวโดยสรุปค่าเสียหายในเชิงลงโทษ หมายความว่า ค่าเสียหายในทางแพ่งซึ่งกำหนดให้เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายในเชิงทดแทนอันมีสาเหตุมาจากลักษณะหรือพฤติการณ์ของจำเลยที่ได้กระทำละเมิดโดยจงหรือเจตนา ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง กระทำตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอื่น เจตนาชั่วร้าย อันเป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้ทำละเมิด และเพื่อป้องปรามมิให้กระทำมิชอบเช่นนั้นอีกและขณะเดียวกันยังมุ่งเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นมิให้กระทำเช่นนั้นด้วย แต่จะไม่กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษสำหรับการกระทำละเมิดที่เป็นความสะเพร่าเล็กน้อยหรือประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา

3.4.2 การกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งในคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทย

² คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ค่าเสียหายในคดีละเมิด”, วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 7, ฉบับที่ 3: หน้า 25-30.

การชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งในคดีละเมิดนั้น ศาลไทยยึดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่วางหลักว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้สถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยโจทก์ต้องสามารถพิสูจน์ให้ได้ว่า มีความเสียหายเกิดขึ้นเท่าไร ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ ศาลจะวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ซึ่งจะเห็นได้ว่า ซึ่งความมุ่งหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีเมื่อมีการกระทำละเมิดก็คือ ให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเมื่อไม่มีการละเมิด ซึ่งเป็นการกำหนดค่าเสียหายให้ตามที่เสียหายจริงเท่านั้น ซึ่งค่าเสียหายที่จะได้รับชดใช้ นั้น เป็นการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริงตามหลักของการกระทำละเมิด ไม่สามารถได้รับการชดใช้ค่าเสียหายมากไปกว่านี้ ซึ่งผิดกับต่างประเทศที่มีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษในคดีแพ่ง จนทำให้ผู้กระทำละเมิดได้รับความเสียหายมาก ไม่คุ้มกับรายได้ที่ได้มาจากการกระทำละเมิด และทำให้ผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์เกิดความเกรงกลัวและเลิกกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ไปเอง

3.5 มาตรการต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3.5.1 คำนำ

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามนายทุน หรือตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการลักลอบค้ายาเสพติด กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับกรณีดังต่อไปนี้ คือ 1. ใช้กับข้อหาผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือสมคบสนับสนุน ช่วยเหลือหรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว 2. ต้องเป็นกรณียาเสพติดที่ระบุในกฎกระทรวง คือ เฮโรอีน มอร์ฟิน ผีน โคคาอีน อาเซติก แอนไฮไดรด์ อาเซติลคลอไรด์ เอทิลดีนไดอะเซเตต กัญชา วัตถุออกฤทธิ์กลุ่มแอมเฟตามีน แอลเอสดี และ อีเฟดรีน

กฎหมายฉบับนี้กำหนดมาตรการพิเศษเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปราบปราม 3 ประการ

1. มาตรการสมคบ โดยกำหนดให้การกระทำที่เป็นการสมคบหรือร่วมกันเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิด ซึ่งเป็นการขยายความรับผิดชอบทางอาญาให้กว้างขึ้น เพื่อให้มีโอกาสจับกุมนายทุนหรือตัวการสำคัญมาลงโทษ

2. มาตรการริบทรัพย์สิน ในอดีตการปราบปรามยาเสพติด มุ่งเน้นไปที่การปราบปรามผู้กระทำความผิดและยาเสพติด ในขณะที่เงินยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการค้ายาเสพติดที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้มีบุคคลเข้ากระทำความผิด เพื่อหวังความร่ำรวยจากผลตอบแทนในการค้ายาเสพติด นอกจากนั้นเงินได้จำนวนมากมาขายนี้เอง ที่ทำให้กลุ่มองค์กรอาชญากรรมมีอิทธิพลโดยการนำเงินเหล่านี้ไปเป็นสินบนแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษทางอาญา หรือถึงแม้บุคคลดังกล่าวจะถูกจับกุมและลงโทษก็ตาม บรรดาอาชญากรเหล่านี้ก็มิได้เกิดความเกรงกลัว เพราะเหตุผลว่าในระหว่างที่ตนถูกคุมขังนั้น ครอบครัวของผู้กระทำความผิดก็ไม่ได้ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากเงินได้จากการกระทำความผิดนั้นมีจำนวนมากมายและถูกเก็บสะสมไว้เลี้ยงครอบครัว อีกทั้งเงินดังกล่าวก็จะถูกนำมาใช้เป็นทุนในการกระทำความผิดต่อไป เมื่อผู้กระทำผิดพ้นโทษออกมา ดังนั้น เพื่อให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดถูกปราบปรามอย่างเด็ดขาด จึงต้องทำการตัดทอน หรือทำลายแหล่งเงินทุนขององค์กรอาชญากรรมโดยการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

3. มาตรการขยายเขตอำนาจศาลโดยศาลจะมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิด แม้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกประเทศไทยได้หากเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งตามกฎหมาย

3.5.2 การริบทรัพย์สิน

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นผลตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำความผิดจะมีมูลค่ามหาศาลหากเทียบกับการกระทำความผิดทางอาญาอย่างอื่นทั่ว ๆ ไป ซึ่งผลกำไรที่ได้รับมานี้เองเป็นแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดอยู่แล้วยังคงลงมือกระทำความผิดต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุดจนกว่าจะถูกจับกุมได้ ลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบันมีการดำเนินการในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งในองค์กรจะประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมาก โดยลักษณะของการกระทำความผิดจะมีการวางแผนการที่ค่อนข้างซับซ้อนและรัดกุม จึงทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทำได้ยาก ดังจะเห็นได้ว่าการจับกุมผู้ลักลอบค้ายาเสพติดเป็นเพียงการจับกุมบรรดานักค้ายาเสพติดรายย่อยเท่านั้น แต่บรรดานายทุนใหญ่ผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดนั้นกฎหมายไม่สามารถเข้าถึงตัวบุคคลดังกล่าวเพื่อจับกุมมาดำเนินคดีได้

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ขึ้นมาใช้บังคับ โดยเป็นกฎหมายที่มี

คุณลักษณะพิเศษหลายประการที่จะนำมาใช้ปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะการมุ่งเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติดระดับนายทุนและตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด รวมทั้งมุ่งที่จะริบพรรคททรัพย์สินที่ได้รับมาจากการค้ายาเสพติดเพื่อจำกัดแหล่งเงินทุนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 จึงได้กำหนดให้มีมาตรการสำคัญ 3 ประการ คือ

- มาตรการขยายเขตอำนาจของศาลไทย เนื่องจากอาชญากรรมด้านยาเสพติดมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีเครือข่ายการกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกันในหลายประเทศ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัย จึงจำเป็นที่ประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันปราบปรามอาชญากรเหล่านี้ โดยการบัญญัติให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดสากล

- มาตรการสมคบกำหนดให้บุคคลที่ตกลงกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน เรื่องของการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และครอบครองเพื่อจำหน่าย มีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้ยังไม่มีการกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันก็เป็นความผิดสำเร็จตามกฎหมายแล้ว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถจับกุมตัวผู้สั่งการหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดลงโทษได้

- มาตรการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์ ตามกฎหมายอาญา ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบ กฎหมายฉบับนี้จึงได้ขยายความหมายของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบให้กว้างออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพัน กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทรัพย์สินที่ริบ กรณีนี้เป็นทรัพย์สินที่เอื้อในการกระทำความผิด คือ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ที่สำคัญก็คือ การริบทรัพย์สินของกลาง กรณีนี้ กำหนดให้ริบทรัพย์สินทั้งสิ้น แม้จำเลย ในคดีนั้นไม่ถูกลงโทษ ตามคำพิพากษาก็ตาม แต่การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ก็จะต้องพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และเจ้าของทรัพย์สินตามกระบวนการดังนี้

- โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ฟังได้ว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- เจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีเหตุผลอันควรสงสัยว่ามีการนำทรัพย์สินของตนไปใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี

ถ้าเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ไม่ได้ หรือไม่มีผู้ใดร้องขอเข้ามาในคดี ก็ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมา เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มา โดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่น หรือ ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

3.6 มาตรการต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.6.1 คำนำ

การฟอกเงินเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้เสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมายและทำให้รายได้นั้นมีที่มาโดยชอบ จึงอาจกล่าวได้ว่าการฟอกเงินเป็นวิธีการที่บุคคลกระทำต่อตัวทรัพย์สินหรือเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยการแปรสภาพ เปลี่ยนรูป หรือแปลงให้ทรัพย์สิน หรือเงินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินใหม่ เปรียบเสมือนการทำให้เงินหรือทรัพย์สินที่สกปรกกลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่สะอาด ทั้งนี้เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึงข้อจำกัดของมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาซึ่งลักษณะของทรัพย์สินที่กฎหมายสามารถดำเนินการได้มีลักษณะค่อนข้างแคบ ส่งผลให้กระบวนการทางอาญาไม่สามารถติดตามและดำเนินการกับทรัพย์สินที่ถูกนำไปฟอกซึ่งมีลักษณะกว้างขวางกว่าได้ อีกทั้งพัฒนาการของการกระทำความผิดเปลี่ยนแปลงไปมากทำให้

ยากแก่การติดตามพิสูจน์ความผิด เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ความผิดได้จึงส่งผลให้การบังคับโทษแก่ทรัพย์สินดังกล่าวไม่อาจกระทำได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงเป็นมาตรการที่สกัดกั้นมิให้มีการนำเงินจากการกระทำผิดไปฟอกโดยกำหนดวิธีการในการจัดการกับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเหล่านั้น ซึ่งมาตรการริบที่สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ มาตรการริบทรัพย์สิน โดยการริบทรัพย์สินตามกฎหมายนี้มุ่งประสงค์ที่จะดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดเนื่องจากเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวเป็นสิ่งที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการดำเนินการดังกล่าวนี้ย่อมเป็นไปในเชิงของการลงโทษ นอกจากนี้ผลพลอได้จากการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินคือ ผลจากการริบทรัพย์สินตามกฎหมายดังกล่าว ย่อมเป็นการตัดช่องทางหรือแหล่งเงินทุนขององค์กรอาชญากรรม เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมย่อมต้องใช้จ่ายเงินในการกระทำความผิด เมื่อกฎหมายให้ริบทรัพย์สินและเงินได้ทั้งหลายไปแล้ว องค์กรอาชญากรรมก็จะขาดซึ่งปัจจัยดังกล่าว ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรการดังกล่าวนี้เป็นเสมือนวิธีการเพื่อความปลอดภัย

มาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ขยายหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาที่มีอยู่เดิม โดยให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายกำหนดได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงถึงว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้วกี่ครั้ง หรือตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม ซึ่งการริบทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา โดยกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้นำเอามาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ไปเสริมกับมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกดำเนินการริบทรัพย์สินในทางอาญาตามกฎหมายอื่น ๆ ได้ จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดนั้นได้แม้จะไม่มีผู้ถูกลงโทษในการกระทำความผิดนั้นตามคำพิพากษาในคดีอาญาก็ตาม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อนำเอามาตรการการริบทรัพย์สินทางแพ่งของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาดำเนินการริบทรัพย์สินทางอาญา ย่อมจะเป็นมาตรการเสริมซึ่งกันและกันเพื่อใช้ทำลายอำนาจทางการเงินและเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมไม่ให้สามารถ

นำเงินได้จากการกระทำความผิดไปฟอกจนทำให้เกิดเป็นเงินที่ถูกกฎหมายและองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถนำเงินดังกล่าวมามาใช้สนับสนุนการกระทำความผิดได้อีก

3.6.2 มาตรการสำคัญตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สรุปหลักการสำคัญต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มีดังนี้

3.6.2.1 การกำหนดโทษในทางอาญา

ก. การกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาเป็นการกำหนดความผิดทางอาญาเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยเฉพาะซึ่งเป็นการลงโทษผู้ที่กระทำกับเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน โดยโอน แปรสภาพหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการปกปิด อำพรางที่มาของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว เนื่องจากข้อกำหนดและบทลงโทษผู้ที่กระทำผิดในลักษณะนี้ กอปรกับเป็นลักษณะของฐานความผิดที่สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนา 1988 ที่ให้ประเทศภาคีกำหนดให้การกระทำความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติกำหนดฐานความผิดในการฟอกเงินไว้ดังนี้

มาตรา 5 “ผู้ใด

(1) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

ข. การกำหนดให้มีมาตรการลงโทษผู้สนับสนุน หรือผู้ช่วยเหลือ ผู้พยายามกระทำความผิด หรือผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ด้วยรูปแบบและการฟอกเงินที่ซับซ้อน เพื่อหลบเลี่ยงจากการตรวจสอบและถูกจับกุม โดยการแบ่งหน้าที่กันระหว่างผู้รับประโยชน์ หรือการประสานงานกับบุคคลในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ทำให้การกระทำ

ความผิดฐานฟอกเงินนั้นอาจเกี่ยวข้องกับคนมากกว่าหนึ่งคน จึงกำหนดบทลงโทษในความผิดฐานฟอกเงินให้ครอบคลุมไปถึงบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนหรือทำการสมคบกันเพื่อกระทำความผิด ตลอดจนผู้พยายามกระทำความผิดด้วย

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กำหนดบทลงโทษผู้ที่สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดไม่ว่าก่อนหรือขณะกระทำความผิดหรือจัดหา หรือให้เงิน หรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนี หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษหรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ส่วนผู้ที่พยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน และผู้สมคบเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงิน (ได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกัน) ให้รับโทษเช่นเดียวกับตัวการที่กระทำความผิด อันถือว่าเป็นบทลงโทษที่หนักพอสมควร ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 8 และมาตรา 9 เพราะการสนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ได้รับโทษเพียงสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุน ส่วนการพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 นั้นได้รับโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น หรือในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้รับร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 กำหนดให้ผู้ที่เป็นตัวการได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดดังกล่าวเท่านั้น

ค. การกระทำความผิดฐานฟอกเงินนอกราชอาณาจักรการฟอกเงินนั้นมันจะมีการยกย้าย ถ่ายโอนเงินหรือทรัพย์สิน เพื่อปิดบังอำพรางที่มาของเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ผนวกกับการกระทำความผิดในรูปขององค์กร อาชญากรรมซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายและใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชญากรรม ทำให้อาชญากรสามารถฟอกเงินได้หลากหลายรูปแบบ รวดเร็วและติดตามได้ยาก โดยเฉพาะการกระทำการข้ามอาณาเขตรัฐ เช่น การโอนเงินระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติขยายเขตอำนาจศาล³ เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่แม้จะกระทำนอกประเทศไทย แต่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องรับโทษในประเทศไทย ดังนี้

มาตรา 6 “ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(1) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(3) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมิได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ในวรรคท้ายที่บัญญัติให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้นหมายความว่าห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือว่าจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับแล้ว

³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542), หน้า 93-94.

ง. การกำหนดโทษพิเศษในบางกรณี เนื่องจากความร้ายแรงของอาชญากรรมการฟอกเงินที่มีผลกระทบต่อสังคมและโดยทั่วไปมักมีความยุ่งยากซับซ้อนในการตรวจสอบ ติดตามร่องรอยของการกระทำความผิดและการดำเนินคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอยู่แล้ว หากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้บริหารสถาบันการเงินเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ย่อมมีแนวโน้มที่จะส่งผลเสียหาย และความยากลำบากในการตรวจสอบ จับกุมและดำเนินคดีจะมากขึ้นทวีคูณ รวมทั้งอาชญากรในคราบเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้บริหารสถาบันการเงินสามารถอาศัยโอกาสและอำนาจของรัฐหรืออำนาจในการบริหารสถาบันการเงินนั้น ๆ กระทำความผิดฐานฟอกเงินได้โดยง่าย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดโทษในกรณีพิเศษบางกรณี ได้แก่

- ลงโทษหนักขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือในการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับความผิดในการฟอกเงิน

- กรณีลงโทษแก่นิติบุคคล ให้ลงโทษแก่ผู้บริหารนิติบุคคลด้วย เว้นแต่บุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.6.2.2 การใช้มาตรการทางแพ่ง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดมาตรการทางแพ่งที่นำมาใช้ดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเอาไว้ดังต่อไปนี้

ก. การตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐสามารถบ่งชี้ ติดตามร่องรอย และการประเมินค่าทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การริบทรัพย์สินได้ เช่น การตรวจสอบจากข้อมูลและรายงาน ธุรกิจหรือการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ทั้งนี้ เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน ทั้งนี้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าถ้ารอเอาหมายค้นเสียก่อน ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานเหล่านั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กรณีดังกล่าวกฎหมายให้อำนาจพิเศษแก่คณะกรรมการหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือเจ้าพนักงานผู้ที่ได้รับ

มอบหมาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติพิเศษแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานเข้าไปค้นในเคหสถานโดยไม่มีหมายค้น อย่างไรก็ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเข้าไปดำเนินการโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะมีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้กำกับการอยู่แล้ว และดำเนินการภายใต้เงื่อนไขตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วยอีกประการหนึ่งตามมาตรา 38 วรรคสอง ได้กำหนดว่ากรณีเข้าไปค้นในเคหสถานหรือสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ นั้น ถ้าผู้ที่เข้าไปค้น ในเคหสถานหรือสถานที่หรือยานพาหนะไม่ใช่คณะกรรมการธุรกรรมหรือไม่ใช่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ให้ไปดำเนินการดังกล่าวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องแสดงเอกสารหนังสือการรับมอบหมายดังกล่าวพร้อมด้วยบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ จะต้องแสดงหลักฐานดังกล่าวต่อ ผู้ครอบครองเคหสถาน สถานที่หรือยานพาหนะที่จะทำการตรวจค้นนั้นเสียก่อน

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรักษา และใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มาอีกด้วย กล่าวคือ บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

ข. การใช้วิธีการชั่วคราว เนื่องจากผู้ประกอบการอาชญากรรมจะพยายามหลีกเลี่ยงจากการคุกคามของมาตรการริบทรัพย์สินเสมอ เช่น ในกรณีของนักค้ายาเสพติด ก็จะมีการซ่อนเร้นเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด รวมทั้งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการลักลอบค้ายาเสพติด ยิ่งหากรู้ว่ามี การตรวจสอบทรัพย์สินโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและอาจมีการริบทรัพย์สินของตนแล้ว บรรดาอาชญากรรมจะหาทางซุกซ่อนหรือจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ต้องสงสัยของตนทันที จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วคราวก่อนจะถึงขั้นตอนในการริบทรัพย์สิน ซึ่งต้องกระทำโดยเร็วที่สุดนับแต่ทราบเหตุอันควรต้องดำเนินการ เพื่อป้องกันการโอนหรือจำหน่าย โดยวิธีการใด ๆ อันจะเป็นผลเสียหายต่อการริบทรัพย์สินซึ่งสามารถริบได้ มาตรการชั่วคราวที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้แก่ การยับยั้งการทำธุรกรรม

ที่น่าสงสัยและการยึดหรืออายัดทรัพย์สินกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใด ที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ค. การใช้วิธีสืบสวนพิเศษเทคนิคการสืบสวนพิเศษมีความมุ่งหมายในการช่วยเหลือสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐสามารถตรวจสอบผู้กระทำความผิดอาญา รวมทั้งในการติดตามเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ เพื่อริบให้ตกเป็นของแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการสำหรับการใช้เทคนิคพิเศษนี้เป็นมาตรการอื่นนอกเหนือจากมาตรการทางกฎหมาย เพื่อใช้ในการบ่งชี้และติดตามทรัพย์สินซึ่งอาจริบได้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สามารถเรียกตรวจสอบหรือยึดเอกสารการเงินหรือข้อมูลลูกค้าและธุรกรรมจากสถาบันการเงินได้ เนื่องจากการฟอกเงินเกี่ยวข้องกับเส้นทางการไหลเวียนของเงินที่อาชญากรจงใจที่จะทำให้ยุ่งยากซับซ้อนขึ้น ทั้งเพื่อการหลบซ่อนอำพรางไม่ให้ผู้ใดรู้ถึงที่มาที่มิชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อติดตามคนทั่วไปให้เชื่อว่าเงินทองทรัพย์สินที่ตนได้มาเป็นเงินทองทรัพย์สินที่ได้มาโดยการประกอบอาชีพสุจริต รวมทั้งใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเพื่อให้สามารถทำธุรกรรมได้รวดเร็วและติดตามร่องรอยได้มากยิ่งขึ้น การทำเช่นนี้ ทำให้งานของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในการติดตามสืบค้นถึงต้นตอหรือความเป็นมาของทรัพย์สินที่สงสัยจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีนอกเหนือจากที่มีในคดีธรรมดา เช่น การติดตามดักฟังโทรศัพท์ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเข้าถึงข้อมูลบางอย่าง

ง. การนำเอาหลักการหลักการการพิสูจน์มาใช้เนื่องจากเป็นการยากลำบากที่จะพิจารณาเบื้องต้นว่า ทรัพย์สินส่วนใดหรือจำนวนเท่าใด น่าจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มาตรา 51 วรรคสอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดแนวทางซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานว่า หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สิน เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือเคยเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริตแล้วแก่กรณี

เมื่อกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้ว พนักงานอัยการซึ่งยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ก็จะต้องนำสืบให้เข้าข้อสันนิษฐานว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จากนั้นผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์แล้วแต่กรณี จะต้องพิสูจน์หรือแสดง

ข้อเท็จจริงหักล้างข้อสันนิษฐาน ซึ่งถ้าศาลเชื่อหรือฟังขึ้น ก็จะเป็นผลให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าศาลไม่เชื่อข้อเท็จจริงที่แสดงต่อศาล ศาลก็จะสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

จ. การใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่งความผิดฐานฟอกเงิน เป็นมาตรการที่จะโจมตีตัวบุคคลโดยเฉพาะ เพื่อให้รับโทษทางอาญา ส่วนการริบทรัพย์สินในทางแพ่งเป็นมาตรการที่จะโจมตีตัวทรัพย์สิน เพราะตามกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ดี ต้องริบตามกฎหมายอาญา ปกติจะมีขั้นตอนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะทำให้มาตรการริบทรัพย์สินประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น กฎหมายหลายประเทศได้กำหนดหลักการดำเนินการ ริบทรัพย์สินในทางแพ่งไว้ โดยแทนที่จะต้องไปจับกุมฟ้องร้องตัวผู้ต้องหาจนถึงจะดำเนินการริบทรัพย์สินได้ ก็ไม่จำเป็นต้องรอให้จับกุมดำเนินคดีก่อนก็สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินไปได้เลย โดยแยกดำเนินการริบทรัพย์สินทางแพ่งได้ทันที เมื่อปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะเป็นผู้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะพิจารณาร้องขอต่อศาลแพ่งเพื่อไต่สวนว่าเป็นการฟอกเงินหรือไม่ ถ้าใช่ก็ให้ริบทรัพย์สินได้เลย โดยกลไกทางแพ่งที่ไม่ต้องติดตามจับตัวคนร้ายให้ได้ก่อน

ประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

1. เป็นที่ยอมรับของนานาชาติในเรื่องของความจริงจังและความร่วมมือของประเทศไทยที่จะป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้ความร่วมมือกับนานาชาติ ประเทศ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในด้านกฎหมายและในด้านต่าง ๆ เพื่อกำจัดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การค้ายาเสพติด และการฟอกเงินให้หมดไป

2. ประเทศไทยสามารถเข้าเป็นอนุสัญญาประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 เมื่อเป็นหนึ่ง ในภาคีอนุสัญญาเวียนนา 1988 แล้ว การปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ และการปราบปรามการฟอกเงินจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย

3. สามารถสกัดกั้นมิให้มีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้จ่ายช่ยงานในการกระทำความผิดออกไปอีก เป็นการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้

4. เพิ่มประสิทธิภาพของการปราบปรามการกระทำความผิดให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นเครื่องมือพิเศษทางกฎหมายที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อจัดการกับเงินที่ได้มาโดยไม่สุจริตเหล่านี้ แม้จะโอนไปที่ทอดหรือถูกแปรสภาพไปกี่ครั้งก็ตาม เพื่อที่จะจัดการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำลายองค์กรอาชญากรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.6.3 การริบทรัพย์ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

จากการเปลี่ยนแปลงลักษณะของอาชญากรรมซึ่งแต่เดิมเป็นอาชญากรรมบนท้องถนนหรืออาชญากรรมธรรมดา (Street Crimes) อาชญากรรมดังกล่าวได้พัฒนาเป็นอาชญากรรมที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบและลักษณะของอาชญากรรมจะมีการวางแผนที่สลับซับซ้อน ผลกระทบจากอาชญากรรมมีความรุนแรงขยายผลได้อย่างกว้างขวางและความเสียหายมีมูลค่ามหาศาล อีกทั้งอาชญากรรมที่เคยเกิดขึ้นแต่เพียงภายในประเทศก็ได้ขยายเครือข่ายกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีการวางเครือข่ายโยงใยในหลายประเทศและมีการจัดรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรม ทำให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายประสบความสำเร็จลำบากในการจับกุมปราบปราม

ทั้งนี้นอกจากลักษณะของการประกอบอาชญากรรมจะมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบของอาชญากรรมสมัยใหม่แล้ว เงินได้หรือทรัพย์สินจากอาชญากรรมดังกล่าวยังมีลักษณะที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ การดำเนินการของเครือข่ายอาชญากรรมนั้นนำมาสู่เงินได้จำนวนมากมายมหาศาล เงินได้ดังกล่าวนอกจากจะเป็นผลตอบแทนแก่บรรดาอาชญากรรมแล้ว เงินเหล่านั้นยังจะเป็นเงินทุนสนับสนุนการกระทำผิดอีกต่อไปเป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด ผลสุดท้ายแล้วเคราะห์กรรมก็จะตกแก่สังคมและสุจริตชนทั้งหลาย

ดังนั้นจากลักษณะของการกระทำความผิดโดยองค์กรอาชญากรรมรวมทั้งเงินได้หรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิดดังกล่าวที่มีจำนวนมากมายมหาศาลและผลกระทบจากการกระทำความผิดที่มีลักษณะค่อนข้างรุนแรง เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาถึงมาตรการริบทรัพย์ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายประการหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด แต่การริบทรัพย์ในทางกฎหมายอาญาทั่ว ๆ ไปยังมีอุปสรรคในการบังคับใช้กับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์ในทางอาญายังมีข้อจำกัดของการดำเนินการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ กับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม เนื่องจากอาชญากรเหล่านี้ได้แฝงถ่ายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไป

แล้ว โดยการทำให้ทรัพย์สินดังกล่าวเปลี่ยนสภาพไปจากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดซึ่งเป็นเงินสกปรกโดยการดำเนินกระบวนการให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นเงินบริสุทธิ์ ส่งผลให้การริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาไม่สามารถติดตามลงโทษเอาแก่บรรดาทรัพย์สินดังกล่าวได้ ต่อมาจึงได้มีการกำหนดมาตรการที่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินที่มีลักษณะดังกล่าว โดยการนำเอาแนวคิดและวิธีการริบทรัพย์สินทางแพ่งมาบังคับใช้เพื่อลงโทษกับทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมโดยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ขึ้นมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการอนุวัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1985 (Vienna Convention 1985) หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่าอนุสัญญากรุงเวียนนา ค.ศ.1985 และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์โทษทางอาญาที่บังคับใช้กับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา

4.1 วิเคราะห์ความมุ่งหมายของโทษทางอาญา

การกระทำที่เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดที่เกิดจากการฝ่าฝืน หรือการละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือการฝ่าฝืนการละเมิดต่อบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำความผิดนั้นย่อมกระทบต่อสังคมและความมั่นคงในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือสร้างความเสียหายให้แก่บุคคลหรือสังคมโดยรวม โทษทางอาญาถือได้ว่าเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด โทษจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือรัฐมากน้อยเพียงใด ตามกฎหมายไทยมีการกำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา 5 ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่รุนแรงมากที่สุด และจะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดร้ายแรง เช่น การฆ่าผู้อื่น หรือความผิดที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงต่อประเทศชาติ และโทษที่เบาที่สุดคือโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษที่ใช้กับความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง การลงโทษเป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำความผิด โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นและได้กำหนดโทษไว้ โดยลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าแม้จะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ได้

จุดมุ่งหมายโดยรวมแล้วการลงโทษก็เพื่อเป็นการแก้แค้นให้แก่สังคม การป้องกันอาชญากรรม และการแก้ไข ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดคือจุดมุ่งหมายของการลงโทษ การลงโทษต้องมีการผสมผสานกันในเรื่องของการแก้แค้นให้แก่สังคม การป้องกันอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้มีได้เป็นจุดมุ่งหมายสุดท้าย แต่เป็นหนทางที่มีจุดมุ่งหมายที่สูงกว่า นั่นคือความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพสังคม แต่การลงโทษผู้กระทำผิดนั้นไม่ควรจะวางกฎให้ตายตัวลงไป ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของแต่ละ

ละบุคคลไม่เหมือนกัน และการลงโทษผู้กระทำผิดจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับศิลปะและความรู้ที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติ

4.2 วิเคราะห์ความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา

โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลกระทบในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของอาชญากรรมที่เปลี่ยนรูปแบบจากอาชญากรรมธรรมดาที่ใช้ความรุนแรง มาเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางธุรกิจ หรืออาชญากรรมการค้าการพาณิชย์ ไม่ว่าจะเรียกชื่อแตกต่างกันอย่างไร แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือ การสร้างความเสียหายให้แก่วงการธุรกิจและประเทศชาติโดยรวมอย่างมากมายมหาศาล และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอาชญากรรมที่มีแรงจูงใจเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงในการประกอบอาชญากรรม การกระทำผิดทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมธรรมดาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่พอสมควร แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นการกระทำผิดทางเศรษฐกิจก็ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมเช่นเดียวกัน การกระทำผิดทางเศรษฐกิจบางครั้งก็กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพในร่างกายเช่นเดียวกับอาชญากรรมธรรมดาทั่วๆ ไป ฉะนั้นจะกล่าวว่า “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นอาชญากรรม” อีกประเภทหนึ่งซึ่งอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้จะเพิ่มจำนวนและขยายขอบเขตมากขึ้น โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization) WIPO ได้กำหนดนิยามของ “ทรัพย์สินทางปัญญา” ไว้ให้หมายความถึง สิทธิเกี่ยวกับวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานทางด้านวิทยาศาสตร์ การแสดงงานด้านศิลปะ แผนภูมิ และการถ่ายทอดเสียง การประดิษฐ์ การค้นพบทางด้านวิทยาศาสตร์ การออกแบบทางด้านอุตสาหกรรม เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ ชื่อการค้า การออกแบบ และสิทธิ อย่างอื่นที่มีผลมาจากทรัพย์สินทางปัญญาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม การประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานี้ มักจะให้ผลตอบแทนเป็นมูลค่าสูง ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงพยายามพัฒนารูปแบบของการประกอบอาชญากรรม โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในเครื่องช่วย

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง “การกระทำความผิดโดยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีเกียรติยศ ชื่อเสียงในวงสังคมชั้นสูง และใช้วิถีทางของอาชีพในทางธุรกิจประกอบการ

กระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง” การกระทำความผิดลักษณะนี้ นายคณิน บุญสุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า “เป็นการกระทำใดๆ ก็ตามที่บ่อนทำลายเศรษฐกิจหรือเป็นผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะมีเจตนาหรือไม่มีเจตนาก็ตาม ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะมีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้หรือไม่ก็ตาม” และศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายว่า ”อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำความผิดที่ประกอบขึ้นโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ และความเชี่ยวชาญที่ตนเองมีอยู่ กระทำความผิดที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากมาย ต่อสังคมและประเทศชาติ”

ในการกำหนดว่าการกระทำใดเป็น “อาชญากรรม” นักนิติศาสตร์ใช้หลักเกณฑ์ 2 ข้อ ร่วมกัน คือ บทบัญญัติตามกฎหมายว่าการกระทำนั้นเป็นอันตรายต่อสังคม และบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำดังกล่าว บุคคลที่ได้รับความเสียหายอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพเดียวกับผู้กระทำความผิด หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกันซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น และกลุ่มที่สองคือ ประชาชนทั่วไป ทั้งในฐานะที่เป็นผู้บริโภคและในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันสังคมซึ่งได้รับผลกระทบจากการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎหมายป้องกันการผูกขาดได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองคู่แข่ง และหลักการแข่งขันโดยเสรีอันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบเศรษฐกิจ และคุ้มครองผู้บริโภคจากการกำหนดราคาสินค้าตามอำเภอใจ และคุ้มครองสถาบันประชาธิปไตยจากอันตรายอันจะเกิดจากการผูกขาดความมั่งคั่งไว้กับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กฎหมายป้องกันการโฆษณาหลอกลวงได้บัญญัติขึ้น เพื่อคุ้มครองคู่แข่งจากการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และคุ้มครองผู้บริโภคจากการฉ้อโกง กฎหมายแรงงานสัมพันธ์แห่งชาติบัญญัติขึ้น เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการใช้อำนาจบังคับของนายจ้างและคุ้มครองสังคมส่วนรวมมิให้ได้รับความเดือดร้อนจากการนัดหยุดงานหรือการสั่งปิดโรงงานของฝ่ายนายจ้าง กฎหมายป้องกันการละเมิดสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของสิทธิต่างๆ เหล่านี้จากการสูญเสียทรัพย์สินของตนและป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการคุ้มครองสถาบันสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์ที่ตั้งขึ้นมา เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และศิลปะอันมีประโยชน์ การละเมิดกฎหมายเหล่านี้ กฎหมายถือว่าเป็นการก่อความเสียหายให้แก่บุคคลโดยเฉพาะเจาะจง การประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานี้ มักจะให้ผลตอบแทนเป็นมูลค่าสูง ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงพยายามพัฒนารูปแบบของการประกอบอาชญากรรม โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในเครื่องช่วยและประเทศไทยเองก็ยังสามารถเข้าเป็นภาคีสมาชิกของสหภาพเบอร์น (Berne Union)

จึงต้องยึดถืออนุสัญญาเบอร์น (Berne Convention) อันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้วย โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2536 เป็นหลัก

4.3 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

4.3.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ

ได้รับการตราขึ้นมาใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 ซึ่งมีบทบัญญัติไม่สอดคล้องกับสภาพการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้

4.3.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงและการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมมีโทษหนักเบาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ต่างกัน ดังนี้

การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงมีโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ปรับสองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หากเป็นการกระทำการเพื่อการค้า มีโทษจำคุกตั้งแต่ หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การละเมิดลิขสิทธิ์โดยทางอ้อมมีโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หากเป็นการกระทำการเพื่อการค้ามีโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นถึงสี่แสนบาท

แต่อย่างไรก็ดีแม้โทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะมีอัตราโทษค่อนข้างสูง แต่อาชญากรที่กระทำความผิดในรูปแบบนี้มักจะมีกำลังกระทำกันอย่างเป็นกระบวนการเพราะเงินได้ที่มีมูลค่าสูงทำให้ยากในการบังคับใช้กฎหมายเพราะหลังจากอาชญากรกระทำความผิดและถูกดำเนินคดีแล้วมักจะมีตัวตายตัวแทนในการเข้ามารับโทษแทน นอกจากนั้นอาชญากรเหล่านี้มักจะมีกำลังในการชดเชยค่าปรับในกรณีที่มีการลงโทษปรับ ในบางครั้งการที่ได้รับความตอบแทนค่อนข้างสูงทำให้ผู้ที่บังคับใช้กฎหมายกระทำความผิดเสียเอง หรือในกรณีที่ไม่ได้กระทำความผิดเสียเองแต่จะคอยให้การช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่อาชญากร

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกดำเนินคดีส่วนมากจะเป็นบุคคลที่มีรายได้น้อยจึงจำเป็นที่จะต้องกระทำความผิดเพื่อต้องการหาอาชีพในการเลี้ยงดูครอบครัว บุคคลเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นผู้กระทำหรือผู้กระทำละเมิดรายย่อยและเป็นเพียงเครื่องมือในการกระทำความผิดแต่เมื่อถูกดำเนินคดีต้องรับผิดตามอัตราโทษที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้เสียหายมากในเรื่องค่าปรับ เพราะกำหนดขั้นต่ำไว้สูงทำให้ตัวแทนผู้เสียหายนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรีดไถเงินกับผู้ค้ารายย่อย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายยังก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านการปราบปรามจึงไม่ได้ผล ผู้ผลิตสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ส่วนใหญ่จะไม่ถูกจับกุม เพราะมีอิทธิพลทางการเงินและการเมือง เจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือผู้บังคับใช้กฎหมายยังไม่กล้าจับกุม หรือในกรณีที่มีการจับกุมมาแล้วผู้ละเมิดรายใหญ่ก็มีกำลังในเสียค่าปรับตามกฎหมายและเมื่อเสียค่าปรับแล้วเป็นอันสิ้นสุดการกระทำความผิด แต่ในทางกลับกันก่อนที่ผู้ละเมิดรายใหญ่จะถูกจับกุมได้มีการผลิตแล้วนำออกจำหน่ายสร้างรายได้อย่างมหาศาลแก่ผู้ละเมิด และในนี้ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ก็ไม่สามารถเข้าไปนำเดินการกับรายได้อันมหาศาลที่ได้รับมาจากกระทำความผิดอย่างไรได้ คงจับกุมได้แต่เฉพาะรายย่อย ๆ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผล

4.4 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า

4.4.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ

การตรากฎหมายเครื่องหมายการค้าเป็นการได้รับการตราขึ้นมาเพื่อใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติจึงล้าสมัย และไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้อย่างเพียงพอ ประกอบกับในส่วนเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการ ได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของหลายประเทศ แต่กฎหมายไทยยังไม่ได้ให้ความคุ้มครอง อีกทั้งบทบัญญัติบางมาตราไม่เหมาะสม

4.4.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมาย

ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 บัญญัติอัตราโทษไว้ว่า หากมีบุคคลอื่นทำการปลอมเครื่องหมายการค้าหรือนำสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอมมาขาย กฎหมายกำหนดโทษไว้ว่า จำคุกไม่เกินสี่ปีหรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการปลอมเครื่องหมายการค้า หมายถึงจงใจทำให้เครื่องหมายการค้าเหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง ลักษณะที่จะถือว่าปลอมนั้นจะต้องถึงขนาดที่รายละเอียดต่างๆ ส่วนใหญ่ของเครื่องหมายการค้าที่ทำขึ้นนั้นมีความเหมือนคล้ายกันจนยากที่จะแยกความแตกต่างกับเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง และเป็นการปลอมเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้ในประเทศไทยด้วย แต่ในกรณีที่มีการปลอมเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทยย่อมไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แต่อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดโทษไว้ว่า จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ปลอมเครื่องหมายการค้าหรือผู้ที่นำสินค้าซึ่งใช้เครื่องหมายการค้าปลอมมาขายกฎหมายกำหนดไว้ว่า ต้องรับโทษเช่นเดียวกัน

หากบุคคลอื่นนำเครื่องหมายการค้าไปใช้หรือลอกเลียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ จำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของเจ้าของที่แท้จริงนั้น นอกจากจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงตัวเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง เครื่องหมายการค้าเมื่อใช้ประกอบกับฉลากสินค้า และพิจารณาภาพรวมทั้งหมดเมื่อมีการนำเครื่องหมายการค้าพร้อมฉลากไปใช้กับสินค้าที่แท้จริงประกอบด้วย¹

สาเหตุในการละเมิดเครื่องหมายการค้าอย่างแพร่หลายเพราะเห็นว่า มีค่าตอบแทนสูงและบทลงโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มีบทลงโทษต่ำซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนในการละเมิดเครื่องหมายการค้าแล้วจะคุ้มค่ากว่า ในขณะที่เดียวกันความต้องการของผู้บริโภคก็มีจำนวนมาก เพราะเกิดจากการสร้างค่านิยมหรูหราฟุ่มเฟือย แต่ในทางกลับกันสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงมีราคาที่สูงซึ่งไม่สอดคล้องกับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ จึงทำให้ประชาชนหันมาใช้สินค้าที่มีราคาต่ำที่สอดคล้อง

¹ วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์, รวมคำอธิบายพร้อมตัวบท กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 152.

กับรายได้ของตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการสนับสนุนให้มีการละเมิดในเครื่องหมายการค้าสูงขึ้นเรื่อย

4.5 วิเคราะห์การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตร

4.5.1 เหตุในการตราพระราชบัญญัติ

กฎหมายนี้บัญญัติขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้มีการค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใดชิ้นใหม่และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ และเป็นความก้าวหน้าทางเทคนิคทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมในประเทศ และเพื่อให้ผู้ประดิษฐ์ และผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการคุ้มครองการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยห้ามมิให้ผู้อื่นลอกหรือเลียนการประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์นี้โดยมิให้ค่าตอบแทน

4.5.2 อัตราโทษและปัญหาตามกฎหมายสิทธิบัตร

การฝ่าฝืนมาตรา 75 โดยใช้คำว่า “สิทธิบัตรไทย” “อนุสิทธิบัตรไทย” หรืออักษรย่อ สบท. หรือ อสบท. หรืออักษรต่างประเทศที่มีความหมายเช่นเดียวกัน หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏในผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในโฆษณา การประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ใด ๆ โดยที่ไม่มีสิทธิดังกล่าว (มาตรา 84) จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การฝ่าฝืนมาตรา 76 โดยใช้คำว่า “รอรับสิทธิบัตร” หรือรอรับอนุสิทธิบัตร” หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันให้ปรากฏในผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของผลิตภัณฑ์ หรือในโฆษณา การประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ใด ๆ เว้นแต่เป็นผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรและยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคำขอนั้น (มาตรา 84) จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา 36 หรือมาตรา 63 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร (มาตรา 85) จำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อมีการใช้สิทธิของผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วยมาตรา 36 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุสิทธิบัตร (มาตรา 86) จำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดแสดงข้อความอันเป็นเท็จในการยื่นขอสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรืออนุสิทธิบัตร แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ไปซึ่ง สิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร (มาตรา 87) จำคุกไม่เกินหกเดือน ปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

- กรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ผู้ดำเนินกิจการ หรือผู้แทน นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิด นั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้น กระทำโดยตนไม่รู้เห็นหรือยินยอมด้วย (มาตรา 88)

4.6 วิเคราะห์การเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

การกระทำต่อกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านั้นโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ประเทศชาติเป็นส่วนรวมด้วย เนื่องจากรัฐมีพันธกรณีผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลง ระหว่างประเทศต่าง ๆ รัฐจึงมีนโยบายที่จะปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวให้เด็ดขาด โดยมีมาตรการป้องปรามการกระทำความผิดเหล่านี้ให้ลดน้อยลง ได้แก่ การเพิ่มโทษที่จะลงแก่ ผู้กระทำความผิดซ้ำเป็นทวีคูณ โดยกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิ่มโทษนี้เอาไว้เป็นพิเศษ ดังนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติไว้ในมาตรา 73 และพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 บัญญัติไว้ในมาตรา 113 แต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มิได้มีบทบัญญัติเพิ่มโทษสำหรับผู้กระทำความผิดซ้ำเหมือนกับกฎหมายลิขสิทธิ์ และ กฎหมายเครื่องหมายการค้าข้างต้น แต่อย่างใด

การเพิ่มโทษตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 การกระทำความผิดครั้ง ก่อนต้องเป็นความผิดตามกฎหมายลิขสิทธิ์ การเพิ่มโทษตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า การกระทำความผิดครั้งก่อนต้องเป็นความผิดตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า แต่การเพิ่มโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา การกระทำความผิดครั้งก่อนจะเป็นความผิดตามกฎหมายใดก็ได้ สำหรับการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดซ้ำในกฎหมายสิทธิบัตร จึงต้องใช้หลักทั่วไปตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 ที่ว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง”

การเพิ่มโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 โทษในคดีก่อนที่จำเลยถูกลงโทษแล้วพ้นโทษมานั้น จะเป็นโทษจำคุกหรือโทษปรับก็ได้ รวมทั้งโทษจำคุกและปรับ โดยโทษจำคุก ศาลให้รอกการลงโทษเอาไว้ ดั่งนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1515/2543

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1515/2543 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มาตรา 113 มีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้ที่กลับมาก่อทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซ้ำอีกภายในกำหนดห้าปีนับแต่พ้นโทษ ในการกระทำความผิดครั้งก่อนให้หนักขึ้นโดยไม่ได้คำนึงว่าโทษที่ได้รับจากการกระทำผิดครั้งก่อนจะเป็นโทษชนิดใด เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดครั้งก่อนทั้งจำคุกและปรับ แต่มีการรอกการลงโทษจำคุกไว้และจำเลยได้ชำระค่าปรับแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลยพ้นโทษในการกระทำผิดครั้งก่อนในวันชำระค่าปรับแล้ว จำเลยมากระทำความผิดอีกภายในกำหนดเวลาห้าปี จึงต้องวางโทษจำเลยเป็นทวีคูณ

ส่วนการเพิ่มโทษตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นั้น เนื่องจากมาตรา 73 ของกฎหมายลิขสิทธิ์มีบทบัญญัติที่เป็นทำนองเดียวกันเกี่ยวกับการเพิ่มโทษตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า มาตรา 113 จึงต้องยึดถือเป็นหลักการเดียวกันตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1515/2543 ดังกล่าว คือโทษในคดีก่อนที่จำเลยถูกลงโทษและพ้นโทษมานั้น จะเป็นโทษจำคุกหรือโทษปรับก็ได้รวมทั้งถูกลงโทษจำคุกและปรับ โดยโทษจำคุกให้รอกการลงโทษไว้ด้วย

แต่กรณีที่มีการเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้น กำหนดไว้ว่าโทษในคดีก่อนที่จำเลยได้รับจะต้องเป็นโทษจำคุกเท่านั้นและโทษจำคุกดังกล่าวจะต้องมีการลงโทษจำคุกจริง การรอกการลงโทษจำคุกในคดีก่อนเอาไว้ ย่อมไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะขอเพิ่มโทษจำเลยในคดีหลังได้

ดังนั้นการขอเพิ่มโทษทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายเครื่องหมายการค้า จะกระทำได้อีกเมื่อได้กระทำความผิดในคดีหลัง เมื่อพ้นโทษมาแล้วยังไม่เกินห้าปีเท่านั้น ถ้าการกระทำความผิดครั้งหลังได้เกิดขึ้นขณะที่จำเลยยังรับโทษอยู่ในคดีแรก เช่น ไปละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่นอีกในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในคดีก่อน เช่นนี้ ย่อมไม่อาจขอเพิ่มโทษตามมาตรา 73 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือมาตรา 113 แห่งกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ แต่อาจขอเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 92 ได้ ส่วนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 อาจขอ

เพิ่มโทษสำหรับคดีหลังที่ได้กระทำขึ้นในขณะที่ยังรับโทษในคดีก่อนอยู่หรือพ้นโทษคดีก่อนมาแล้วยังไม่เกินกำหนดห้าปี นับแต่วันพ้นโทษ เมื่อใดกรณีเข้าเงื่อนไขแห่งการเพิ่มโทษได้ กฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา 73 กำหนดให้ระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เป็นการเพิ่มอัตราโทษขึ้นเป็นสองเท่า สำหรับความผิดนั้น ๆ เช่นครั้งหลังกระทำ ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่นเพื่อการค้า ตามมาตรา 69 วรรคสอง ซึ่งปกติมีอัตราโทษจำคุก ตั้งแต่หกเดือนถึงสี่ปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงแปดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อเข้าเงื่อนไขเพิ่มโทษระวางโทษสำหรับการกระทำความผิดครั้งหลังนี้จะกลายเป็นจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงแปดปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านหกแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับการเพิ่มโทษตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า มาตรา 113 เมื่อเข้าเงื่อนไขเพิ่มโทษได้ กฎหมายกำหนดให้วางโทษทวิคูณ หมายถึงเมื่อศาลจะพิพากษาลงโทษในความผิดครั้งหลังเท่าใด ก็จะต้องวางโทษเป็นทวิคูณสำหรับความผิดนั้นทุกประเภทของโทษ เช่นศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดครั้งหลังให้จำคุกจำเลย 2 ปี เมื่อเข้าเงื่อนไขเพิ่มโทษศาลจะต้องพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเป็น 4 ปี หรือคดีหลังจะพิพากษาปรับจำเลยหนึ่งแสนบาท เมื่อมีเงื่อนไขเพิ่มโทษ ศาลจะต้องพิพากษาลงโทษปรับจำเลยสองแสนบาท²

4.7 วิเคราะห์ความจำเป็นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

4.7.1 ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์

ปัญหาทางด้านสังคม ไม่ปรากฏข้อมูลชัดเจนว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ จะมีสาเหตุมาจากปัญหาสังคม เนื่องจากปัญหาสังคมไม่ใช่คำตอบของปัญหาการบริโภคสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ อีกทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ที่เกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต แต่ในบางกรณีอาจมีการอ้างอิงถึงสภาพความพร้อมของสังคมในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นของคนในชาติเพื่อเป็นการแข่งขันกับนานาประเทศ

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ข้อกล่าวอ้างทางด้านเศรษฐกิจมักเป็นเรื่องของความเห็นที่ไม่ค่อยลงรอยกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยภาครัฐมี

² ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “โทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540”, หน้า 318-321.

ความเห็นว่าราคาสินค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายมีราคาสูงเกินสมควร ซึ่งราคาที่ภาคเอกชนเป็นผู้กำหนดเองไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจที่แท้จริงของผู้บริโภค แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการกลับโต้แย้งว่าต้นทุนที่ใช้ในการผลิตที่แท้จริงมีมูลค่าสูงกว่าที่ผู้บริโภคเข้าใจ ตัวอย่างในการที่มีผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 12 ก.พ. 2552 เวลา 21.00 นาฬิกา ตำรวจชุดปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (บช.ก.) กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (บก.ปศท.) พร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรเมืองร้อยเอ็ด ร่วมกับตัวแทนจากบริษัท ท็อปไลน์มิวสิก จำกัด นำกำลังบุกเข้าตรวจค้นร้านแฮปปี้เกมส์ เลขที่ 33/18 ถนนสันติสุข ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีนายสมพล แซ่เลี้ยว อายุ 41 ปี เป็นเจ้าของนั่งอยู่ภายในร้าน พบสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์กว่า 15,200 แผ่น จากการตรวจค้นเจ้าหน้าที่สามารถตรวจค้นพบแผ่นซีดี-เกมละเมิดลิขสิทธิ์บรรจุอยู่ในกล่องรวมแล้วจำนวน 15,198 แผ่น จึงควบคุมตัวนายสมพล แซ่เลี้ยว เจ้าของร้านพร้อมหลักฐานทั้งหมดไปดำเนินคดี ต่อมาในวันเดียวกันได้เข้าตรวจค้นแผงขายแผ่นซีดีในตลาดนัดคลองถม ริมถนนเทวาภิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบชายอายุ 16 ปี ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักลอบนำแผ่นวีซีดีหนึ่ง และซีดีเพลงละเมิดลิขสิทธิ์ของค่ายท็อปไลน์มิวสิก มาวางจำหน่ายจึงทำการจับกุมตัวได้พร้อมของกลางแผ่นวีซีดี และซีดีจำนวน 675 แผ่น จากนั้นก็ควบคุมตัวส่งพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองร้อยเอ็ดดำเนินคดีในข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์เกมส์ ละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์และลิขสิทธิ์เพลงต่อไป³

เมื่อวันที่ 24 ม.ค.2552 พ.ต.ท.ชัยนันทน์ ศังขานนท์ สารวัตรสถานีตำรวจรถไฟหาดใหญ่ พร้อมกำลังตำรวจรถไฟ ยึดแผ่นซีดีเพลงและภาพยนตร์ต่างประเทศที่ละเมิดลิขสิทธิ์รายใหญ่ ที่บริเวณหน้าห้องสัมภาระสถานีรถไฟหาดใหญ่ ขณะเตรียมลำเลียงขึ้นกรุงเทพมหานคร ด้วยขบวนรถเร็ว 170 ยะลา-กรุงเทพมหานคร โดยบรรจุอยู่ในลังกระดาษสีขาว จำนวน 6 กล่อง รวม 6,500 แผ่น มูลค่ากว่า 1 ล้าน 3 แสนบาท จากการตรวจค้นพบเป็นแผ่นซีดีละเมิดลิขสิทธิ์เกรดเอทั้งหมด จากการตรวจสอบหน้ากล่องกระดาษระบุนามผู้ส่งคือบริษัท โอเชียน จำกัด เลขที่ 129/11 ถนนจันทร์วิโรจน์ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วนผู้รับคือ บริษัทโอเชียน จำกัด ห้อง 302,313 ซีพีเทวาเวอร์ แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ 080-2204638 อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบ

³ <http://news.sanook.com/read/2009/ตร.กองปราบหลายแหล่งเก็บ-วีซีดี-ละเมิดลิขสิทธิ์-/238611/>

สถานที่ต้นทางที่อ.หาดใหญ่ ตามที่อยู่ระบุไว้ไม่พบสถานที่ดังกล่าวแต่อย่างใด สำหรับการจับกุมแผ่นซีดีเพลงและภาพยนตร์ต่างประเทศครั้งนี้ถือเป็นรายใหญ่อีกรายหนึ่งที่มีการลำเลียงทางรถไฟ โดยคาดว่าจะนำไปกระจายขายตามแหล่งซีดีปลอมในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเทศกาลตรุษจีน⁴

เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2551 เวลา 13.30 น. ณ บริเวณลานจอดรถส่วนกลาง กรมศุลกากร คลองเตย อธิบดีกรมศุลกากร และรองอธิบดีกรมศุลกากร ร่วมกันแถลงข่าวว่า กรมศุลกากรจับกุมสินค้าลักลอบและสินค้าที่ละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า นาฬิกา แผ่นดีวีดีภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศ สุรา ไวน์ เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ Fixing Sheet อะไหล่เครื่องยนต์ ยาจีนและอื่น ๆ ลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายในราชอาณาจักร รวมมูลค่ากว่า 21 ล้านบาท ตามที่กรมศุลกากรเร่งรัดปราบปรามสินค้าหนีศุลกากร สินค้าละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีและปกป้องสังคมและสิ่งแวดล้อม อธิบดีกรมศุลกากร จึงได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการวางแผนจับกุมผู้กระทำความผิด จนกระทั่งได้มีการสืบทราบว่า มีการนำสินค้าลักลอบหนีศุลกากรและสินค้าละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาในราชอาณาจักร

วันที่ 8 มิถุนายน 2551 สินค้าละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา ประเภท เสื้อผ้า กระเป๋า นาฬิกา และสินค้าลักลอบศุลกากรประเภท ยาจีน อะไหล่เครื่องยนต์ และสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ จับกุมได้จากรถบรรทุก 6 ล้อ หมายเลขทะเบียน 71-0764 สงขลา สินค้ามูลค่าประมาณ 3 ล้านบาท

วันที่ 5 มิถุนายน 2551 สินค้าละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา ประเภท กระเป๋าถือสตรี ยี่ห้อต่างๆ อาทิ Cucci Chloe Prada Bally เป็นต้น จำนวน 136 ใบ (บรรจุในกระเป๋าเดินทาง จำนวน 6 ใบ ซึ่งนำเข้ามาโดยสายการบินไทย เที่ยวบินที่ TG 603 โดยจับกุมได้บริเวณสายพานห้องโถงผู้โดยสารขาเข้าระหว่างประเทศ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ มูลค่าประมาณ 5 ล้านบาท

วันที่ 6 และวันที่ 9 มิถุนายน 2551 สุราต่างประเทศ ยี่ห้อ JOHNNIE WALKER RED LABEL จำนวน 420 ขวด JOHNNIE WALKER BLACK LABEL จำนวน 96 ขวด และไวน์ ยี่ห้อ Penfolds Bin 2 จำนวน 12 ขวดจับกุมได้บริเวณลานขนถ่ายสินค้า

⁴ <http://news.sanook.com/read/2009/รวบcdเพลงหนังละเมิดลิขสิทธิ์มูลค่า13ล/160211/>

คลังสินค้าภายในประเทศ ท่าอากาศยานดอนเมือง และศูนย์ไปรษณีย์หลักสี่ สินค้ามูลค่าประมาณ 475,000 บาท

วันที่ 8 วันที่ 10 และวันที่ 11 มิถุนายน 2551 ได้ยึดแผ่นดีวีดีภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศ บริเวณศูนย์ป้องกันและปราบปรามของศุลกากรปราบปรามจำนวน 5,850 แผ่น ราคาประมาณ 8,137,350 บาท - เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2551 ยึดแผ่นดีวีดีภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศ บริเวณหน้าที่ทำการไปรษณีย์ลาดพร้าว จำนวน 1,500 แผ่น ราคาประมาณ 2,086,500 บาท และในวันที่ 7 มิถุนายน 2551 ยึดแผ่นดีวีดีภาพยนตร์และเพลงต่างประเทศบริเวณหน้าที่ทำการไปรษณีย์พระโขนง จำนวน 1,600 แผ่น ราคาประมาณ 2,225,600 บาท จำนวนรวม 8,950 แผ่น รวมมูลค่าประมาณ 12,449,450 บาท⁵

ปัญหาทางด้านการเมือง นโยบายของภาครัฐมีความสำคัญต่อปริมาณของการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งหากภาครัฐมีนโยบายที่ชัดเจนเอาจริงเอาจังต่อการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ และกำหนดเป็นแนวทางอย่างเป็นรูปธรรมด้วยแล้ว จะทำให้ปริมาณการละเมิดลิขสิทธิ์ในสังคมยอมลดลง และส่งผลให้สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ แต่บางครั้งในกรณีที่นักการเมืองเป็นกระทำความผิดเสียเองยิ่งถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปราบปรามหรือเป็นบุคคลที่กำหนดนโยบายของภาครัฐแล้ว เป็นการยากที่จะส่งเสริมให้ภาครัฐมีนโยบายในการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ ทั้งยากที่จะจับกุมปราบปรามและนำตัวมาลงโทษ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นปัญหาที่เกิดจากหลาย ๆ ด้าน ไม่ใช่ว่าจะเกิดโดยด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ ดังนี้

- ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับอาชญากรรมร้ายแรงประเภทต่าง ๆ เช่น ในประเทศกรีกเจ้าพนักงานตำรวจได้จับกุมชาย 2 คนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพลเรียกค่าไถ่ ใช้วิธีการผลิตแผ่นซีดีปลอมเพื่อหาเงินทุนสนับสนุนอาชญากรรมร้ายแรงอื่น ๆ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ค้นพบกระสุนปืนและวัตถุระเบิดอยู่ใกล้กับอุปกรณ์การผลิตซีดีปลอมในประเทศสเปน เครือข่ายการละเมิดลิขสิทธิ์เพลงหรือดนตรีได้ถูกกวาดล้าง โดยเจ้าพนักงานตำรวจสเปนได้จับกุมเครือข่ายได้ทั้งหมด 68 คน โดยกลุ่มคนดังกล่าวส่วนใหญ่

⁵ http://www.logisticsdigest.com/index.php?Itemid=72&id=1011&option=com_content&task=view

เป็นผู้อพยพและเป็นแรงงานราคาถูกที่ทำหน้าที่ผลิตซีดีเพื่อนำออกจำหน่าย แสดงให้เห็นว่าลักษณะการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติที่ร้ายแรง

- ปัญหาเรื่องความเข้าใจของสาธารณชน มักจะมองว่าการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นเพียงความผิดเล็กน้อยและไม่มีผู้เคราะห์ร้าย หรือไม่มีเหยื่อของอาชญากรรม และเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ปราบปรามเองก็มักจะมองว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่ใช่อาชญากรรมที่ร้ายแรง เพราะไม่กระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไป ไม่เหมือนกับการฆาตกรรม การข่มขืน กระทำชำเรา การลักขโมย หรือไม่เหมือนกับการค้ายาเสพติด เป็นต้น และยังมีเชื่อว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ดีกว่าไปลักทรัพย์หรือชิงทรัพย์ของผู้อื่น และการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นการส่งเสริมการแข่งขันในตลาดซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะว่าแม้การกระทำเช่นนั้นจะไม่ก่อความเสียหายต่อบุคคลที่ร้ายแรงในทันที แต่ในระยะยาวย่อมก่อความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศ แล้วยังส่งผลกระทบเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อทุก ๆ ประเทศ

- ปัญหาขาดบุคลากรและหน่วยงานเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานดังกล่าวจะต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของสิทธิเป็นสำคัญ การบังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ถูกเบี่ยงเบนหรือเปรียบเทียบกับความผิดอาญาประเภทอื่น สร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะ

4.7.2 ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์

ปัจจุบันการละเมิดลิขสิทธิ์ส่งผลกระทบร้ายแรงขึ้นเรื่อย ๆ และส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนั้นการละเมิดลิขสิทธิ์ยังส่งผลกระทบในด้านต่างอีกหลาย ๆ ด้านทั้งในประเทศและนอกประเทศ เป็นว่า

ก. การลงทุนจากต่างประเทศลดน้อยลง เพราะความไม่เชื่อมั่นว่าเมื่อเข้ามาลงทุนแล้วจะได้อะไรกลับไปบ้างจากการลงทุน บางครั้งอาจกลับทำให้เขาเสียหายจากการเข้ามาลงทุนนั้นก็เป็นที่

ข. การจ้างแรงงานลดลง เป็นผลมาจากเมื่อมีการลงจากทั้งภายในและภายนอกประเทศแล้ว จะต้องมีการจ้างแรงงานเกิดขึ้น เมื่อไม่มีใครกล้ามาลงทุนการจ้างแรงงานก็ลดลง ส่วนบุคคลที่ลงทุนไว้แล้วเมื่อไม่แน่ใจในระบบเศรษฐกิจแล้วก็ย่อมถอนการลงทุนจึงทำให้เกิดคนว่างงานก็เพิ่มมากขึ้น

ค. ระบบเศรษฐกิจไม่ดี หรืออาจส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเสียหาย
มากมายอย่างมหาศาล

จากข้อตกลงระหว่างประเทศ FTA ประเทศใดที่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทาง
ปัญญาอย่างจริงจังจะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประเทศญี่ปุ่น ในบางครั้งอาจจะมีการกล่าวไว้ว่า “การเคารพสิทธิของผู้อื่นปลอดภัยกว่าการ
ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น”

4.7.3 ปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า

สาเหตุบางประการที่ก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า

- การให้การศึกษาโดยไม่ได้ปลูกฝังการใช้ของแท้
- การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เหมาะสม
- ระบบกฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ การขาดกระบวนการยุติธรรมที่
แข็งแกร่งในการคุ้มครองสิทธิ
- ภาครัฐไม่ได้กำหนดนโยบายอย่างแท้จริงในการปราบปรามการ
ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ายังคงขาด
ความชัดเจนทั้งด้านนโยบายและการสร้างความเข้าใจของเจ้าของสิทธิ เช่น การละเมิด
เครื่องหมายการค้าในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจาก
ต่างประเทศที่ใช้กับสินค้าจำพวกเครื่องหนัง กระเป๋า และเสื้อผ้า ได้มีการละเมิดอย่างแพร่หลาย
ทั่วไป และมีการจำหน่ายเกือบทั่วประเทศ ปัญหาบางประการที่ก่อให้เกิดการละเมิดเครื่องหมาย
การค้า

ก. เจ้าของสิทธิขาดระบบจัดการที่ดี ไม่มีการรวมตัวกันเป็นรูปธรรม
เจ้าของสิทธิแต่ละรายต่างแยกกันใช้สิทธิของตนเอง

ข. ไม่มีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโดยตรงและรวมศูนย์ คือ มี
หน่วยงานที่ใช้อำนาจในการปราบปรามการละเมิดสิทธิหลายหน่วยงานส่งผลให้หน่วยนั้น ๆ
ทำงานซ้ำซ้อนกัน

ค. ขาดการสร้างจิตสำนึกแก่สาธารณชน ภาครัฐควรจะทำความเข้าใจ
โดยการให้ความรู้แก่สาธารณชน ต่อการเคารพสิทธิในเจ้าของสิทธิ

ง. สังคมเมืองมีอัตราการขยายตัวเร็วมีการโฆษณาหรือสร้างค่านิยมในตราสินค้าเกินจริง ทำให้ส่งผลต่อความต้องการในการบริโภคมีปริมาณมากขึ้นด้วย แต่ในทางกลับกันระบบเศรษฐกิจของบุคคลแต่ละคนไม่เท่ากัน ทำให้เกิดช่องว่างของราคากับค่านิยมในสินค้าก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิได้ง่ายเพราะความต้องการบุคคลยังคงมีไม่สิ้นสุด⁶

สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 108 ความผิดฐานปลอมเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรองหรือเครื่องหมายร่วมความผิดตามมาตรานี้เป็นการปลอมเครื่องหมายทั้งสี่ประเภท ของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักรเท่านั้น หากจดทะเบียนนอกราชอาณาจักรย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้ แต่อาจได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 ถ้าเป็นการปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะจดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร ดังนั้น การปลอมเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักรจึงเป็นความผิดทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 และตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 3534 มาตรา 108 อย่างไรก็ตาม นำพิจารณาว่ายังมีช่องว่างของกฎหมายอยู่สำหรับประเด็น การปลอมเครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมที่จดทะเบียนนอกราชอาณาจักร ขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติว่าเป็นความผิดเลย

อนึ่ง การ “ปลอม” เครื่องหมายการค้าน่าจะหมายความรวมถึงการทำให้เหมือนจริงตามลักษณะเดิม (ฎีกาที่ 782-783/2508)

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 109 ความผิดฐานเลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม ความผิดตามมาตรานี้เป็นการเลียนเครื่องหมายทั้งสี่ประเภท ของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักรเท่านั้น หากจดทะเบียนนอกราชอาณาจักรย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้ แต่อาจได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 274 ถ้าเป็นการเลียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร ดังนั้น การเลียนเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร จึงเป็น

⁶ วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์ และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศกำลังพัฒนา แนวคิด ปัญหา ทางแก้ และพัฒนาการ”, ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง สำนักวิชาการ ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546, หน้า 173-174.

ความผิดทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 274 และตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 109

การ “เลียน” เครื่องหมายการค้าที่ขึ้นทนายศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ มีความเห็นว่าจะหมายความว่า มิได้มีเจตนาปลอมแต่ทำให้คล้ายคลึงกับของแท้เพื่อให้ประชาชนทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นของแท้

การพิจารณาเรื่องความคล้ายคลึงของเครื่องหมายการค้าขึ้น เป็นข้อที่ศาลพึงพิจารณาได้เอง เช่น รูปลักษณะบุคคลทั่วไปควรจะรู้จักกัน ฉะนั้น แม้ศาลจะเพียงตรวจดูเครื่องหมายการค้าประกอบพยานเอกสารโดยไม่สืบพยานบุคคลก็ชอบที่จะทำได้ (ฎีกาที่ 612/2504) หรือพิจารณาถึงความรู้สึกของวิญญูชนทั่ว ๆ ไป มิใช่ความรู้สึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (ฎีกาที่ 97/2512)

การที่จะวินิจฉัยว่า ได้มีการเลียนแบบเครื่องหมายการค้ากันนั้น ไม่ใช่ว่าเครื่องหมายการค้าจะต้องเหมือนกันทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ต้องวินิจฉัยด้วยว่าเครื่องหมายการค้านั้นชวนให้เห็นได้ว่ามีลักษณะทำนองเดียวกันอันอาจทำให้ประชาชนหลงผิดได้หรือไม่ด้วย (ฎีกาที่ 645/2507)

เครื่องหมายการค้าที่จะถือได้ว่า เลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นนั้นจะต้องเป็นเครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้น หรือใช้ภายหลังเครื่องหมายการค้าที่ถูกลอกเลียนนั้น เครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้นก่อน หรือใช้มาก่อนย่อมไม่อาจเลียนเครื่องหมายการค้าที่เกิดขึ้น หรือใช้ภายหลังได้ (ฎีกาที่ 3307/2529)

ความผิดฐานเลียนเครื่องหมายการค้านี้ ต้องมีเจตนาพิเศษ คือ เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง คำว่า “ประชาชน” ตามมาตรา 109 นี้ หมายถึง บุคคลอื่นโดยทั่ว ๆ ไปไม่ได้ เฉพาะเจาะจงว่าเป็นคนใดคนหนึ่ง หรือเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศแต่อย่างใด (ฎีกาที่ 27882454)

มีข้อสังเกตว่า เนื้อความในมาตรา 108 และ 109 นี้ คล้ายกับเนื้อความในมาตรา 273, 274 ในประมวลกฎหมายอาญา แต่มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

ก. องค์ประกอบความผิดในมาตรา 108 และ 109 ต้องเป็นการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักรเท่านั้น ซึ่งต่างกับองค์ประกอบความผิดใน

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 และ 274 ซึ่งคุ้มครองการปลอม หรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งจดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าเป็นการจดทะเบียนในหรือนอกราชอาณาจักร

ข. องค์ประกอบความผิดในมาตรา 108 และ 109 นั้น ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายทั้งสี่ประเภท แต่องค์ประกอบความผิดในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 และ 274 คุ้มครองเฉพาะเครื่องหมายการค้าเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ดังนั้น ถ้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้ว นอกราชอาณาจักร ก็ไม่ผิดตามมาตรา 108 หรือมาตรา 109 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 คงเป็นความผิดฐานปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 หรือมาตรา 274

4.7.4 ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดเครื่องหมายการค้า

คนส่วนใหญ่จะมองปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นปัญหาเฉพาะบุคคล กล่าวคือ เป็นปัญหาระหว่างเจ้าของสิทธิกับผู้ละเมิดสิทธิ หรือกลุ่มบุคคลผู้ที่เสียประโยชน์บางกลุ่มเท่านั้น และมองว่าเป็นปัญหาไม่ร้ายแรงเมื่อเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการละเมิดสิทธิไม่ได้กระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของบุคคล แต่ความเป็นจริงแล้วปัญหาดังกล่าวหากปล่อยไว้จะเป็นปัญหาที่เรื้อรังในระยะยาว และยากต่อการแก้ไขเยียวยา และปัญหานี้ยังส่งผลกลับกลายมาเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม เช่น เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ยุติความเจริญเติบโตต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อไม่ใคร่สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ออกมา เพราะเมื่อเขาสร้างสรรค์ผลงานมาแล้ว ผลงานที่เขาสร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองเพียงพอหรือไม่ หรือได้รับการปกป้องจากสังคมหรือไม่ ตัวอย่างเช่น

เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2548 มีหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลงข่าวว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) พบคดีปลอมแปลงสินค้าอะไหล่รถยนต์ยุโรปจากโรงงานใน จังหวัดราชบุรี ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) นำกำลังเข้าตรวจค้นพบของกลางที่มีการผลิตเลียนแบบตราสินค้าหลายรายการ และสั่งปิดโรงงานแห่งนี้ ขณะเดียวกันกำลังอยู่ระหว่างขยายผลไปที่ศูนย์ซ่อมรถยนต์ยี่ห้อเบนซ์ 19 ราย และศูนย์ซ่อมรถบีเอ็มดับเบิลยู 5 ราย ที่สั่งซื้อสินค้าจากโรงงานแห่งนี้ว่าเข้าข่ายสมรู้ร่วมคิดหรือไม่ อีกทั้งศูนย์ซ่อมรถเหล่านี้อาจจะถูกดำเนินคดีในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน จากการสั่งซื้อสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานมาจำหน่ายในการขยายผลไปยังโรงงานลักลอบผลิตอุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์ปลอม บริษัทอโต้ทริม อินเตอร์เนชั่นแนล ทรานเซ็คชั่น จำกัด ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในที่สุดผู้ต้องหา ก็ได้เข้ามามอบตัวและให้ปากคำ

ต่อพนักงานสอบสวนดีเอสไอในฐานะผู้ต้องหาคดีร่วมกันปลอมและมีไว้เพื่อจำหน่ายสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอม จะเห็นได้ว่าคดีนี้เป็นการปลอมเครื่องหมายการค้า ที่ส่งผลกระทบต่อถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้ที่ใช้พวงมาลัยรถยนต์ที่ผลิตไม่ได้มาตรฐาน เพราะที่ผ่านมามีอุบัติเหตุชนหลายครั้งมีปัญหาอุปสรรคป้องกัน (แอร์แบ็ก) ไม่ทำงาน

4.7.5 ปัญหาการละเมิดสิทธิบัตร

การละเมิดสิทธิบัตร คือ การที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งกระทำการใด ๆ ให้ผู้ทรงสิทธิบัตรเสียหายโดยกระทบต่อสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรข้างต้น เช่น ปลอม ทำซ้ำ ดัดแปลง โดยที่ไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของสิทธิบัตร ซึ่งการละเมิดสิทธิบัตรนั้น จะมีความผิดทั้งในทางอาญาและในทางแพ่งด้วย การละเมิดสิทธิบัตรนั้นเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ การลงโทษผู้ละเมิดสิทธิบัตรจึงค่อนข้างรุนแรงจนอาจถึงขั้นจำคุกได้ เหตุที่กฎหมายได้มีการกำหนดโทษไว้กับผู้ละเมิดสิทธิบัตร ก็เพื่อเป็นการปราบปรามและป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิบัตร แต่ความเป็นจริงแล้ว ผลประโยชน์จากการละเมิดสิทธิบัตรมีมากมาย จนทำให้ผู้ที่กระทำการละเมิดไม่คิดเกรงกลัวต่อบทลงโทษตามกฎหมาย ดังนั้นผู้ประกอบการที่อยู่ในฐานะผู้ทรงสิทธิบัตรจึงต้องมีหน้าที่ปกป้องสิทธิของตนเอง และป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิบัตรมาบั่นทอนหรือชะลอการพัฒนาความเจริญของประเทศ

4.7.6 ความจำเป็นในการป้องกันการละเมิดสิทธิบัตร

ประเทศที่เจริญทางด้านเศรษฐกิจได้จะต้องมีทรัพย์สินทางปัญญา และเมื่อมีทรัพย์สินทางปัญญาแล้วจะต้องให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น เพราะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังส่งผลในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน อาทิเช่น

1. สร้างความมั่นใจของนักลงทุนทำให้มีการเพิ่มการลงทุน เมื่อมีการลงทุนแล้วยังส่งผลในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น มีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น เพิ่มการบริโภค เพิ่มการออม ส่งผลให้เกิดการลงทุน
2. มีหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ
3. ส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ
4. ระบบเศรษฐกิจโดยรวมจะมีการเติบโตแบบยั่งยืน

4.7.7 ข้อจำกัดในการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา

ทรัพย์สินที่จะถูกริบตามกฎหมายในกรณีที่การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษ ทรัพย์สินที่สามารถริบได้ต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้นหากเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิดก็ไม่สามารถริบได้ แต่ถ้าการริบทรัพย์สินเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งหากพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่มุ่งหมายจะคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินใดก็ตามที่อาจถูกนำมาใช้ในการกระทำความผิดทางอาญา ศาลก็อาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยโดยให้ริบทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้น ทรัพย์สินที่สามารถริบได้ตามวิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงอาจไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพของตัวทรัพย์สินเองแล้วมีลักษณะเป็นอันตรายหรือเป็นความผิดอยู่ในตัวเอง เช่น วัตถุระเบิดหรืออาวุธสงคราม เป็นต้น

โทษริบทรัพย์สินได้ถูกบัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา และยังมีบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษอื่น ๆ อีก แต่ผู้เขียนจะขอหยิบยกเอาโทษริบทรัพย์สินมาศึกษาวิเคราะห์เพียงเท่าที่เกี่ยวข้อกับเนื้อหาสาระของการทำวิทยานิพนธ์นี้เท่านั้น กล่าวคือ จะได้นำเอามาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 มาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงความเป็นมาจุดมุ่งหมายและกระบวนการของการริบทรัพย์สินในกฎหมายแต่ละฉบับ

การริบทรัพย์สินในประมวลกฎหมายอาญาเป็นมาตรการลงโทษในทางอาญา (Criminal Forfeiture) ที่จะใช้บังคับเอาแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น โดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี การลงโทษดังกล่าวจะกระทำต่อทรัพย์สินของจำเลยเท่านั้น และจะต้องดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น จึงต้องมีการดำเนินคดีอาญาเสียก่อน โดยพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาต่อบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หากมีทรัพย์สินใดที่ต้องริบ พนักงานอัยการจะต้องระบุในคำฟ้องให้ชัดเจน เนื่องจากการริบทรัพย์สินเป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล จึงต้องยึดถือคำพิพากษาของศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่เป็นประการสำคัญ เมื่อศาลพิพากษาแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง จึงจะสามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ตามคำขอ อย่างไรก็ตามการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลเกี่ยวกับการพิสูจน์พยานหลักฐานนั้น พนักงานอัยการมีภาระในการพิสูจน์ความผิดของ

จำเลย โดยการนำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลรับฟังจนกว่าจะปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt) เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีมาตรการลงโทษที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการริบทรัพย์สินเป็นโทษประเภทหนึ่งในประมวลกฎหมายอาญาอันกระทบถึงสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้นการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจึงต้องกระทำโดยรอบคอบ จึงจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตามเมื่อศาลวินิจฉัยและให้ริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแล้ว ทรัพย์สินที่ถูกริบก็จะตกเป็นของแผ่นดิน

สรุปว่าเมื่อพิจารณามาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด หรือการริบทรัพย์สินโดยใช้ดุลพินิจ ซึ่งถือว่าเป็นการริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) จะพบข้อจำกัดประการสำคัญคือการรื้อถอนบนพื้นฐานของการพิจารณาที่ตัวบุคคล (In Personal Proceeding) กล่าวคือ ต้องมีการพิสูจน์ว่าเจ้าของทรัพย์สินกระทำความผิดหรือบริสุทธิ ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ ตามหลักการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัย (Principle of Proof beyond a reasonable doubt) หากมีข้อสงสัยศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย นอกจากนี้ หากทรัพย์สินนั้นได้มีการแปรสภาพหรือโอนหรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นทรัพย์สินอื่นแทนแล้วก็สามารถจะริบทรัพย์สินนั้น แม้ว่าในท้ายที่สุดศาลจะได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยผู้ซึ่งเคยเป็นเจ้าของทรัพย์สินก่อนที่จะมีการแปรสภาพหรือโอนหรือเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำมาตรการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) มาใช้เสริม⁷

4.7.8 ความจำเป็นในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นความผิดมูลฐานพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

การลงโทษทางอาญาโดยการจำคุกในบางครั้งก็มีอาจบรรลุต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาได้เสมอไป เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในกฎหมายบางฉบับก็มิได้ทำให้ประชาชนทั่วไปเสียหายหรือเสียประโยชน์ แต่ผู้ที่เสียหายหรือเสียประโยชน์ที่แท้จริงก็จะมีแต่ ในเฉพาะเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ในบางครั้งการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาย่อมทำให้รัฐสูญเสียภาษีเงินได้ อันส่งผลให้ความสามารถในการจ่ายภาครัฐลดลง ย่อมกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และโครงสร้างพื้นฐานทาง

⁷ บุญญวิจักษณ์ เหล่ากอที่, “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม”, การประชุมทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่องมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล 6-7 กันยายน 2547, หน้า 142.

สังคมต่าง ๆ และการกระทำเช่นนั้นย่อมสูญเสียการลงทุนในภาคธุรกิจอันส่งผลให้เกิดอัตราการว่างงาน และกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในส่วนอื่น ๆ แม้โทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายจะมีอัตราโทษค่อนข้างสูง แต่อาชญากรที่กระทำผิดในรูปแบบนี้มักจะกระทำกันอย่างเป็นกระบวนการเพราะเงินได้ที่มีมูลค่าสูง ทำให้ยากในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหลังจากกระทำ ความผิดและถูกดำเนินคดีแล้วมักจะมีตัวตายตัวแทนในการเข้ามารับโทษแทน นอกจากนั้น อาชญากรเหล่านี้มักจะมีกำลังในการชดเชยค่าปรับในกรณีที่มีการลงโทษปรับ ส่วนเงินที่ได้รับ จากการกระทำความผิดก่อนที่ถูกดำเนินคดีซึ่งมีมูลค่ามหาศาลก็ไม่สามารถเข้าไปจัดการกับ ทรัพย์สินเหล่านั้น และในบางครั้งการที่ได้รับผลตอบแทนค่อนข้างสูงทำให้ผู้ที่บังคับใช้กฎหมาย กระทำความผิดเสียเอง หรือในกรณีที่ไม่ได้กระทำความผิดเสียเองแต่จะคอยให้การช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่อาชญากร เมื่อเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนในการละเมิดทรัพย์สินทาง ปัญญาแล้วจะคุ้มค่างกว่า ในขณะที่เดียวกันความต้องการของผู้บริโภคก็มีจำนวนมาก เพราะเกิดการ สร้างค่านิยมหรูหรา ฟุ่มเฟือย แต่ในทางกลับกันสินค้าที่เป็นแท็กซี่มีราคาที่สูงซึ่งไม่ สอดคล้องกับรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ จึงทำให้ประชาชนหันมาใช้สินค้าที่มีราคาที่สูง สอดคล้อง กับรายได้ของตนเอง จึงเป็นการสนับสนุนให้มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาสูงขึ้นเรื่อย ดังนั้น การลงโทษจำคุก หรือปรับ เพียงประการใดประการหนึ่ง หรือทั้งสองประการ สำหรับความผิด เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว จึงมิใช่การคุ้มครองสังคมหรือประชาชนทั่วไป หรือมิใช่ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเสมอไป

การประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานี้ มักจะให้ผลตอบแทน เป็นมูลค่าสูง ดังนั้น การที่มีรายได้มหาศาลนั้นทำให้ผู้กระทำความผิดจึงพยายามพัฒนารูปแบบ ของการประกอบอาชญากรรม โดยนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในเครื่องช่วย แม้กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาโดยตลอดจนมี ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเทียบเท่ากับการคุ้มครองในระดับสากลอย่างครบถ้วน และมีการตั้งหน่วยงานขึ้นมาคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็ตาม เช่น กองบังคับการปราบปราม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาการกระทำความผิดใน ปัจจุบันกับตัวบทกฎหมายโดยเฉพาะความผิดมูลฐานจะเห็นได้ว่า ยังไม่มีการกำหนดความผิด เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นความผิดมูลฐาน แม้กระทั่งในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการตรา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และได้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมา ต่อมาได้มีการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นคดีพิเศษที่ต้องใช้มาตรการ

พิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ในการดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดี แต่ก็ยังมีการกระทำละเมิดต่อเจ้าของงานสร้างสรรค์จำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นมาตรการในการจัดการกับเงินที่ได้รับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาที่มีรายได้ค่อนข้างสูง ซึ่งว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดอาชญากรรมประเภทอื่นตามมา และหากขาดเงินทุนมาหมุนเวียนในการดำเนินงานแล้วย่อมทำให้การกระทำต่อไปเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังมีมาตรการในการริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำมาใช้ในการสกัดกั้นและปราบปรามผู้กระทำความผิดในรูปองค์กรได้โดยการริบทรัพย์สิน การกำหนดความผิดมูลฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นความผิดมูลฐานในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การกำหนดความผิดมูลฐานต้องมีขึ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำมาตราทางทรัพย์สินไปใช้กับเงิน หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นผลกำไรที่ได้จากการกระทำความผิดจะต้องมีการดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรการในการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือได้จากการสนับสนุนเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในรัฐเพื่อให้สามารถนำมาตราทางกฎหมายและมาตรการอื่นไปพิจารณาดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดอาญาจึงเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถที่จะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและน่าจะเป็นการสกัดกั้นการกระทำความผิดของอาชญากรได้ในอนาคตอีกด้วย

ข้อดีในการนำมาตราทางกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และมาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไปพิจารณาดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

1. กฎหมายช่วยให้รัฐบาลสามารถดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้มากขึ้น เพราะในช่วงที่ผ่านมา ผู้ค้ายาเสพติดและอาชญากรอื่น ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดอย่างเต็มที่ เพราะการฟอกเงินยังไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย

2. ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ใช้รูปแบบการฟอกเงินเป็นการตัดทอนกำลังของผู้กระทำความผิด เพราะเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ถูกริบให้ตกเป็นของแผ่นดินทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนใช้ในการกระทำความผิดต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องให้ผู้กระทำความผิดกลัวที่สุด

3. กฎหมายฟอกเงินจะช่วยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เพราะมีกลไกของกฎหมายในการตรวจสอบเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดหรือจากธุรกิจผิดกฎหมายที่มีการเปลี่ยนสภาพหรือฟอกเงินแล้วนำกลับไปเป็นทุนในการประกอบอาชญากรรมอีก

4. ประเทศใดที่มีกฎหมายฟอกเงิน จะทำให้นักลงทุนมีความเชื่อถือต่อการนำเงินเข้ามาลงทุนภายในประเทศเพราะระบบการเงินจะมีเสถียรภาพ เนื่องจากไม่มีเงินอาชญากรรมเข้ามาปะปนในระบบการเงิน

5. ในปัจจุบันไทยถูกสังคมโลกมองว่าเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปสู่ตลาดโลก หากมีกฎหมายฟอกเงินจะแสดงให้เห็นถึงความจริงจังของฝ่ายบริหารประเทศในการดำเนินการกับอาชญากรรมข้ามชาติ

6. ช่วยคุ้มครองและสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ประกอบการโดยสุจริต เพราะป้องกันไม่ให้มีผู้นำเงินสกปรกมาทุ่มตลาดเพื่อการแข่งขัน ป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการโดยสุจริตต้องเสียหายหรือล้มละลาย

7. สร้างความเป็นธรรมและความถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะการฟอกเงินเป็นอาชญากรรม บ่อนทำลายสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม จึงควรมีกฎหมายออกมาควบคุมโดยตรง เป็นการรักษามาตรฐานของความเป็นธรรมและความถูกต้องของประเทศไทยไม่ให้ต่ำกว่าของต่างประเทศด้วย

8. กฎหมายฟอกเงิน จะเป็นหลักประกันในการคุ้มครองชื่อเสียงและสถานะภาพของสถาบันการเงินในประเทศไทย ให้พ้นจากการถูกมองว่าเป็นแหล่งใหญ่ที่ใช้สำหรับการฟอกเงินและคุ้มครองลูกค้าที่ใช้บริการว่าเงินของลูกค้าเป็นเงินบริสุทธิ์

9. กฎหมายฟอกเงินจะเป็นผลให้ขบวนการค้ายาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยเกิดความยากลำบากในการนำเงินที่ได้จากธุรกิจผิดกฎหมายมาเปลี่ยนสภาพหรือฟอกเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นจากการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

10. ประเทศไทยยังมีได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันในการปราบปรามยาเสพติด และในอนุสัญญานี้ได้กำหนดให้ประเทศภาคีต้องกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดกฎหมาย

เนื่องจากประเทศไทยเดิมนั้นยังไม่มีกฎหมายฟอกเงินจึงยังไม่อาจเข้าเป็นภาคีได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียหายต่อภาพพจน์ของประเทศว่าขาดความจริงจังในการแก้ไขปัญหาเสพติด แต่ในทางตรงกันข้าม ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายฟอกเงินและสามารถเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว ก็จะสามารถให้ความร่วมมือกับนานาชาติในการปราบปรามยาเสพติดได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นผลดีต่อชื่อเสียงของประเทศ

11. ทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยดีขึ้นในสายตาประชาคมโลก เพราะการไม่มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งฟอกเงินของพวกมิจฉาชีพได้อย่างเสรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นงานสร้างสรรค์จากความคิดและสติปัญญาของมนุษย์ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้มีมาตั้งแต่ในยุคแรก ๆ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่งนอกจากสิทธิบัตรและอสังหาริมทรัพย์แล้ว และสามารถใช้ดำเนินการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วกฎหมายจะกำหนดให้เป็นสิทธิแต่ผู้เดียว (Exclusive Right) ดังนั้นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิทางกฎหมายที่มีอยู่เหนือผลิตภัณฑ์จากความคิดทางปัญญา เป็นสิ่งที่กฎหมายให้การคุ้มครองทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เช่น The 1967 Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (WIPO) และใน The Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreement (TRIPS)

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งถือว่าเป็นงานที่ได้รับการสร้างสรรค์เกิดจากปัญญาของมนุษย์นั้นจะต้องไม่ถูกจำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงภายในประเทศที่ได้มีการคิดค้นหรือสร้างสรรค์งานเท่านั้น หากแต่จะต้องมีอยู่ในหลายประเทศ ระบบการให้ความคุ้มครองและเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทก็แตกต่างกันไป ซึ่งในแต่ละประเทศจะให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยวิธีการที่เหมาะสมที่สุดและวิธีการดังกล่าวคือ “มาตรการทางกฎหมาย” อันได้แก่การที่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตแห่งสิทธิเพื่อการคุ้มครองไว้ โดยกฎหมายอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นอาจเกิดจากบัญญัติตามกระบวนการหรือเกิดจากหลักเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลตามแต่แนวทางของระบบกฎหมายในแต่ละประเทศ ซึ่งแนวคิดในการให้ความคุ้มครองนั้นเกิดมาจากทฤษฎีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากหลักการของกฎหมายทางธรรมชาติ หรือหลักการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ทฤษฎีเสรีนิยม ทฤษฎีคุ้มครองป้องกัน ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติ ทฤษฎีการให้รางวัล ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจ ทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม หรือทฤษฎีการป้องกันการแข่งขันทาง

การคำที่ไม่เป็นธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น จากทฤษฎีของนักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นระบบมีการให้ความคุ้มครอง การกำหนดกรอบแห่งสิทธิอันได้แก่ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือสิทธิบัตร จุดกำเนิดและจุดเกาะเกี่ยวอันจะกำหนดได้ว่าสิทธิอย่างไรเกิดขึ้นก่อนกันไม่อาจพิสูจน์ได้ชัดเจน ซึ่งต่อมาวิวัฒนาการในแนวคิดในการให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ข้างต้นมาจัดเป็นหมวดหมู่เข้าด้วยกันพร้อมทั้งกำหนดสิทธิดังกล่าวเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหมายถึง สิทธิตามกฎหมายอันเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการใช้ความคิดและสติปัญญาของมนุษย์

การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยเริ่มมีตั้งแต่ ร.ศ.111 เป็นการคุ้มครองในงานวรรณกรรม หลังจากนั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2444 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ.120 ซึ่งเป็นการคุ้มครองเฉพาะผู้แต่งหนังสือ ต่อมาประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดฐานปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้า และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าและยี่ห้อการค้าขาย พ.ศ.2457 โดยถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดหลักเกณฑ์และสิทธิในทางแพ่งอันเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า หลังจากนั้นได้มีการประกาศใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาสองฉบับเพื่อใช้แทนกฎหมายเดิมคือพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474 และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2474 ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากลของการคุ้มครองตามอนุสัญญากรุงเบอร์น์ว่าด้วยการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (The Berne Convention For The Protection Of Literary And Artistic Works) ต่อมาเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2521 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ.2474 และประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แทนพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2474 จนกระทั่งล่าสุด ปี พ.ศ.2537 มีการตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 รวมทั้งการกำหนดให้มีการออกอนุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ได้เป็นครั้งแรก ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522

แม้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาโดยตลอดจนมีระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเทียบเท่ากับการคุ้มครอง

ในระดับสากลอย่างครบถ้วน และมีการตั้งหน่วยงานขึ้นมาคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็ตาม แต่ก็ยังมีการกระทำละเมิดต่อเจ้าของงานสร้างสรรค์จำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากทฤษฎีและวิธีการลงโทษดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าการลงโทษทางอาญาสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ โดยทำให้ผู้ที่อาจจะกระทำความผิดไม่สามารถกระทำความผิดได้โดยการตัดโอกาสหรือลดโอกาสที่บุคคลนั้นอาจจะกระทำความผิด เช่น การลงโทษประหารชีวิต หรือการลงโทษจำคุก นอกจากนี้การลงโทษบางประการสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ เพราะผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้การสอดส่องหรือควบคุม เช่น การคุมความประพฤติ ในบางกรณียังจะช่วยให้มีการฝึกอบรมควบคู่กับการใช้วิธีการลงโทษเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ส่วนการแก้ไขฟื้นฟูทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับประสบการณ์จากการที่ตนถูกลงโทษไปแล้วทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือรู้สึกอับอายต่อสังคม มีการป้องกันอาชญากรรมโดยการแก้แค้นทดแทน และการป้องกันโดยการลงโทษตนเอง เพราะเมื่อรัฐได้ลงโทษแล้วบุคคลนั้นจะไม่มีแก้แค้นหรือการลงโทษตนเอง นอกจากนี้แล้วการลงโทษอาจทำให้เกิดผลในการยับยั้งหรือทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับบทเรียนแต่อย่างไรก็ตามกฎหมายอาญาถือว่าเป็นกฎหมายที่มีสภาพในเชิงบังคับที่รุนแรงที่สุด และ หากว่ากฎหมายอาญาไม่สามารถประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของสังคมได้เมื่อใดสภาวะการจลาจลในบ้านเมืองก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้กฎหมายอาญามีสาระสำคัญในการคุ้มครองสังคมอีกด้วย คือ การปราบปรามและการป้องกันเมื่อการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดนี้ยังเป็นการกระทำเพื่อป้องกันมิให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกในอนาคตด้วย การลงโทษหรือการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดจะต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นก็ต้องลงโทษ ฉะนั้นถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันทั่วไปของกฎหมายอาญาอันเป็นการป้องกันโดยอ้อม นอกจากนี้การป้องกันสำหรับผู้กระทำความผิดบางคนที่มีลักษณะอันตรายอันเป็นที่คาดหมายได้ว่าเขาจะก่อเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาขึ้นอีกซึ่งเป็นการป้องกันโดยตรง การที่กฎหมายอาญาเข้าจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปัญหาย่อมจะเป็นการไม่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัญหาหลายปัญหาเป็นปัญหาที่เล็กน้อยที่ยังไม่สมควรหรือไม่จำเป็นถึงกับต้องใช้การลงโทษทางอาญา

หรือไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายอาญาจัดการกับปัญหาเหล่านั้น กฎหมายอาญาควรจำกัดตัวเอง อยู่กับการคุ้มครองของระเบียบสังคมไม่ชอบที่จะขยายขอบเขตออกไปมากกว่านี้

แม้การลงโทษทางอาญาเป็นการลงโทษที่รุนแรงและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยจุดมุ่งหมายในการลงโทษเพื่อให้สาสม กับความร้ายแรงของการกระทำ เพื่อตัดนิสัยของผู้กระทำความผิด เพื่อป้องปรามมิให้ผู้อื่นเอา เป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมเป็นการชั่วคราวหรือถาวร จึงเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไปว่าโทษทางอาญาควรใช้กับการกระทำที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง และการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดอาญานั้น ควรพิจารณาเจตนาภายในของผู้กระทำผิดด้วย โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ นั้น ๆ แต่ผลที่เกิดขึ้นควรนำไปพิจารณาเพื่อให้มีการรับผิดในทางอื่น

มาตรการทางอาญาในระบบกฎหมายไม่ว่าระบบคอมมอนลอว์ หรือระบบ กฎหมายซีวิลลอว์ มีลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอันเป็นการละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา ผู้กระทำละเมิดจะต้องถูกลงโทษทางอาญา ตามกฎหมายของประเทศนั้น บัญญัติไว้ซึ่งส่วนใหญ่จะบัญญัติโทษที่ลงใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด ดังนี้

1. โทษปรับ
2. โทษจำคุก
3. โทษทั้งจำคุกและปรับ

ส่วนกระบวนการบังคับในทางอาญาตามความตกลง The Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreement (TRIPs) กำหนดให้ผู้กระทำละเมิด ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีโทษปรับ จำคุก หรือทั้งจำคุกและปรับ ทั้งนี้ ความผิดจากการ ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวจะต้องกระทำโดยเจตนา และ/หรือ มีปริมาณใน เชิง พาณิชย์ และประเทศสมาชิกสามารถกำหนดบทลงโทษดังกล่าวได้ หากผู้ทรงสิทธิหรือ ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิด ผู้มีอำนาจก็จะมีคำสั่งการเยียวยาความเสียหาย ดังต่อไปนี้ ประการแรกโทษจำคุก และ/หรือ ปรับเงินที่มากพอจะยับยั้งการกระทำความผิด ซึ่งแต่ละประเทศมีสิทธิที่จะกำหนดโทษ โดยจะให้เปรียบเทียบกับความผิดหรือความรุนแรง ของการกระทำผิดในระดับเดียวกัน ส่วนการยึด ริบ และทำลายสินค้าที่ละเมิด และวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระทำความผิด

ความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ก็คือ การขาย มีไว้เพื่อขาย เสนอขาย ให้เช่า เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือเสนอให้เช่าซื้อ ซึ่งงานที่ตนรู้หรือควรจะรู้ว่าได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเพื่อหากำไรเพื่อการค้า* (ดูในภาคผนวก) และมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนโทษริบทรัพย์สิ้นตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น มาตรา 75 กำหนดให้บรรดาสิ่งที่ได้ทำขึ้นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง และยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำความผิดตามมาตรา 69 หรือมาตรา 70 ให้ตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ส่วนสิ่งที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดให้ริบเสียทั้งสิ้น สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์มีผลกระทบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์โดยตรง เพราะการละเมิดผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นเป็นการละเมิดงานที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับต้นฉบับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้นั้นผู้เดียว ประชาชนทั่วไปไม่ได้เสียประโยชน์จากการละเมิดนั้น ผู้เสียหายจะมีแต่เฉพาะผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น แต่ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์ยินยอมให้กระทำได้ การกระทำนั้นก็ไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้ความผิดอันยอมความได้

ส่วนความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่ถูกจับกุมดำเนินคดีมากที่สุดก็คือ ความผิดฐานนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอม มาตรา 108 หรือเลียนตามมาตรา 109* (ดูในภาคผนวก) มีอัตราโทษจำคุกหรือปรับเช่นเดียวกับการปลอม หรือการเลียนนั้นแล้วแต่กรณี ความผิดฐานปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร ตามมาตรา 108 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าเป็นการปลอมเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนนอกราชอาณาจักร จะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 274 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนโทษริบทรัพย์สิ้นตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า กำหนดไว้ในมาตรา 115 ว่าด้วยบรรดาสินค้าที่ได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า นอกจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะเสียหายแล้ว ยังมีผลต่อ

---

* ดูในภาคผนวก

ประชาชนทั่วไปด้วย คือประชาชนผู้บริโภคจะได้สินค้าที่มีคุณภาพต่ำกว่าของแท้ เมื่อนำไปใช้ ย่อมไม่คงทน และอาจก่อให้เกิดอันตรายอีกหลายประการตามมาได้ จึงเป็นความผิดอาญาแผ่นดินไม่สามารถยอมความกันได้

ส่วนการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิทธิบัตรที่มีอัตราโทษสูงสุด คือ ความผิดฐาน ละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามมาตรา 85 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน สองปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โทษการริบสินค้าที่ฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรง สิทธิบัตร ได้กำหนดไว้ในมาตรา 71 จัดว่า ว่าเป็นบรรดาสินค้าที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำ การอันเป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ทรงอนุสิทธิบัตรตามมาตรา 36 หรือ มาตรา 63 หรือมาตรา 65 ทศ ประกอบด้วย มาตรา 36 ให้ริบเสียทั้งสิ้น ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรอาจ สั่งให้ทำลายสินค้าดังกล่าวหรือดำเนินการอย่างอื่น เพื่อป้องกันมิให้มีการนำเอาสินค้าดังกล่าว ออกไปจำหน่ายอีกก็ได้ ความผิดตามกฎหมายสิทธิบัตรเป็นความผิดอาญาแผ่นดินเช่นเดียวกับ ความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า

ส่วนการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด ซ้ำหรือไม่ซ้ำหลายต่อการกระทำความผิด

การเพิ่มโทษตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และการเพิ่มโทษตามกฎหมายเครื่องหมาย การค้ำนั้นจะมีได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดในครั้งก่อนได้กระทำความผิดตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือความผิดตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าด้วยแล้วแต่กรณีเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการเพิ่ม โทษตามประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ การกระทำความผิดครั้งก่อนผู้กระทำความผิด ไม่จำเป็นต้องกระทำความผิดตามกฎหมายใดเฉพาะเจาะจงก็สามารถเพิ่มโทษต่อผู้กระทำ ความผิดในครั้งหลังได้ทุกกรณี ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมโทษในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ซ้ำหลาย แต่การเพิ่มโทษตามกฎหมายสิทธิบัตรไม่มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะ

ดังนั้น การขอเพิ่มโทษในกรณีเมื่อพ้นโทษมาแล้ว ตามกฎหมายลิขสิทธิ์และ กฎหมายเครื่องหมายการค้าสามารถกระทำต่อเมื่อได้ผู้กระทำความผิดในคดีหลังพ้นโทษ มาแล้วยังไม่เกินห้าปีเท่านั้น และถ้าการกระทำความผิดครั้งหลังได้เกิดขึ้นขณะที่จำเลยยังรับ โทษอยู่ในคดีก่อน เช่น ผู้กระทำความผิดได้ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่นอีกในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ในคดี

ก่อนยอมไม่อาจขอเพิ่มโทษได้ตามมาตรา 73 ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือไม่อาจขอเพิ่มโทษได้ตามมาตรา 113 ตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า แต่อาจขอเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 92 ได้ ในทางกลับกันการขอเพิ่มโทษสำหรับคดีหลังที่ได้กระทำขึ้นในขณะที่ยังรับโทษในคดีก่อนอยู่หรือพ้นโทษคดีก่อนมาแล้วยังไม่เกินกำหนดห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ สามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92

5.2 ข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้ศึกษาแล้วในข้างต้น ในเรื่องโทษทางอาญาที่ใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจ และเป็นความผิดที่ให้ผลตอบแทนเป็นมูลค่าสูง สร้างความเสียหายให้แก่วงการธุรกิจ และประเทศชาติโดยรวมอย่างมากมายมหาศาล ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวมีแรงจูงใจเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงในการประกอบอาชญากรรมเหมือนอาชญากรรมอื่นทั่วไป จึงจะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของสิทธิและไม่สามารถควบคุมการกระทำความผิดต่อการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาได้ เพราะเมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำ ก็ยังคงละเมิดต่อไปแม้จะถูกลงโทษมาแล้ว ก็อาจจะเป็นเพราะการที่มีผลตอบแทนที่มีมูลค่าสูง หรืออาจเป็นเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจในครอบครัวของผู้กระทำความผิดเอง แต่ถ้ามการกระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อมุ่งหวังผลตอบแทนเป็นเงินที่มีมูลค่าสูง เป็นการยากที่จะแยกเจตนาร้ายภายในจิตใจออกมา แต่มีเจตนาในการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจให้มาก ซึ่งความผิดประเภทนี้โทษทางอาญาที่รุนแรงก็อาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่ควรจะมีมาตรการในการทำลายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยให้ทรัพย์สินเหล่านั้นตกเป็นของแผ่นดิน นอกจากนี้หากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษจะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษตามความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองและป้องกันสังคมโดยการข่มขู่ด้วยการใช้โทษทางอาญา และการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดเพื่อให้สังคมเกิดความสุข แต่การที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้น จะต้องมีความหลักเบาของโทษทางที่เหมาะสม และการลงโทษจะต้องมีความแน่นอนและรวดเร็ว

1. มาตรการบังคับโดยมุ่งเอากับตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด โดยมุ่งประเด็นว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ ไม่ใช่ว่าเป็นกรณีที่เจ้าของ

ทรัพย์สินกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาได้ความว่าเป็นทรัพย์สินที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลก็มีอำนาจในการสั่งริบได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความรับผิดชอบในทางอาญาของเจ้าของทรัพย์สิน แนวคิดดังกล่าวมาจากหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยมีแนวคิดดั้งเดิมว่า ตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและจะต้องถูกริบเสียสิ้น และไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์สินเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ เนื่องจากถือว่าทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นจึงมีผลกินมาแต่ต้น การริบทรัพย์สินมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกมาเป็นของรัฐ และผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นมีโอกาสอ้างได้ว่าได้รับโอนมาโดยสุจริต หรือได้รับโอนมาโดยเสียค่าตอบแทน เหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการริบทรัพย์สินเกิดขึ้นเมื่อรัฐมีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (19 U.S.C. Section 1602) เป็นการผลักระการพิสูจน์ให้ผู้กระทำความผิด และได้มาตรการดังกล่าวได้ใช้บังคับในกฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act) กฎหมายฟอกเงิน (Money Laundering) กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyrights Act) เป็นต้น

มาตรการดังกล่าวเป็นการลงโทษทางอาญาเพื่อตอบสนองในทางแก้แค้นทดแทน และการข่มขู่ยับยั้ง และส่งผลให้เป็นการป้องกันทางสังคมอีกทางหนึ่งก็เป็นได้ กล่าวคือเมื่อทรัพย์สินดังกล่าวถูกริบเสียแล้ว ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องก็มิอาจนำทรัพย์สินนั้นมาใช้ในการกระทำความผิดได้อีกต่อไป

2. มาตรการเพิ่มความในบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กล่าวคือ “ความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ กฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า และกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” เพื่อช่วยลดปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ลดความเสียหายที่มีต่อเจ้าของซึ่งประเทศไทยและประเทศคู่ค้า และมีผลทำให้มีการประดิษฐ์คิดค้นผลงานใหม่ ๆ นักลงทุนมั่นใจที่จะลงทุน ลดปัญหาต่างประเทศกีดกันทางการค้า และการถูกตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำเงินไปใช้ทำสิ่งผิดกฎหมายประเภทอื่น ตลอดจนสามารถตัดวงจรในการกระทำความผิดได้แม้จะมีการกระทำความผิดในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม โดยความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานั้น หมายถึง ความผิดที่กระทำโดยผู้ผลิตซึ่งเป็นกรณีที่ร้ายแรง แต่ไม่รวมถึงความผิดที่กระทำโดยผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีกหรือผู้กระทำความผิดรายย่อย ซึ่งจะได้มีส่วนสนับสนุนในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: จีระราชการพิมพ์, 2546.

คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

จักรกฤษณ์ ควรวจน์, กฎหมายสิทธิบัตร : แนวคิดและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543.

จักรกฤษณ์ ควรวจน์, สิทธิบัตร : แนวความคิดและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักนิติธรรม, 2544.

จักรกฤษณ์ ควรวจน์, โลกาภิวัตน์ทางทรัพย์สินทางปัญญากับปัญหาสิทธิมนุษยชน, ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1, กรุงเทพมหานคร: จีระราชการพิมพ์, 2547,

จิตติ ดิงศภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค1, พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2521.

จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ และคณะ, โครงการ “การวิจัยเพื่อเสนอแนวทางการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา : การละเมิดลิขสิทธิ์โดยการบรรเลงหรือขับร้องเพลง” รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สิงหาคม 2549.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายลิขสิทธิ์, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2528.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, ย่อหลักกฎหมายลิขสิทธิ์, กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, ชุดย่อหลักกฎหมายลิขสิทธิ์, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543.

ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

ธวัชชัย ศุภผลศิริ, กฎหมายลิขสิทธิ์ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537, พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

- บุญญวิจักษณ์ เหล่ากothi, “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม”,
การประชุมทางวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่องมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กร
อาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล 6-7 กันยายน 2547.
- ปราณี เสฐจินตนิน, กฎหมายอาญา 1 : ภาคบทบัญญัติทั่วไป หน่วยที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 11
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543.
- ปริญญา ดีผดุง, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2544.
- ปริญญา ดีผดุง, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยที่ 9-15, พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547.
- พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1, กรุงเทพมหานคร: สุทธิสาร
การพิมพ์, 2527.
- ภูมิฤทัย สิงหนาท, พันธกรณีของประเทศไทยในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในทาง
แพ่งและอาญาตามความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการค้า, วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “โทษทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและ
เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540”. (8
พฤศจิกายน 2547) ณ ห้องประชุม 1 สำนักสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
กรุงเทพมหานคร.
- วิชัย อริยะนันท์ทกะ, ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าและการป้องกัน
การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม, ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1,
กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2547.
- วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์, รวมคำอธิบายพร้อมตัวบท กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา, กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546.
- วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์ และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการละเมิดสิทธิ
ในทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศกำลังพัฒนา แนวคิด ปัญหา ทางแก้ และพัฒนาการ”,
รายงานการวิจัย, ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
สำนักวิชาการ ศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546.
- หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

อัฒณพ ชูบ่ารุง, ทฤษฎีอาชญาวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, 2527.

ภาษาอังกฤษ

Comish W.R., “The Enforcement of Right” Intellectual Property : Patents, Copyright, Trademark and Allied Right, London: Sweet & Maxwell, 1989.

Don C. Gibbons in Marshall B. Clinard and Richard Quinney, Criminal Behavior System, New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1973.

Darhos, Peter. A Philosophy of Intellectual Property. England: Ashgate Publishing Limited, 2002.

Eugen Ulmer, “Germany (Federal Republic)”, in International Copyright and neighboring Right, Stephen M. Steward, London: Butterworth, 1983.

George G. Coughlin, Your Introduction to Law, Barnes & Noble, Inc., 1967.

Harro Otto, Grundkurs Strafrecht, Allgemeiner Strafrechtslehre, 1 Auflage, 1976.

H.A. Palmer. Harris’s Criminal Law. 20th ed. London : Sweet & Maxwell Ltd., 1960.

Herbert A. Block and Gilbert Geis, Man, Crime, and Society, New York : Random House, 1970.

<http://news.sanook.com/read/2009/ตร.กองปราบหลายแหล่งเก็บ-วีซีดี- ละเมิดลิขสิทธิ์-/238611/>

<http://news.sanook.com/read/2009/รวมcdเพลงหนังละเมิดลิขสิทธิ์มูลค่า13ล/160211/>

http://www.ipthailand.org/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=489&Itemid=432

http://www.logisticsdigest.com/index.php?Itemid=72&id=1011&option=com_content&task=view

Ruth Shonle Cavan in Helen MacGill Hughes, (ed.) Delinquents and Criminals : their Social World, Boston : Holbrook Press, Inc., 1974.

Wayne R. LaFave & Austin W. Scott. Jr. Criminal Law. St. Paul, Minn. : West Publishing Co., 1972.

Walter C. Reckless, The Crime Problem, Pacific Palisades, California : Goodyear Publishing Company, Inc., 1973.

William L. Hayhurst, "Unauthorized Use of Another's Mark in Canada," The Trademark Reporte 75, 1 Jan-Feb, 1985.

Sue Jitus. Reid, Crime and Criminology, New York : Holt Rinehart and Winston, 1982.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
รายงานสรุปสถิติคดีที่เข้าสู่ศาล (ความอาญา)
ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2549

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง
อาญา						
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537						
- ละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา 27)	-	3	3	-	3	-
- ละเมิดลิขสิทธิ์งานโสตทัศนวัสดุ , ภาพยนตร์, สิ่งบันทึกเสียง (มาตรา 28,29)	-	8	8	-	7	1
- ละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา 30)	-	2	2	-	1	1
- จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่ายงานละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 27-30 (มาตรา 31)	335	3,401	3,736	-	3,471	265
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์						
- งานวรรณกรรม						
- งานภาพยนตร์						
- งานบันทึกเสียง						
- งานศิลปกรรม						
- งานดนตรี						
- งานโสตทัศนวัสดุ						
- งานแพร่เสียงแพร่ภาพ						
- ละเมิดสิทธินักแสดง ตามมาตรา 27-31 (มาตรา 69)	2	-	2	-	1	1
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	-	2	2	-	2	-
รวม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	337	3,416	3,753	-	3,485	268

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทวนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534						
- ปลอมเครื่องหมายการค้า (มาตรา 108)	3	19	22	-	19	3
- เลียนเครื่องหมายการค้า (มาตรา 109)	1	78	79	-	73	6
- นำเข้า จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าตามมาตรา 108,109 (มาตรา 110)	58	3,259	3,317	-	3,259	58
- ให้บริการ เสนอให้บริการ ตามมาตรา 108, 109 (มาตรา 110)	-	-	-	-	-	-
- ขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ (มาตรา 107)	-	-	-	-	-	-
รวม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534	62	3,356	3,418	-	3,351	67
พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522						
- พ.ร.บ.สิทธิบัตร	19	12	31	-	11	20
- การประดิษฐ์						
- การออกแบบผลิตภัณฑ์						
- อนุสิทธิบัตร						
รวม พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522	19	12	31	-	11	20
ประมวลกฎหมายอาญา						
- เกี่ยวกับการค้า ป.อ.มาตรา 271-275	16	52	68	-	60	8
- ความผิดเกี่ยวกับเพศ	-	1	1	-	1	-
รวม ประมวลกฎหมายอาญา	16	53	69	-	61	8
พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545						
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติความลับทางการค้า	5	2	7	-	4	3

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง	
พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	-	-	-	-	-	-	
พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติศุลกากร	-	2	2	-	2	-	
รวม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469	-	2	2	-	2	-	
พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์	-	2	2	-	2	-	
รวม พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530	-	2	2	-	2	-	
พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาสูบ - ความผิดเกี่ยวกับแสตมป์ยาสูบ	1 -	2 6	3 6	- -	3 6	- -	
รวม พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509	1	8	9	-	9	-	
พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542	-	-	-	-	-	-	
รวมคดีอาญา	440	6,851	7,291	-	6,925	366	
รวมคดีอาญาทั้งหมด	คดีเสร็จไปคิดเป็นอัตราร้อยละ 94.98%	440	6,851	7,291	-	6,925	366

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
รายงานสรุปสถิติคดีที่เข้าสู่ศาล (ความอาญา)
ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2550

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง
อาญา						
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537						
- ละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา 27)	-	13	13	-	12	1
- ละเมิดลิขสิทธิ์งานโสตทัศนวัสดุ , ภาพยนตร์, สิ่งบันทึกเสียง (มาตรา 28,29)	1	36	37	-	32	5
- ละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา 30)	1	3	4	-	2	2
- จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่ายงานละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 27-30 (มาตรา 31)	265	2,727	2,992	-	2,786	206
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์						
- งานวรรณกรรม						
- งานภาพยนตร์						
- งานบันทึกเสียง						
- งานศิลปกรรม						
- งานดนตรี						
- งานโสตทัศนวัสดุ						
- งานแพร่เสียงแพร่ภาพ						
- ละเมิดสิทธินักแสดง ตามมาตรา 27-31 (มาตรา 69)	1	37	38	-	35	3
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	-	-	-	-	-	-
รวม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	268	2,816	3,084	-	2,867	217

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534						
- ปลอมเครื่องหมายการค้า (มาตรา 108)	3	2,774	2,777	-	2,752	25
- เลียนเครื่องหมายการค้า (มาตรา 109)	6	189	195	-	184	11
- นำเข้า จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าตามมาตรา 108,109 (มาตรา 110)	58	601	659	-	639	20
- ให้บริการ เสนอให้บริการ ตามมาตรา 108, 109 (มาตรา 110)	-	-	-	-	-	-
- ขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ (มาตรา 107)	-	-	-	-	-	-
รวม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534	67	3,564	3,631	-	3,575	56
พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522						
- พ.ร.บ.สิทธิบัตร	20	7	27	-	15	12
- การประดิษฐ์						
- การออกแบบผลิตภัณฑ์						
- อนุสิทธิบัตร						
รวม พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522	20	7	27	-	15	12
ประมวลกฎหมายอาญา						
- เกี่ยวกับการค้า ป.อ.มาตรา 271-275	8	72	80	-	72	8
- ความผิดเกี่ยวกับเพศ	-	-	-	-	-	-
รวม ประมวลกฎหมายอาญา	8	72	80	-	72	8
พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545						
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติความลับทางการค้า	3	4	7	-	2	5
รวม พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545	3	4	7	-	2	5

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับใหม่	คดีเสร็จไป	คดีค้าง	
พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	-	-	-	-	-	-	
พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติศุลกากร	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469	-	-	-	-	-	-	
พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์	-	1	1	-	1	-	
รวม พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530	-	1	1	-	1	-	
พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาสูบ - ความผิดเกี่ยวกับแสตมป์ยาสูบ	- -	- 2	- 2	- -	- 1	- 1	
รวม พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509	-	2	2	-	1	1	
พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542	-	-	-	-	-	-	
รวมคดีอาญา	366	6,466	6,832	-	6,533	299	
รวมคดีอาญาทั้งหมด	คดีเสร็จไปคิดเป็นอัตราร้อยละ 95.62%	366	6,466	6,832	-	6,533	299

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
รายงานสรุปสถิติคดีที่เข้าสู่ศาล (ความอาญา)
ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้าง มา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับ ใหม่	คดีเสร็จ ไป	คดีค้าง
อาญา						
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537						
- ละเมิดลิขสิทธิ์ (มาตรา 27)	1	1	2	-	2	-
- ละเมิดลิขสิทธิ์งานโสตทัศนวัสดุ , ภาพยนตร์, สิ่งบันทึกเสียง (มาตรา 28,29)	5	6	11	-	9	2
- ละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา 30)	2	2	4	-	4	-
- จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่ายงานละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 27-30 (มาตรา 31)	206	2,400	2,606	-	2,219	387
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์						
- งานวรรณกรรม						
- งานภาพยนตร์						
- งานบันทึกเสียง						
- งานศิลปกรรม						
- งานดนตรี						
- งานโสตทัศนวัสดุ						
- งานแพร่เสียงแพร่ภาพ						
- ละเมิดสิทธินักแสดง ตามมาตรา 27-31 (มาตรา 69)	3	-	3	-	1	2
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	-	-	-	-	-	-
รวม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537	217	2,409	2,626	-	2,235	391

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้าง มา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับ ใหม่	คดีเสร็จ ไป	คดีค้าง
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534						
- ปลอมเครื่องหมายการค้า (มาตรา 108)	25	3,152	3,177	-	3,126	51
- เลียนเครื่องหมายการค้า (มาตรา 109)	11	277	288	-	275	13
- นำเข้า จำหน่าย มีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าตามมาตรา 108,109 (มาตรา 110)	20	467	487	-	483	4
- ให้บริการ เสนอให้บริการ ตามมาตรา 108, 109 (มาตรา 110)	-	-	-	-	-	-
- ขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้าโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ (มาตรา 107)	-	-	-	-	-	-
รวม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534	56	3,896	3,952	-	3,884	68
พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522						
- พ.ร.บ.สิทธิบัตร	12	9	21	-	10	11
- การประดิษฐ์						
- การออกแบบผลิตภัณฑ์						
- อนุสิทธิบัตร						
รวม พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522	12	9	21	-	10	11
ประมวลกฎหมายอาญา						
- เกี่ยวกับการค้า ป.อ.มาตรา 271-275	8	65	73	-	58	15
- ความผิดเกี่ยวกับเพศ	-	-	-	-	-	-
รวม ประมวลกฎหมายอาญา	8	65	73	-	58	15
พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545						
- ความผิดต่อพระราชบัญญัติความลับทางการค้า	5	-	5	-	3	2
รวม พ.ร.บ.ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545	5	-	5	-	3	2

ชนิดคดี / เรื่องที่ฟ้อง (ข้อหา)	คดีค้าง มา	คดีรับใหม่	รวม	ทุนทรัพย์คดีรับ ใหม่	คดีเสร็จ ไป	คดีค้าง	
พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	-	-	-	-	-	-	
พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติศุลกากร	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2469	-	-	-	-	-	-	
พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์	-	2	2	-	2	-	
รวม พ.ร.บ.ควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530	-	2	2	-	2	-	
พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาสูบ - ความผิดเกี่ยวกับแสตมป์ยาสูบ	- 1	1 1	1 2	- -	1 1	- 1	
รวม พ.ร.บ.ยาสูบ พ.ศ. 2509	1	2	3	-	2	1	
พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 - ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ	-	-	-	-	-	-	
รวม พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542	-	-	-	-	-	-	
รวมคดีอาญา	299	6,383	6,682	-	6,194	488	
รวมคดีอาญาทั้งหมด	คดีเสร็จไปคิดเป็นอัตราร้อยละ 92.70%	299	6,383	6,682	-	6,194	488

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายธีระพล โชติพันธ์ เกิดวันที่ 13 สิงหาคม 2518 ที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2539 สำเร็จการศึกษาเนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548

ปัจจุบันเป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการ ตำแหน่งนิติกร 6ว สังกัดสำนักอำนวยการประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง สำนักงานศาลยุติธรรม

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย